

MC
110.025

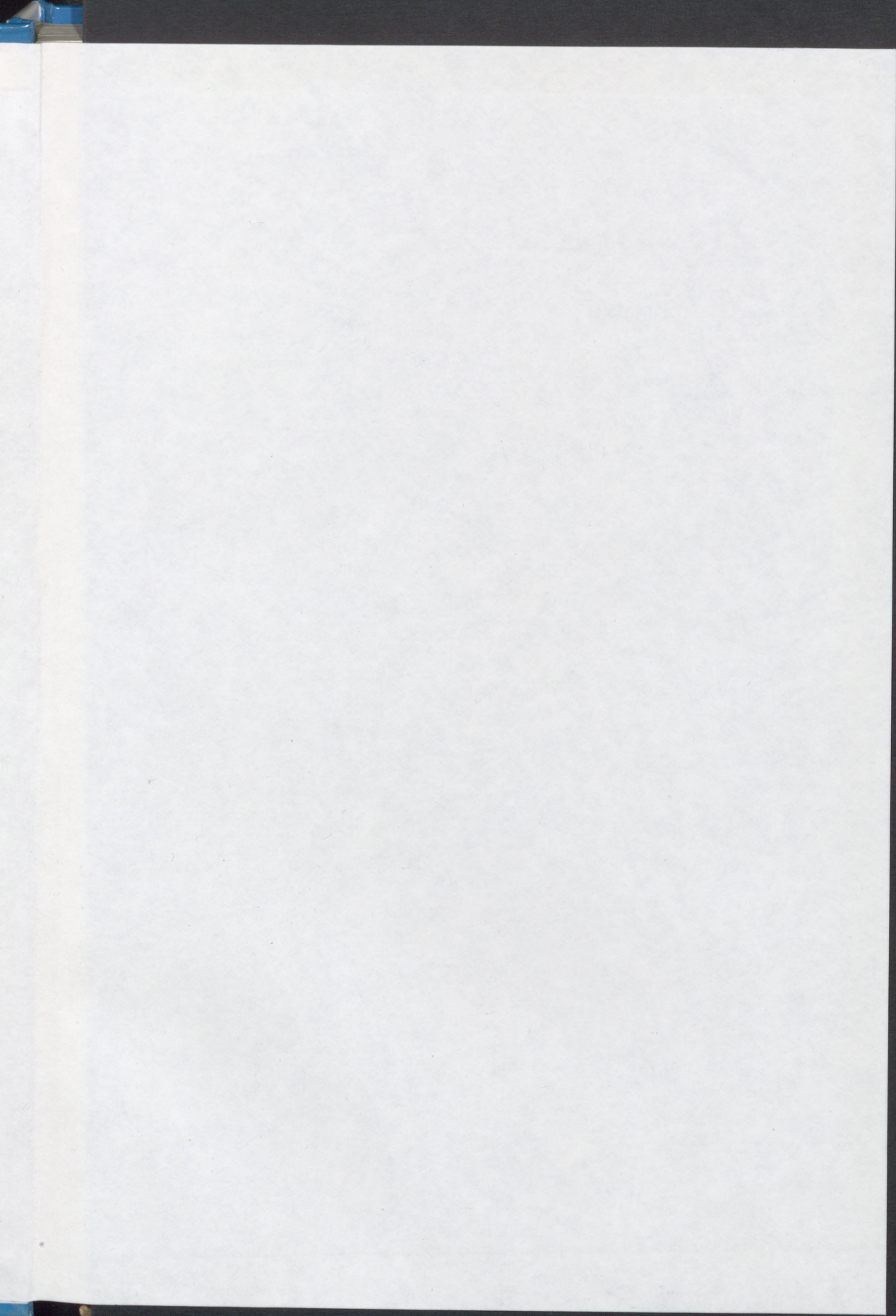
OSCAR
WILDE

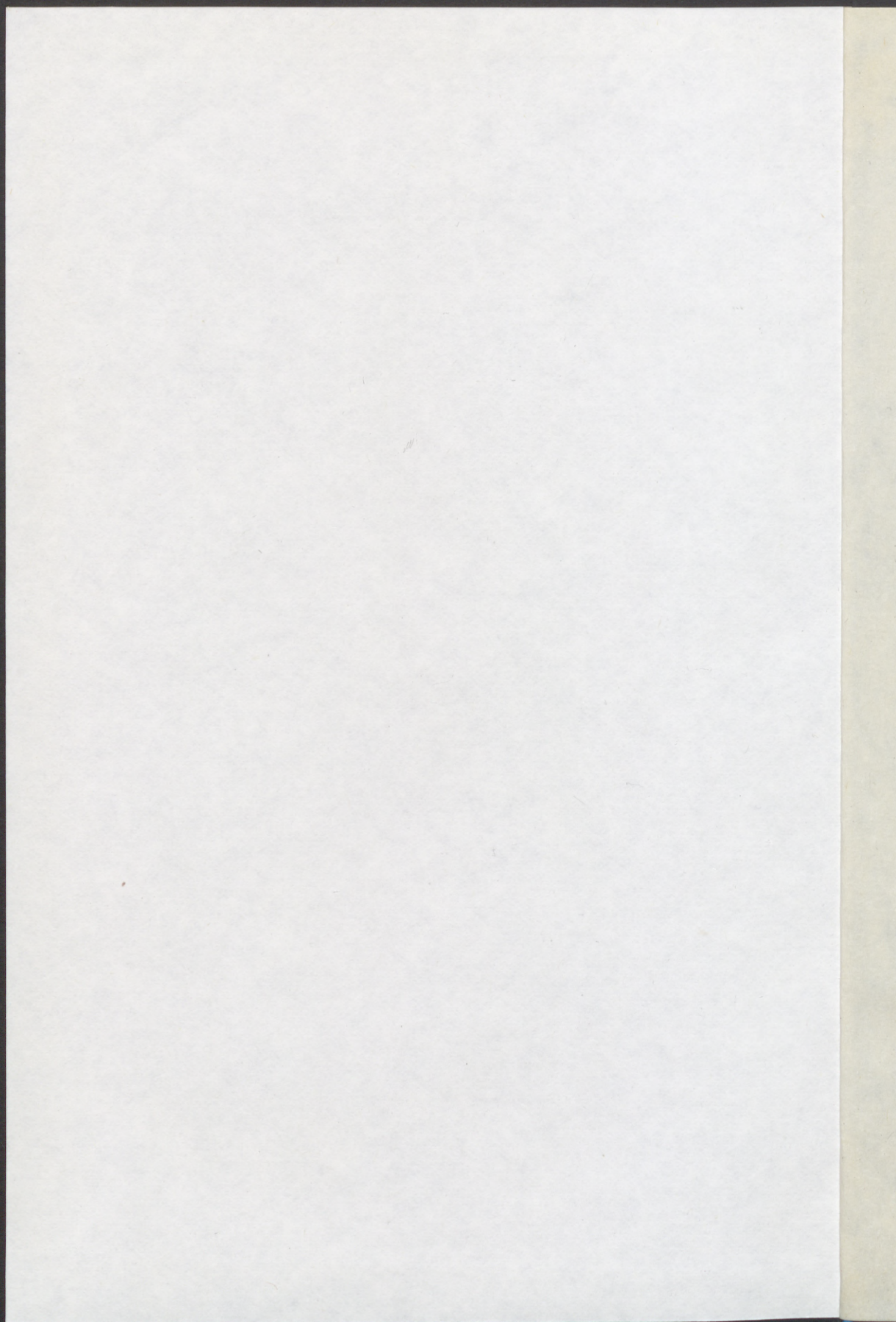

A BOLDOG
HERCEG

ÉS MÁS MESÉK

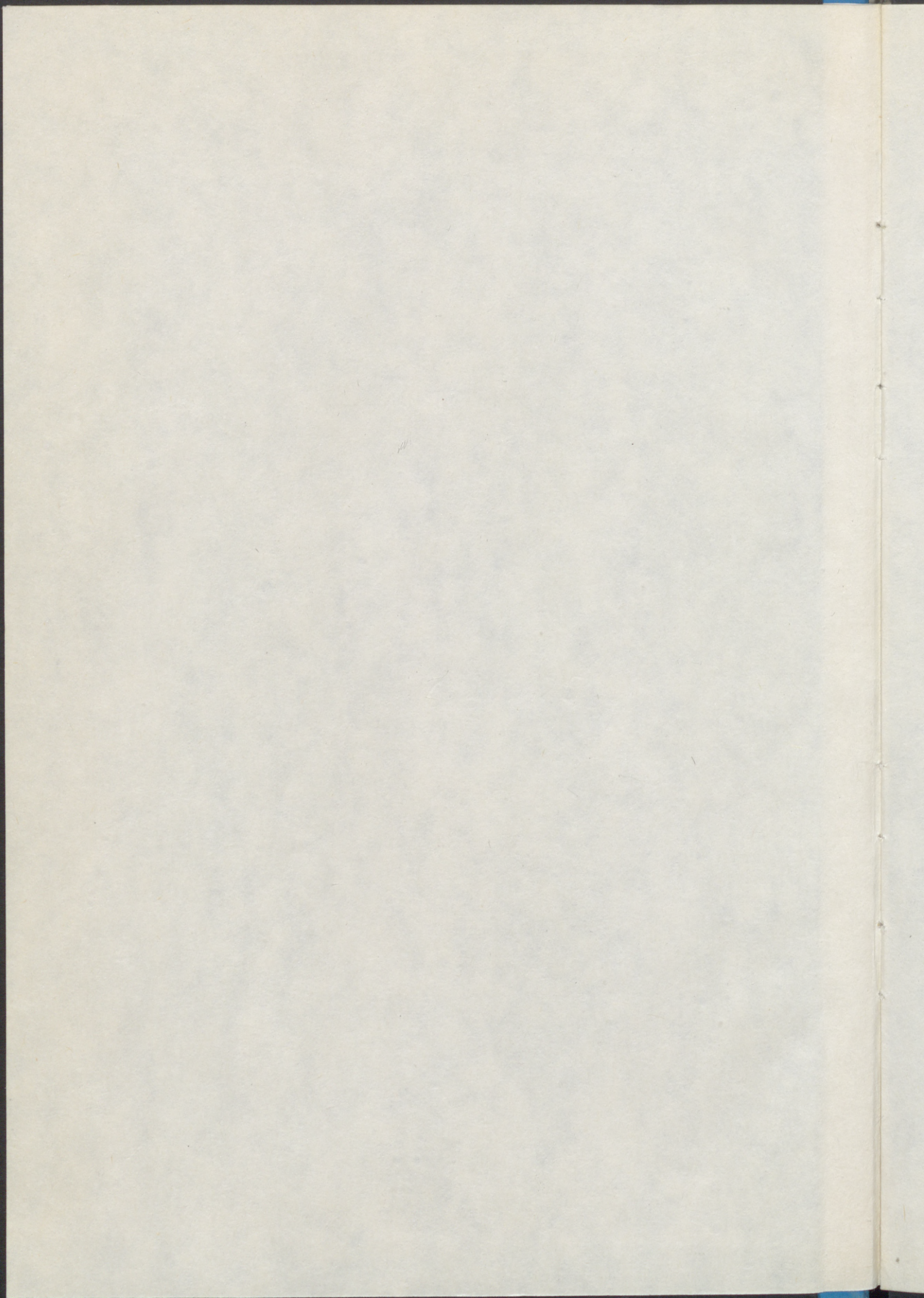

OSCAR WILDE

A boldog herceg és más mesék

OSCAR WILDE
A boldog herceg és más mesék

Fordította:
LENGYEL BALÁZS

POLYGON KIADÓ

A kötetben található mesék lelőhelyei:

Wilde
The Happy Prince and Other Tales

*

A House of Pomegranates
Bernhard Tauchnitz, Leipzig, 1909

MC110.025

1990

A BOLDOG HERCEG

Egy oszlop tetején, magasan a város fölött állt a Boldog Herceg szobra. Tetőtől talpig arany borította, vékony finom levelekben, két ragyogó zafír volt a szeme, s hatalmas rubint piroslott a kardja markolatán. Nemhiába csodálta mindenki.

- Legalább olyan szép, mint egy szélkakas - jegyezte meg az egyik városi tanácsos, aki szerette volna, ha híre megy művészi ízlésének - csakhogy nincs annyi haszna - tette hozzá, nehogy az emberek még azt higgyék, hiányzik belőle a gyakorlati érzék, mert az aztán nem hiányzott.

- Bár olyan lennél, mint a Boldog Herceg! - sóhajtott fel a józan anya, mert kisfia nyafogott, hogy hozza le neki a csillagokat. - A Boldog Hercegnek még álmában sem jut eszébe, hogy nyafogjon valamiért.

- Örülök, hogy akad legalább egy lény a világon, aki tökéletesen boldog - dünnyögte a csalódott férfi, amint a csodálatos szobrot bámulta.

- Olyan, mint egy angyal - mondták az árva gyerekek, amikor kiléptek a székesegyházból, ragyogó skarlátvörös kabátban és tiszta fehér kötényben.

- Honnan tudjátok? - kérdezte a számtantanár. - Sose láttatok angyalt.

- Dehogynem, álmunkban - válaszolták a gyerekek; és a számtantanár összeráncolta a homlokát és nagyon szigorú arcot vágott, mert nem helyeselte, ha a gyerekek álmodnak.

Egy éjszaka elszállt a város fölött egy kis fecske. Társai már hat hete útnak indultak Egyiptomba, de ő hátramaradt, mert szerelmes volt a legszebb nádszálba. Még kora tavaszon ismerkedett meg vele, amint egy nagy sárga pillét kergetett a folyó mentén, és a nádszál karcsú alakja úgy elbűvölte, hogy megállt és megszólította.

- Szeresselek? - kérdezte a fecske, mert kedvelte az egyenes beszédet, mire a nádszál mélyen meghajolt. Így aztán a fecske újra meg újra körülrepülte a nádszálát, a szárnya meg-megérintette és ezüstösen fodrozta a vizet. Ez volt a vallomása, s így udvarolt egész nyáron át.

- Micsoda nevetséges kapcsolat - csivítették a többi fecskék - nincs a mennyasszonynak pénze és túlságos sok a rokona - és csakugyan, a folyót szinte elborította a nád. Azután beköszöntött az ősz, és a fecskék elrepültek.

Távozásuk után a kis fecske nagyon egyedül maradt és unni kezdte

kedvesét. – Örökké csak hallgat – mondta – és félek, hogy ingatag természet, mert szüntelenül kacérkodik a széllel. – És valóban, a nádszál a legkisebb szélre is a lehető legkecsesebben hajladozott. – Elismerem ugyan, hogy otthon ülő teremtés – folytatta a fecske – én viszont szeretek utazni – szeressen hát utazni a feleségem is!

– Eljössz-e velem? – kérdezte végül a nádszáltól; de az csak fejét rázta, annyira ragaszkodott az otthonához.

– Hitegettél csak! – kiáltotta a fecske. – Indulok a piramisokhoz. Isten veled! És elrepült.

Szállt, szállt egész nap és estére megérkezett a városba. – Hol töltssem az éjszakát? – kérdezte. – Remélem, felkészültek a fogadásomra.

Ekkor megpillantotta a szobrot az oszlop tetején.

– Itt fogok megszállni – kiáltott fel – pompás ez a hely, járja a friss levegő is. – És leereszkedett egyenesen a Boldog Herceg lába elé.

– Arany a hálószobám – mondta magának halkán, amint körülpillantott, és aludni készült, de alig dugta fejecskéjét a szárnya alá, rápottyant egy nagy vízcsepp.

– Milyen különös! – kiáltott fel. – Egyetlen felhő sincs az égen, tisztán ragyognak a csillagok és mégis esik. Bizony szörnyű az éghajlat itt Észak-Európában. A nádszál ugyan szerette az esőt, de csak pusztá önzésből.

Akkor ismét ráhullott egy csepp.

– Mi haszna van egy ilyen szobornak, ha még az esőtől sem véd meg? – kérdezte. – Keresnem kell egy jó fedeles kéményt – és elhatározta, hogy továbbszáll.

De mielőtt szétnyitotta volna szárnyait, ráhullott a harmadik csepp. Ekkor felnézett és látta – de jaj, mit is látott?

A Boldog Herceg szeme könnyben úszott, és a könnyek végigcsorogtak arany orcáján. És a holdfényben olyan gyönyörű volt az arca, hogy a kis fecskét előntötte a szájalom.

– Ki vagy te? – kérdezte.

– Én vagyok a Boldog Herceg.

– Miért sírsz akkor? – kérdezte a fecske. – Teljesen átáztattak a könnyeid.

– Míg éltem és emberi szívem volt – felelte a szobor – azt se tudtam, mi a könny, mert a Gondtalanság Palotájában laktam, ahova nem léphet be a Szomorúság. Nappal a kertben játszottam a társaimmal, este pedig a Nagy Teremben én nyitottam meg a táncot. A kertet magas fal vette körül, de nekem eszembe sem jutott megkérdezni, hogy mi van a falon túl, olyan szép volt odabent minden. Az udvaroncaim Boldog Hercegnek neveztek, és én csakugyan boldog voltam, ha az öröm boldogság. Így éltem és így haltam meg. És most, hogy holt vagyok, ide állítottak olyan magasra, hogy látnom kell a város minden szörnyűségét és

nyomorúságát, és bár a szívem ólomból van, mást sem csinálok, csak sírok.

- Úgy, hát belül nem is arany? - jegyezte meg magában a fecske. De udvariasabb volt annál, semhogy kimondjon egy ilyen személyes természetű észrevételt.

- Messze innen - folytatta mély, zengő hangon a szobor - jó messze, valamelyik kis utcában áll egy szomorú házacska. Ablaka éppen nyitva van és én egy asszonyt látok odabent, amint az asztal mellett ül. Arca keskeny és megviselt, keze durva és vörös, telis - tele túsűrással, mert az asszony varrónő. Golgotavirágokat hímez éppen egy atlaszruhára, amelyet a királyné legkedvesebb udvarhölgye visel majd a legközelebbi udvari bálon. A szoba sarkában, az ágyon betegen fekszik a kisfia. Lázás, és narancsot kér. De az édesanyja nem tud mást adni neki, csak vizet s így a kisfiú sír. Fecském, fecském, kicsi fecském, nem vinnéd-e el neki a rubintot a kardom markolatáról? Lábamat ehhez a talapzathoz erősítették, magam nem tudok mozdulni.

- Engem várnak már Egyiptomban - mondta a fecske. - Társaim föl-le cikáznak a Nílus fölött és beszélgetnek a nagy lótuszvirágokkal. Hamarosan elpihennek a nagy király piramisában. Ott fekszik a király is festett koporsóban. Sárga vászonba burkolták és bebalzsamozták fűszerekkel. A nyakában halványzöld jade-lánc van és a keze mint a száraz levél.

- Fecském, fecském, kicsi fecském - mondta a Herceg - várhatnál-e még egy éjszakát, lennél-e a követem? A kisfiú olyan szomjas, és az édesanyja olyan szomorú.

- Ha meggondolom, én nem is szeretem a fiúkat - felelte a fecske. - Múlt nyáron, amikor a folyó mellett tanyáztam, volt ott két durva kölyök, a molnár fiai, akik unos-untalan kővel hajigáltak. Persze, nem találtak el, mi fecskék sebesebben repülünk annál, és az én famíliám különösen híres a gyorsaságáról, hanem azért ez tiszteletlenség volt.

De a Boldog Herceg úgy elszomorodott, hogy a kis fecske megsajnálta.

- Bár nagyon hideg van - mondta - egy éjszakára mégis maradok és a követed leszek.

- Köszönöm, kicsi fecske - mondta a Herceg.

Így aztán a fecske kicsípte a nagy rubintot a Herceg kardjából és a csőrébe fogva, a tetők fölé emelkedett.

Elszállt a székesegyház tornya mellett, ahol az angyalok fehér márvány szobrai állnak. Elsuhant a palota fölött és hallotta a tánc dobogását. Egy szép fiatal lány éppen akkor lépett ki az erkélyre szerelmesével.

- Milyen csodálatosak a csillagok - mondta a férfi - és milyen csodálatos a szerelem hatalma!

- Remélem, hogy idejében elkészül a ruhám az udvari bálra - felelte a lány - golgotavirághímzést rendeltem rá; de a varrónők olyan lusták.

A fecske átsuhan a folyó felett és látta a hajóárbocokon lengő lámpásokat. Elszállt a gettó fölött és látta, amint az alkudozó öreg zsidók rézserpenyőkben méregetik a pénzt. Végül elérkezett ahhoz a szomorú házhoz és benézett. A kisfiú lázasan köhögött az ágyban, anyját pedig a fáradtságtól elnyomta az álom. Beröpült hát a szobába és letette az asztalra, az asszony gyűszűje mellé, a nagy rubintot. Aztán gyengéden körülrepülte az ágyat és szárnyával legyezgette a kisfiú homlokát. – Milyen jó hűvös van – mondta a kisfiú – most már meg fogok gyógyulni – és édes álomba merült.

Akkor a fecske visszaszállt a Boldog Herceghez és elmondta, mit végzett.

– Furcsa – jegyezte meg – csöppet se fázom, pedig meglehetősen hideg van.

– Mert jót cselekedtél, azért – mondta a Herceg.

A kis fecske elgondolkozott ezen s azután elaludt. A gondolkodás ugyanis nagyon elálmosította.

Hajnalban elszállt a folyóhoz és megfürdött.

– Milyen rendkívüli jelenség – mondta a madártan professzora, amikor áthaladt a hídon. – Fecske télen! – És hosszú levelet írt az esetről a helybeli újságnak. Nagy feltűnést keltett vele, mivel teletüzdelte olyan szavakkal, amelyeket senki sem értett.

– Ma este indulok Egyiptomba – mondta a fecske és előre örült az elkövetkezőknek. Meglátogatta sorra a műemlékeket és sokáig elüldögélt a templomtorony csúcsán. Amerre csak megfordult, a verebek felcsiripeltek.

– Nicsak, egy előkelő idegen! – mondogatták egymásnak. S így aztán a fecske nagyon jól érezte magát.

Amikor felkelt a hold, visszarepült a Boldog Herceghez.

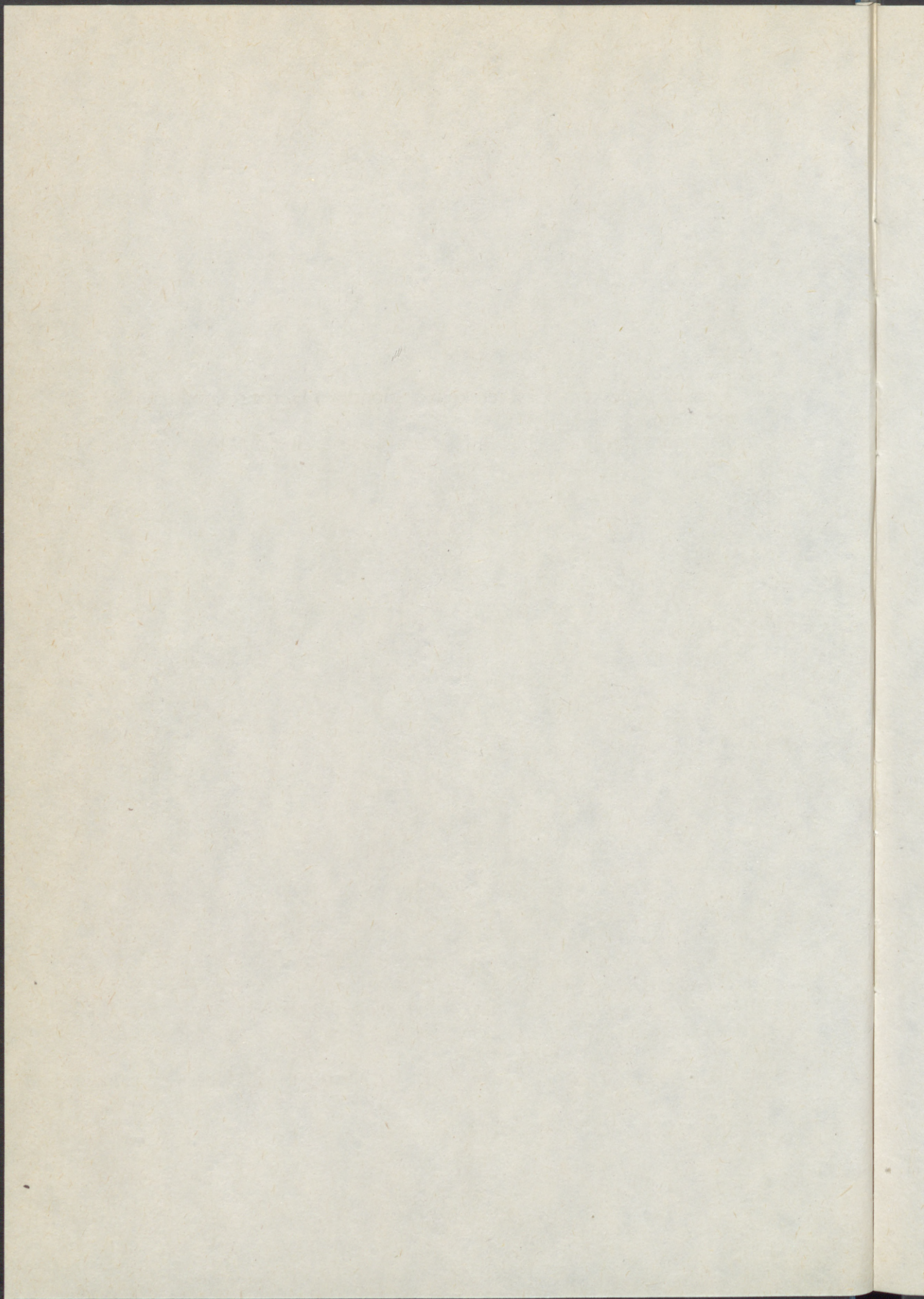
– Nem üzensz semmit se Egyiptomba? – kiáltotta. – Nyomban indulok.

– Fecském, fecském, kicsi fecském – mondta a Herceg – maradj velem még egy éjszakára.

– Várnak már Egyiptomban – felelte a fecske. – Társaim holnap tovább repülnek a második vízeséshez. Víziló hűsöl ott a sás között, és hatalmas gránit trónuson ül Memnon isten. Egész álló éjszaka a csillagokat bámulja, s amikor a hajnalcsillag feltűnik az égen, kiszakad belőle az örömkialtás, és aztán minden elnémul. Délben sárga oroszlánok járnak inni a vízpartra. Szemük zöld, mint a legzöldebb berill és ordításuk túlharsogja a vízesés zuhogását.

– Fecském, fecském, kicsi fecském – mondta a Herceg – messze, messze, a város túlsó szélén, látok egy fiatalembert egy padlásszobában. Asztala tele van kéziratlapokkal, följük hajlik, és mellette, egy talpas pohárban hervadozó ibolyák. Haja barna és hullámos, az ajka piros, mint

a gránátalma, a szeme nagy és álmodozó. A darabját szeretné befejezni a színházigazgató számára, de nem tud írni, mert nagyon fázik. Kandalójában nincsen tűz és az éhség elgyengítette.

– Itt maradok még egy éjszakára – mondta a fecske, mert igazán jó szíve volt. – Vigyek neki is egy rubintot?

– Sajnos, nincs több rubintom – mondta a Herceg – nincs egyebem már, csak a két szemem. Ritka zafírból valók, ezer évvel ezelőtt hozták őket Indiából. Vájd ki az egyiket s vidd el neki. Majd eladja az ékszerésznek, eleséget és tüzelőt vesz érte és befejezi a darabját.

– Drága Herceg – mondta a fecske – én ezt nem tudom megtenni – és sírva fakadt.

– Fecském, fecském, kicsi fecském – mondta a Herceg – tedd, ahogy parancsoltam.

A fecske hát kivájta a Herceg fél szemét és repült a diákhöz a padlás-szobába. Nem is volt nehéz bejutnia, mert a háztetőn lyuk tátongott, s azon besurranhatott egyenest a szobába.

A fiatalember éppen tenyerébe temette az arcát s meg sem hallotta a szárnyak suhogását, de amikor feltekintett, ott találta a gyönyörű zafírt a hervadt ibolyákon.

– Mégiscsak megbecsülnek – kiáltott fel – ezt valamelyik tisztelóm küldte! Most már befejezhetem a darabomat – és sugárzott a boldogságtól.

Másnap a fecske elrepült a kikötőbe. Megült egy nagy hajóárboc csúcsán és elnézte, hogyan emelik ki a tengerészek köteleken a hatalmas ládákat a hajó gyomrából.

– No még egyet – kiáltották, valahányszor egy-egy láda előbukkant.

– Megyek Egyiptomba – kiáltotta boldogan a fecske, de senki sem törődött vele, s így aztán amikor felkelt a hold, visszaszállt a Boldog Herceghez.

– Búcsúzni jöttem – szólt fel hozzá.

– Fecském, fecském, kicsi fecském – mondta a Herceg – maradj velem még egy éjszakára!

– Tél van – felelte a fecske – nemsokára itt a fagy, lehull a hó. Egyiptomban a zöld pálmafákra melegen tűz a nap, az iszapban krokodilusok fekszenek és bután bámulnak a világba. Társaim fészket raknak Baalbek templomában, és turbékolva figyelik őket a rózsaszín és fehér galambok. Drága Herceg, elhagylak, de sohasem foglak elfelejteni és tavasszal, visszafelé szállva majd hozok neked két szép drágakövet azok helyett, amelyeket elajándékoztál. A rubint pirosabb lesz, mint a piros rózsa és a zafír kék lesz, akár az óceán.

– Odalent a téren – mondta a Boldog Herceg – álldogál egy gyufaárus kislány. A gyufáit beleejtette a csatornába, s tönkrementek az utolsó szálig. Az apja megveri, ha nem visz haza pénzt, és most sírdogál

szegény. Nincs se cipője, se harisnyája és a feje is fedetlen. Vájd ki a másik szememet, add oda neki és nem veri meg az édesapja.

- Itt maradok még egy éjszakára - mondta a fecske - de nem vájhatom ki a szemedet, mert akkor megvakulsz.

- Fecském, fecském, kicsi fecském - mondta a Herceg - tedd, ahogy parancsoltam.

Kivájtá hát a fecske a Herceg másik szemét és elrepült vele. Elsuhant a gyufaárus kislány mellett és beleejtette a követ a tenyerébe. - De gyönyörű üvegcserep! - kiáltott fel a kislány; és nevetve hazafutott.

A fecske pedig visszazállt a Herceghez. - Most már vak vagy - mondta - így hát veled maradok örökre.

- Nem, kicsi fecském - mondta a szegény Herceg - menned kell Egyiptomba.

- Örökre veled maradok - mondta a fecske, és elaludt a Herceg lábánál.

Másnap pedig a vállára telepedett és arról mesélt neki, mi mindent látott ő idegen országokban. Mesélt a piros ibiszekről, amelyek hosszú-hosszú sorokban álldogálnak a Nílus partján és csőrükbe kapják az aranyhalakat; mesélt a szfinxről, amely olyan öreg, mint maga a világ, a sivatagban él és tud mindent; mesélt a kalmárokról, akik lassan lépkednek a tevék mellett és borostyánszemeket szorongatnak a kezükben; mesélt a hold-hegyek királyáról, aki fekete, akár az ébenfa és egy nagy kristály az istene; mesélt az óriás zöld kígyóról, amely egy pálmafán alszik és húsz papja mézeskaláccsal eteti; mesélt a törpékről, akik a nagy tavon óriás leveleken hajóznak és örökös háborút vívnak a lepékkel.

- Drága kicsi fecském - mondta a Herceg - csodálatos dolgokat beszélsz nekem, de nincs csodálatosabb az emberi szenvedésnél. Nincs nagyobb titokzatosság, mint a nyomorúság. Repülj végig a város felett, kicsi fecske és meséld el majd nekem, mit láttál.

Így a fecske végigrepült a város felett és látta, hogy a gazdagok szép házaikban boldogan vigadoznak, míg a koldusok ott üldögélnek a kapuk előtt. Berepült a sötét sikátorokba és belenézett az éhező gyermekek fehér arcába, amint közömbösen bámulták a fekete utcát. Egy híd boltíve alatt két kisfiú feküdt, szorosán egymás karjában, hogy meg ne dermessze őket a hideg.

- Jaj, de éhesek vagyunk! - mondták.

- Itt nem alhattok! - kiáltott rájuk az őr s a két kisfiú nekivágott az esőnek.

Aztán a fecske visszarepült és elmondta a Hercegnek, mit látott.

- Beborítottak arannyal - mondta a Herceg - fejtsd le rólam levelelként és add a szegényeimnek; az élők azt képzelik, hogy az arany boldoságot hoz rájuk.

A fecske lecsipegette hát az arany levélkéket, egyiket a másik után,

míg a Boldog Herceg tetőtől talpig kopott nem lett és szürke. És az arany levélkéket, egyiket a másik után, mind a szegényeknek vitte, és a gyermekek arca kipirosodott tőle; nevetésük, játszadozásuk felverte az utcát.

– Van már otthon kenyerünk! – kiáltották.

Akkor lehullott a hó s a hóra jött a fagy. Az utcák mintha ezüsből volnának, úgy csillogtak és ragyogtak; a házak ereszeről hosszú jégcsapok lógtak, megannyi kristály tőr, az emberek pedig mind bundába bújtak és a kislíuk skarlát színű sapkában korcsolyáztak a jégen.

A szegény kicsi fecske egyre jobban és jobban fázott, de annyira megszerette a Herceget, hogy nem akarta elhagyni. Felcsipegette a morzsákat a pék ajtaja előtt, amikor a pék nem látta, és a szárnyaival csapkodott, hogy felmelegedjék.

Végül érezte, hogy nemsokára meghal. Már csak annyi ereje maradt, hogy utoljára rászállhatott a Herceg vállára.

– Isten veled, drága Herceg – suttogta – ugye megengeded, hogy megcsókoljam a kezedet?

– Örülök, kicsi fecském, hogy végre mégis elindulsz Egyiptomba – mondta a Herceg – túlságosan hosszan időztél itt; de inkább az ajkamat csókold meg, mert szeretlek.

– Nem Egyiptomba indulok – mondta a fecske. – A halál házába megyek. És a halál, ugye, az álom testvére?

Azzal ajkon csókolta a Boldog Herceget és holtan hullott a lába elé.

Ebben a pillanatban furcsa roppanás hangzott a szobor belsejéből, mintha valami eltört volna. S csakugyan, az ólomszív kettéhasadt. Szörnyen kemény volt a fagy, annyi bizonyos.

Másnap kora reggel a polgármester a városi tanácsosok kíséretében átsétált a téren. Ahogy elhaladtak az oszlop mellett, a polgármester feltekintett a szoborra.

– Uram Isten! De ütött-kopott ez a Boldog Herceg! – mondta.

– Ütött-kopott, de még mennyire! – harsogták a városi tanácsosok, akik mindig egyetértettek a polgármesterrel; és felkapaszkodtak a szoborhoz, hogy megnézzék közelebbről.

– Kiesett a rubint a kardjából, a szemei eltűntek és aranyos külsejét is elvesztette – szólt a polgármester – hiszen koldusabb már a koldusnál!

– Koldusabb már a koldusnál! – ismételték a tanácsosok.

– És itt meg éppenséggel egy halott madár hever a lábánál! – folytatta a polgármester. – Csakugyan legfőbb ideje rendeletben szabályoznunk, hogy a madaraknak tilos itt meghalniuk.

És a városi írnok följegyezte a javaslatot.

Így aztán lebontották a Boldog Herceg szobrát.

– Mivelhogy nem szép, nem is hasznos többé – jelentette ki a művészetek egyetemi professzora.

Azután megolvasztották a szobrot a kemencében és a polgármester egybehívta a városi tanácsot, hogy elhatározzák: mi történjék az ércel.

– Természetesen új szoborra van szükségünk – mondta – és legyen az az én szobrom.

– Az én szobrom – mondta mindegyik városi tanácsos és civakodni kezdtek. És amikor utoljára hallottam felőlük, még egyre civakodtak.

– Milyen különös – mondta a munkavezető az öntőműhelyben. – Ez a meghasadt ólomszív nem olvadt meg a kemencében. Ki kell hajítanunk.

És kihajította a szemétdombra, ahol már ott feküdt a halott fecske is.

– Hozd el nekem a városból azt a két dolgot, ami a legértékesebb – mondotta az Úr egyik angyalának; és az angyal elhozta az ólomszívet és a holt madarat.

– Jól választottál – szólt az Isten – mert ez a kismadár örökké énekelni fog az én paradicsom-kertemben, és a Boldog Herceg az én aranyvárosomban dicsóít majd engemet.

A CSALOGÁNY ÉS A RÓZSA

– Azt ígérte, táncol velem, ha piros rózsát viszek neki – kiáltott fel a diák – csakhogy az én kertemben nincs egyetlen szál piros rózsá.

Hallotta ezt a csalogány fészékében, az örökzöld tölgy mélyén és kinézett a levélréseken át és elcsodálkozott.

– Nincs a kertemben egyetlen szál piros rózsá! – kiáltott fel a fiú és szép szeme megtelt könnyel. – Milyen apróságokon múlik is a boldogság! Olvastam mindent, amit a bölcsek írtak, ismerem a tudományok titkait, mégis tönkremegy az életem egyetlen szál piros rózsá miatt.

– Végre egy hűséges szerető – mondta a csalogány. – Róla énekeltem minden éjszaka, bár nem ismertem; róla meséltem minden éjszaka a csillagoknak és most itt áll előttem. Haja sötét, mint a bimbózó jácint, ajka piros, mint a vágy rózsája; de a szenvedély olyan haloványvá tette az orcáját, mint a sápadt elefántcsont, és a szomorúság rányomta bélyegét a homlokára.

– A herceg bált ad holnap éjszaka – suttogta a diák – és az én szerelmem ott lesz a társaságban. Ha viszek neki egy szál piros rózsát, hajnalig velem táncol. Ha viszek neki egyetlen szál piros rózsát, a karomban tarthatom, és ő majd ráhajtja a fejét a vállamra és a kezét kezembe zárom. De nincs piros rózsá a kertemben, így hát magamban fogok ülni és ő majd elsuhan mellettem, rám se pillant és a szívem meghasad belé.

– A leghűségesebb szerető, kétségtelenül – mondta a csalogány. – Amiről én énekelek, azt ő végigszenvedí; ami nekem öröm, neki gyötrelém. Bizony, csodálatos a szerelem. Értékesebb a smaragdnál, drágább a drága opálnál. Gyöngyön és gránátalmán meg nem vásárolható, nem is árulják a vásártereken. Nem kapható a kereskedőknél, nem is lehet lemérni az arany-mérlegen.

– A zenészek fenn ülnek majd a karzaton – mondta a diák – játszanak a húros hangszereken és az én szerelmem táncolni fog a hárfák és a hegedűk hangjára. Táncolni fog, olyan lebegőn, hogy a lába nem is érinti majd a földet és a tarkaruhás udvaroncok tolonganak körülötte. De velem, velem nem táncol, mert nem viszek neki piros rózsát – és leborult a fűre és kezébe temette arcát és sírt.

– Miért sír? – kérdezte a pillangó, aki ide-oda táncolt a napsugárban.

– Vajon miért? – suttogta szomszédjának lágyan, halkán a százszorszép.

- Egy szál piros rózsáért sír - mondta a csalogány.

- Egy szál piros rózsáért? - kiáltották. - Milyen nevetséges! - És a gyíkocská annyira cinikus volt, hogy hangosan is felnevetett.

De a csalogány átérezte a diák szomorúságának titkát, és némán üldögélt a tölgyfán és a szerelem misztériumán gondolkozott.

Aztán egyszerre csak széttárta barna szárnyait és a levegőbe emelkedett. Mint az árnyék suhant át a ligeten, mint az árnyék lebegett a kert fölött.

Gyönyörű rózsafa állt a pázsit közepén, amikor megpillantotta, leereszkedett hozzá és megült az egyik ágán.

- Adj egy szál piros rózsát - szólította meg - és én elénekelem érte a legszebb dalt, amit csak tudok.

De a rózsafa megrázta a fejét.

- Az én rózsáim fehérek - felelte - fehérek, mint a tenger tajtéka, fehérebbek, mint a hegycsúcsokon a hó. De menj a bátyámhoz, aki a vén napórát fonja körül, ő talán megadja neked, amit kívánsz.

Így a csalogány átrepült ahhoz a rózsafához, amelyik a vén napórát fonja körül.

- Adj egy szál piros rózsát - szólt hozzá - és én elénekelem érte a legszebb dalt, amit csak tudok.

De a rózsafa megrázta a fejét.

- Az én rózsáim sárgák - felelte - sárgák, mint a hableány haja, aki borostyán trónusán ül, és sárgábbak a réten virágzó nárciszoknál, mielőtt levágja őket az arató sarlója. De menj a bátyámhoz, aki ott hajt a diák ablaka alatt, ő talán megadja, amit kívánsz.

Így a csalogány odarepült ahhoz a rózsafához, amely a diák ablaka alatt nőtt.

- Adj egy szál piros rózsát - szólt hozzá - és én elénekelem érte a legszebb dalt, amit csak tudok.

De a rózsafa megrázta a fejét.

- Az én rózsáim pirosak - felelte - pirosak, mint a galamb lába és pirosabbak a nagy korall legyezőknél, amelyek az óceán üregeiben lengedeznek. De a tél megdermesztette nedveimet, a fagy elpusztította bimbóimat és a vihar letördelte ágaimat, nem lesznek rózsáim ebben az egész esztendőben.

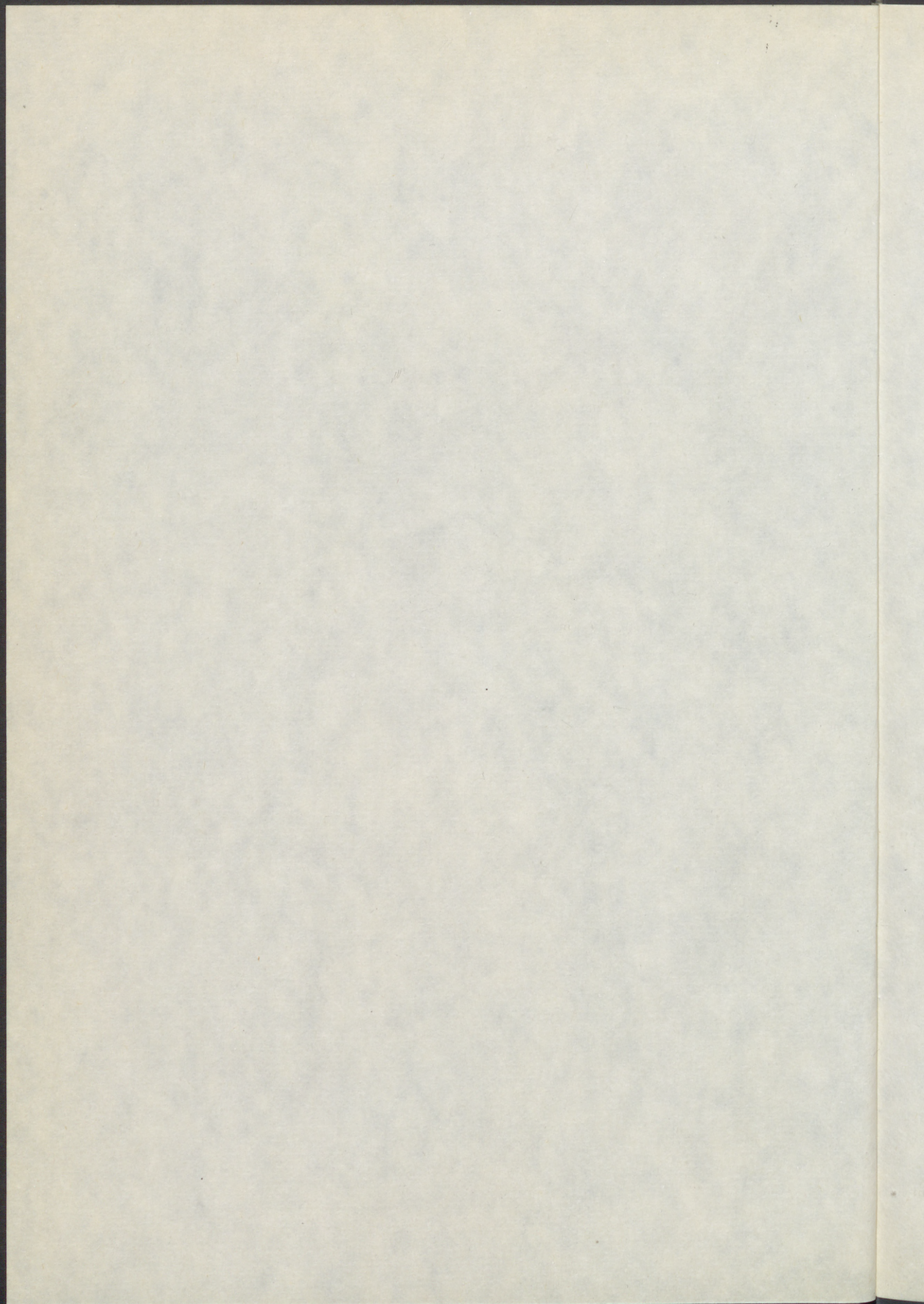
- Csupán egyetlen szál piros rózsát szeretnék - kiáltotta a csalogány - egyetlen szál piros rózsát! Hát nincs mód rá, hogy megkaphassam?

- Van egy módja - felelte a fa - de az olyan rettenetes, hogy el sem merem mondani.

- Mondd csak - szólt a csalogány - nem félek.

- Ha piros rózsát szeretnél - mondta a fa - magadnak kell elővarázsolnod énekeddel a holdfényben és önnön szíved vérével kell majd megfestened. A kebledet tövisnek szegezve kell énekelned.

Teljes éjszaka kell így énekelned, és a tövisnek át kell szúrnia a szívedet, és eleven vérednek át kell ömlenie az én ereimbe és véremmé kell válnia.

- A halál nagy ár egy piros rózsáért - kiáltotta a csalogány - és az élet mindenkinek drága kincs! Olyan jó elüldögélni a zöld erdőben és figyelni a napot aranszekéren és a holdat gyöngyös kocsiján. Édes a galagonya illata, édes a völgyben rejtőző harangvirág és dombokon nyíló hangafű. De a szerelem többet ér, mint az élet, és mi egy madár szíve az emberi szívhez képest?

Ezzel széttárta barna szárnyait és a levegőbe emelkedett. Mint az árnyék suhant el a kert fölött, s mint az árnyék lebegett végig a ligeten.

A diák még mindig ott feküdt a fűben, és szép szemében még fel se száradtak a könnyek.

- Légy boldog - kiáltotta a csalogány - légy boldog; megkapod a piros rózsát! Életre hívom énekemmel a holdfényben és önnön szívem vérével festem meg. Viszonzásul annyit kérek csupán, hogy hűséges szerető légy, mert a Szerelem bölcsebb, mint a Bölcselet, márpedig az igen bölcs, és erősebb a Hatalomnál, pedig az nagyon erős. Lángszín a szárnya és a teste is mint a láng. Ajka édes, mint a méz és lehelete akár a tömjén.

A diák fölnézett a fűből, oda hallgatott, de nem értette, mit mond neki a csalogány, mert csak olyasféle dolgokról tudott, amelyekről a könyvek beszélnek.

De a tölgyfa megértette, és elszomorodott, mert nagyon szerette az ágai közt fészkelő kis csalogányt.

- Énekelj nekem még búcsúzóul - suttogta - nagyon egyedül leszek majd nélküled.

A csalogány énekelt hát a tölgyfának és a hangja olyan volt, mint az ezüstkoporsóból felcsengő vízcsobogás. És amikor befejezte a dalt, a diák felkelt s elővette zsebéből jegyzőfüzetét és irónját.

- Kétségtelenül van forma-érzéke - mondta magában, míg keresztül-sétált a ligeten - ezt nem lehet tagadni; de vajon mit érez közben? Attól tartok, semmit. Nyilván olyan, mint a legtöbb művész; merő stílus, őszinteség nélkül. Nem áldozná fel magát másokért. Csak a zenével törődik, hiszen tudnivaló, hogy minden művészet önző. Mégis el kell ismerni, akad néhány szép hangja. Milyen kár, hogy nem jelentenek semmit se és nincs gyakorlati értékük! - Azzal bement a szobájába, lefeküdt keskeny szalmaágyára és elgondolkozott szerelmén, és nem-sokára elnyomta az álom.

Amikor pedig a hold fönn ragyogott az égen, a csalogány odarepült a rózsafához és a tövisnek feszítette keblét. Egész éjszaka énekelt tövissel a keblében és a hideg kristályos hold lehajolt hozzá és úgy hallgatta. Egész éjszaka énekelt és a tövis egyre mélyebben és mélyebben fúródott keblébe és a szíve vére egyre apadozott. Előbb a szerelem ébredéséről

dalolt egy ifjú meg egy fiatal lány szívében. És a rózsafa legfelső ágán virágba szökkent egy csodálatos rózsaszál, úgy tárta ki egyik szirmát a másik után, ahogy egyik dal követte a másikat. Eleinte halovány volt, mint a köd a folyó felett – halovány, mint a hajnal lába és ezüstös, mint a virradat szárnya. Mint a rózsza árnyéka az ezüst tükörben, mint a rózsza árnyéka a víz színén, olyan volt ez a rózsaszál, amely a fa legfelső ágán virágba szökkent.

De a fa rákiáltott a csalogányra, hogy szegezze mellét erősebben a tövisnek. – Szorosabban, kis csalogány – kiáltotta a fa – vagy megvirrad, mielőtt elkészülne a rózsza!

S így a csalogány még erősebben nekifeszítette keblét a tövisnek és egyre hangosabban és hangosabban énekelt, mert a szevedélyről dalolt, amely egy férfi és egy hajadon lelkében születik.

És enyhe pír öntötte el a rózsza szirmait, ahogy a vőlegény arca elpirul, amikor megcsókolja menyasszonya ajkát. De a tövis még nem hatolt a csalogány szívébe s így a rózsza bimbós belseje fehér maradt, mert csak egy csalogány szíve-vére festheti karmazsinpirosra egy fészlő rózsza szirmait.

És a fa rákiáltott a csalogányra, szorítsa magát jobban a tövishez. – Szorosabban, kis csalogány – kiáltotta a fa – vagy megvirrad, mielőtt elkészülne a rózsza!

S így a csalogány még erősebben feszítette keblét a tövisnek és a tövis belefűrődött a szívébe és a szegény madarat gyötrelmes, vad kín járta át. Keservesen, egyre keservesebben fájt a seb, vadul, egyre vadabbul szállt az ének, mert a csalogány a szerelemről dalolt, amelyet beteljesít a halál, a szerelemről, amely nem hal meg a sírban.

És a csodálatos rózsaszál karmazsinpiros lett, mint a keleti égbolt rózsája. Karmazsinpiros volt a szirmok koszorúja és karmazsinpiros volt, mint a rubint, a rózsza zárt szíve

De a csalogány hangja elgyengült, kis szárnya megereszekedett és szeme elhomályosult. Halkabban, egyre halkabban énekelt és úgy érezte, valami összeszorítja a torkát.

S akkor utoljára még egyszer felcsapott a dal. Hallotta a fehér hold is, és megfeledkezett a virradatról s fenn vesztegelt az égen. Hallotta a piros rózsaszál, s átjárta a reszketeg gyönyörűség és a hideg hajnali levegőben kitárta szirmait. A visszhang elvitte a dombok közé bíbor barlangüregébe és felébresztette álmukból az alvó pásztorokat.

Végiglebegett a dal a folyó nádasain és a nádasok elvitték üzenetét a tengernek.

– Nézd, nézd – kiáltott a fa – kivirult a rózsza! – de a csalogány nem válaszolt, mert holtan feküdt a magas fű között, tövissel a szívében.

A diák meg kinyitotta délben az ablakát és kinézett rajta.

– Ejnye, milyen csodálatos szerencse – kiáltott fel – egy piros rózsza!

Egész életemben nem láttam még hozzá foghatót. Olyan szép, hogy bizonyosan valami hosszú latin neve van – s kihajolt és leszakította

Aztán föltette kalapját és átszaladt a professzor házába, kezében a rózsával.

A profeszor lánya a tornácon ült és kék selyem fonalat gombolyított egy csévére, míg kutyuskája a lába előtt hevert.

– Megígérte, hogy velem fog táncolni, ha hozok egy szál piros rózsát – kiáltotta a diák. – Íme, itt a világ legpirosabb rózsája. Tűzze ma este a szíve fölé és ha majd együtt táncolunk, ez a rózsza el fogja mondani, mennyire szeretem magát.

De a lány arca elborult.

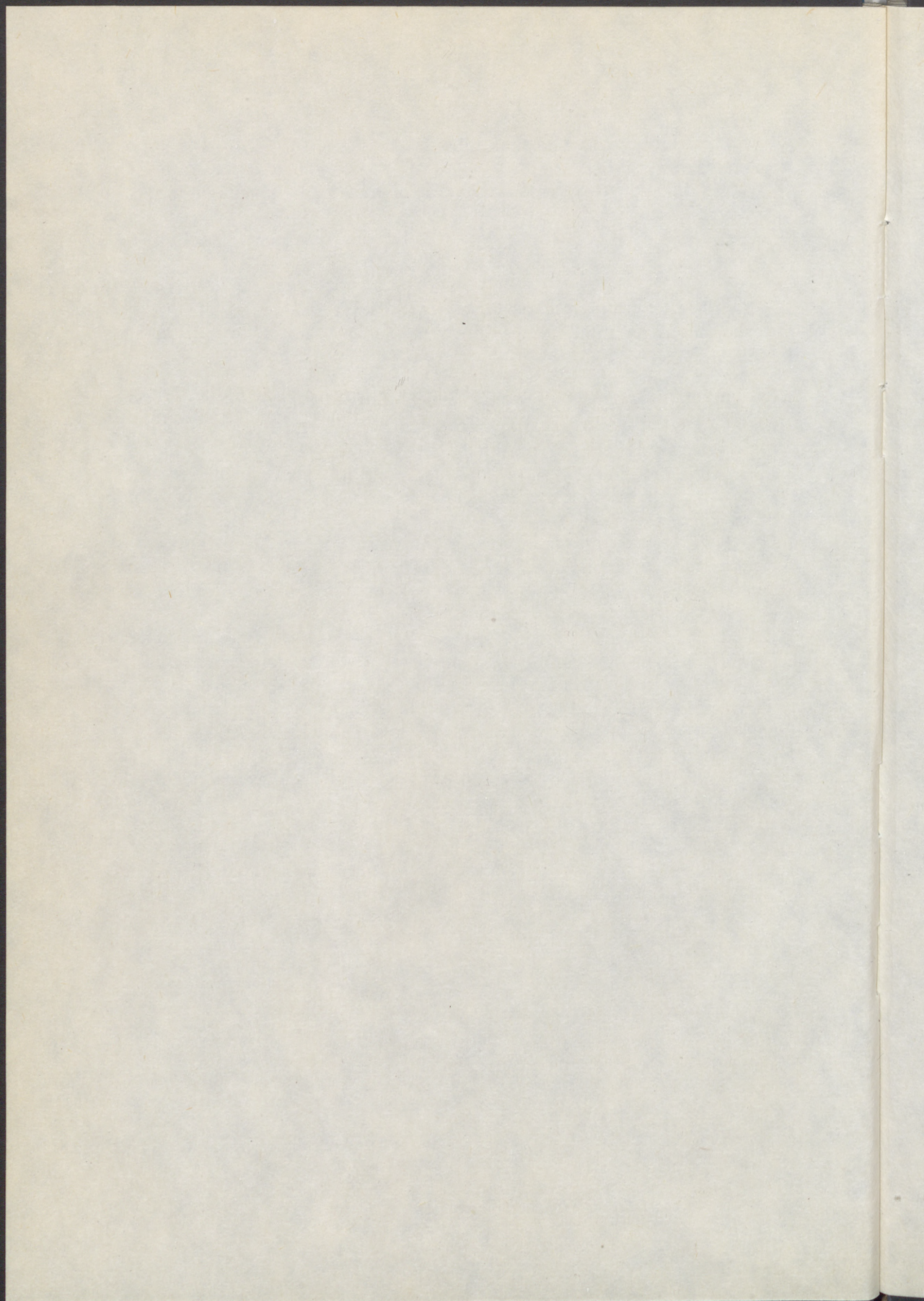
– Félek, nem illik a ruhámhoz – válaszolta – különben is a kamarás unokaöccse néhány igazi drágakövet küldött nekem és mindenki tudja, hogy a drágakő többet ér, mint a virág.

– Szavamra, maga nagyon hálátlan – mondta haragosan a diák; és kihajította a rózsát az utcára, egyenesen a kerékvágásba és egy kocsi máris keresztülgázolt rajta.

– Hálátlan?! – mondta a lány. – Maga meg goromba, ha éppen tudni akarja; és végre is, mi maga? Csak egy diák. Aligha van ezüstcsatos cipője, mint a kamarás unokaöccsének – azzal fölkelt a székről és bement a házba.

– Milyen buta dolog a szerelem – mondta távozóban a diák. – Félannyi haszna sincs, mint a logikának, mert nem bizonyít be semmit és mindig olyat ígér, ami nem következik be, és elhitei velünk, ami nem igaz. Szó ami szó, semmi gyakorlati haszna, s mivel korunkban fő a gyakorlatiasság, visszatérek a bölcselethez és a metafizikát fogom tanulmányozni.

Visszatért hát szobájába, elővett egy nagy poros könyvet és belemerült az olvasásba.

AZ ÖNZŐ ÓRIÁS

Iskolából jövet minden délután bementek a gyerekek játszani az óriás kertjébe.

Szép, nagy kert volt, gyenge zöld fű borította. S a fű között, mint a csillagok, itt is, ott is, gyönyörű virágok nyíltak és volt a kertben tizenkét őszibarackfa is, amelyek tavasszal rózsás, gyöngyös virágdíszbe borultak, ősszel meg súlyosan ült rajtuk az érett gyümölcs. A fákon madarak tanyáztak és olyan édesen énekeltek, hogy a gyerekek abba-abbahagyták a játékot és az énekre figyeltek. – Milyen jó itt! – kiáltották egymásnak.

Egy nap hazatért az óriás. Barátjánál volt látogatóban, a cornwalli óriásnál, és hét esztendeig időzött nála. De hogy letelt a hét év, s ő elmondta már minden mondandóját, hiszen a szó belőle se áradt parttalan, elhatározta, hogy hazatér a kastélyába. Amikor megérkezett, látta, hogy a kertben gyerekek játszanak.

– Mit csináltok ti itt? – kiáltott rájuk durva, nagy hangon, és a gyerekek elszaladtak.

– Az én kertem az én kertem – mondta az óriás – ezt mindenki beláthatja, és én nem engedem meg, hogy kívülem bárki is játsszék benne. Magas fallal vette hát körül és kiakasztott egy táblát:

A KERTBE LÉPNI
SZIGORÚAN TILOS!

Igen-igen önző óriás volt.

Szegény gyerekeknek most már nem volt hol játszaniok. Próbáltak ugyan játszani az országúton, de az országút nagyon poros volt, tele éles kövekkel, sehogyan se tudták megszokni. Így aztán iskola után rendszeren a magas falat kerülgették és a túloldali szép kertről beszélgettek.

– Milyen jó is volt odabent – mondogatták.

Aztán megjött a tavasz s az egész vidék telis-tele lett apró bimbókkal és kicsi madarakkal. Csupán az önző óriás kertjében maradt meg a tél. A madarak, nem lelvén a gyerekeket, nem énekeltek benne és a fák is elfelejtettek kivirágozni. Egyszer egy szép virágszál kidugta mégis a fejét a fűből, de amikor megpillantotta a tiltó táblát, annyira megsajnálta a gyerekeket, hogy visszabújt a mélybe és aludt tovább. Nem érezte jól magát ott senki, csak a hó meg a fagy.

- A tavasz megfeledkezett erről a kertről - kiáltották - így hát itt élünk egész éven át.

A hó beborította a gyepet nagy, fehér köpönyegével, a fagy pedig beezüstözte a fákat. Aztán meghívták az északi szelet, hogy lakjék náluk, és az északi szél el is jött. Bundájába burkolózott és egész nap ott süvített a kertben és lefújta a kémények tetejét.

- Pompás zug ez - mondta - hívjuk meg vendégül a jégesőt is.

Így aztán eljött a jégeső is. Minden álló nap három óra hosszat dörömbölt a kastély fedelén, míg össze nem törte majd mind a cserepeket, aztán körbe-karikába szaladgált a kertben, sebesen, ahogy csak tőle telt. Ruhája szürke volt és lehelete akár a jég.

- Nem értem, miért késik olyan sokáig a tavasz - mondta az önző óriás, amint az ablakban ült és kitekintett a hideg, fehér kertre - remélem, majd csak megváltozik az idő.

De a tavasz nem jött el, se a nyár. Az ős arany gyümölcsökkel díszítette a kerteket, de az óriás kertjének nem adott semmi díszet. - Túlságosan önző - mondta az ősz. Így aztán tél volt a kertben szakadatlanul; északi szél és jégeső, fagy és hó járták táncukat a fák között.

Egy reggel az óriás ébren feküdt az ágyában, amikor egyszerre csak valami gyönyörűséges zenét hallott. Olyan édesen szólt, hogy azt gondolta, bizonyára a király zenészei vonulnak arra. Pedig valójában csak egy kis kenderike füttyűrészelt az ablak előtt, de az óriás olyan régen nem hallott a kertjében madárfüttyöt, hogy most úgy tetszett neki, ez a leggyönyörűbb muzsika a világon. És egyszerre csak a jégeső abbahagyta táncát a feje fölött, az északi szél se süvített többé, és a nyitott ablakon át gyönyörűséges illat szállt be hozzá.

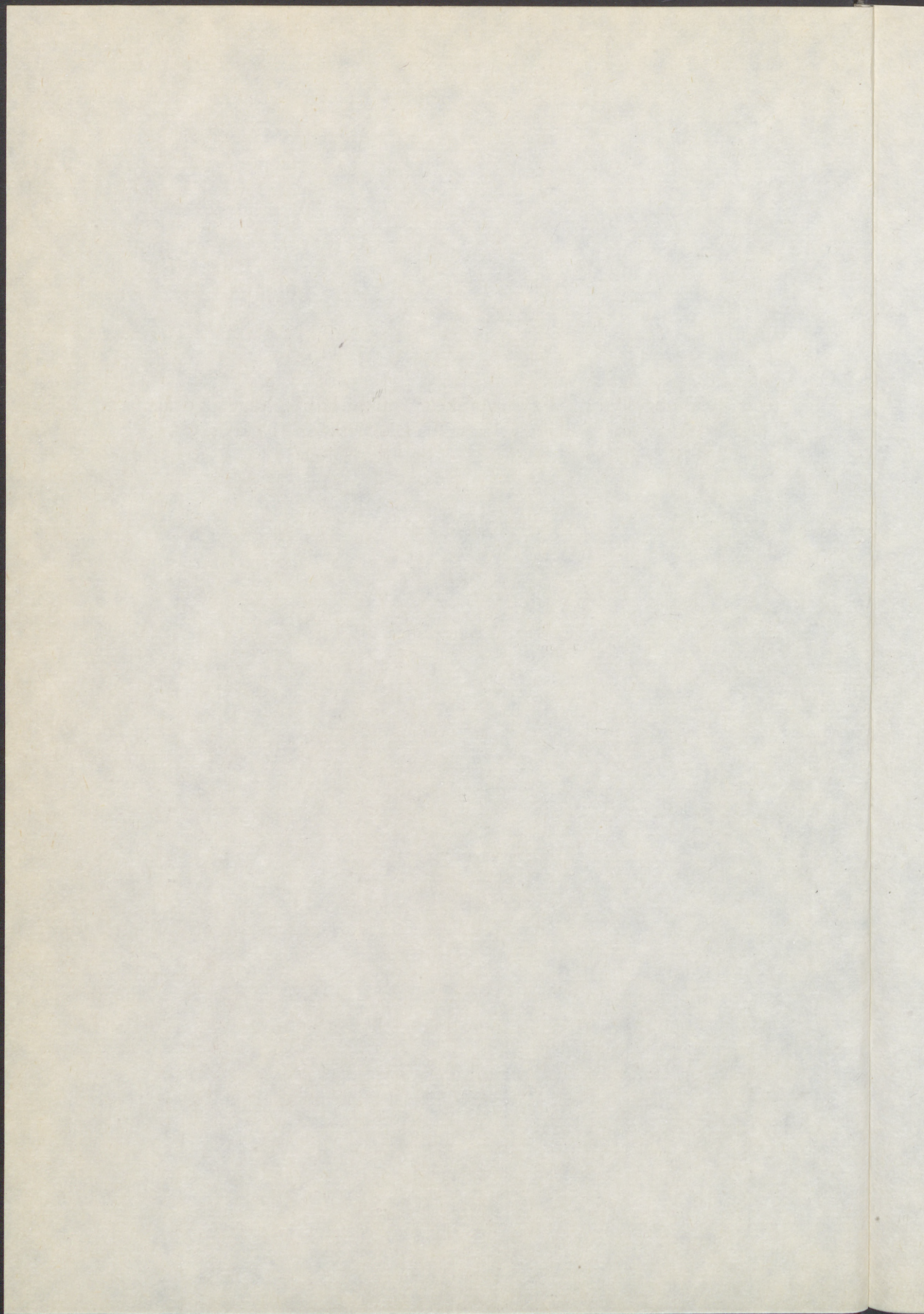
- Azt hiszem, megjött végre a tavasz - mondta az óriás; és kiugrott az ágyból és körülnézett.

És ugyan mit látott?

Bizony csodálatos dolgokat. A fal egy kis hasadékán bemásztak a gyerekek és most odafenn ültek a fák ágai között. Amerre csak nézett, mindegyik fán egy kis gyerek. És a fák, örömben, hogy a gyerekek visszatértek, egyszeriben kivirultak és gyengéden lengették ágait a gyerekek feje fölött. Madarak repkedtek körülöttük és boldogan csicseregtek, és a virágok kidugták fejüket a zöld fűből és mosolyogtak. Bizony gyönyörűség volt nézni. Csupán az egyik sarokban volt még mindig tél. Legtávolabbi zuga volt ez a kertnek és egy kisfiú állt benne. Olyan kicsi volt, hogy nem érte el a fa alsó ágait és csak kerülgette, kerülgette és keservesen sírt. A szegény fát pedig még egyre jég és hó fedte és az északi szél zúgott, süvített körülötte. - Kapaszkodj fel, fiacskám - biztatta a fa és lehajtotta ágait, amilyen alacsonyra csak tudta: de a fiúcska nagyon kicsi volt.

És az óriás szíve ellágyult, amint kitekintett.

– Mennyire önző voltam! – mondta. – Most már tudom, miért nem akart eljönni ide a tavasz. Fölteszem azt a szegény kis fiút a fa tetejére és azután lerontom a falat, hadd játsszanak örökkön örökké kertemben a gyerekek. – És bizony nagyon bánta, amit tett.

Lesurrant hát a lépcsőn, nagy óvatosan kinyitotta a főkaput és kilépett a kertbe. De a gyerekek, mihelyt megpillantották, úgy megijedtek, hogy elszaladtak mind, és a kertben újra tél lett. Csak az az egy kisfiú nem szaladt el, mert a szeme tele volt könnyel, és nem látta, hogy az óriás közeledik. És az óriás odalopódzott a háta mögé, gyengéden megfogta és föltette a fa tetejére. És a fa azonnyomban kivirágzott, madarak szálltak ágaira és füttyürészttek, és a kisfiú kinyújtotta a karját és átölelte az óriás nyakát és megcsókolta. És a gyerekek, amikor látták, hogy az óriás nem gonosz többé, visszaszaladtak és velük együtt visszatért a tavasz is.

– Legyen a tiétek ez a kert, gyerekeim – mondta az óriás és fogott egy hatalmas fejszét és lerontotta a falat. És amikor az emberek déli tizenkét órakor piacra mentek, ott lelték az óriást; játszadozott a gyerekekkel a leggyönyörűbb kertben, amelyet valaha is látott a világ.

Egész álló nap együtt játszottak és amikor beesteledett, a gyerekek odamentek az óriáshoz, hogy elbúcsúzzanak tőle.

– De hát hol van az a kis társatok? – kérdezte az óriás. – Akit feltettem a fára.

Mindnyájuk közül ezt a kisfiút szerette a legjobban, mert az megcsókolta.

– Nem tudjuk, hova lett – felelték a gyerekek. – Elment már.

– Mondjátok meg neki, hogy jöjjön el holnap, de biztosan – mondta az óriás. De a gyerekek azt válaszolták, hogy nem tudják, hol lakik, és nem is látták azelőtt soha; és az óriás nagyon elszomorodott.

Minden délután, mihelyt vége volt az iskolának, a gyerekek eljöttek és játszottak az óriással. De az a kisfiú, akit az óriás úgy megszeretett, nem jött el soha többé. S bár az óriás nagyon kedves volt mindnyájukhoz, mégis majd elepedt első kis barátja után és gyakran emlegette.

– Hogy szeretném látni! – mondogatta.

Teltek, múltak az évek és az óriás megöregedett és elgyengült. Nem tudott már játszani se, csak egy nagy karosszékekben üldögélt s onnan figyelte a gyerekek ugrándozását és gyönyörködött a kertjében. – Sok szép virágom van – mondta – de mégis a gyerek a legszebb virág.

Egy téli reggel, öltözködés közben, kitekintett az ablakán. Már nem gyűlölte a telet, mert tudta, nem más az, mint az alvó tavasz, és csak pihennek ilyenkor a virágok.

Hirtelen ámulva dörzsölte a szemét és nézett, egyre csak nézett.

Mert bizony csoda dolgot látott! A kert legtávolabbi sarkában gyönyörű fehér virágba borult az egyik fa. Ágai aranyosak voltak és ezüst gyümölcsök csüngtek róluk, és a fa alatt ott állt az a kisfiú, akit úgy szeretett.

Nagy-nagy örömeben lefutott a lépcsőn az óriás, ki a kertbe. Keresztülvágott a gyepen és közeledett a gyerekekhez. És amikor odaért hozzá, elvörösödött haragjában és azt mondta:

– Ki merészelt sebet ütni rajtad?

Mert a kislány tenyerét két szög járta át és két szög járta át kicsi lábát.

– Ki merészelt sebet ütni rajtad? – kiáltotta az óriás.

– Mondd meg nekem, hadd veszem legsúlyosabb kardomat, hadd vágom ketté!

– Megállj – felelte a gyerek – mert az én sebeim a szeretet sebei.

– Ki vagy te? – kérdezte az óriás és szívét megfoghatatlan félelem szorította össze és térdre borult a gyerek előtt.

A gyerek pedig rámosolygott az óriásra és így szólt hozzá: – Egykor te játszani hagytál engem a te kertedben; de ma te jössz velem az én kertembe, a Paradicsomba.

És amikor a gyerekek aznap délután beszaladtak a kertbe, holtan lelték az óriást a fa alatt, amely telis-tele volt fehér virággal.

AZ ÖNFELÁLDOZÓ JÓBARÁT

Egy reggel a vén vízipatkány kidugta fejét az odújából. Fényes gyöngyszeme és merev, szürke pofaszakálla volt, a farka meg akár egy darab hosszú, fekete gumi. Kiskacsák úszkáltak a tóban és szakasztott olyanok voltak, mint egy csapat sárga kanári, és az anyjuk, tisztafehér, valódi piros lábú kacsza, éppen arra tanítgatta őket, hogy álljanak tótágast a vízben.

– Sohasem kerültök be a jó társaságba, ha nem tanultok meg tótágast állni – mondogatta nekik, és mutogatta, hogyan csinálják. De a kiskacsák nem törődtek vele. Olyan fiatalok voltak, azt sem tudták még, mire jó egyáltalán bekerülni a társaságba.

– Milyen szófogadatlan gyerekek! – kiáltott fel a vén vízipatkány. – Igazán megérdemelnék, hogy vízbe fojtsák őket.

– Szó sincs róla – válaszolta a kacsza. – Minden kezdet nehéz, és a szülők türelme kifogyhatatlan.

– Ugyan kérem! Nekem bizony nincsenek szülői érzéseim – mondta a vízipatkány – nem vagyok családos ember. Szó, ami szó, sosem voltam nő, és nem is kívánok megházasodni. Szép, szép a szerelem a maga módján, de a barátság sokkal többet ér. Valóban nem ismerek semmit a világon, ami nemesebb vagy ritkább volna az önfeláldozó barátságnál.

– És, ha szabad kérdenem, elképzelése szerint mi a kötelessége egy önfeláldozó jóbarátnak? – kérdezte a zöld kenderike, aki ott üldögélt a közelben egy fűzfán és végighallgatta a beszélgetést.

– Erre bizony magam is kíváncsi vagyok – mondta a kacsza, s elúszott a tó túlsó vége felé és tótágast állt, hogy a gyerekeinek jó példát mutasson.

– Milyen ostoba kérdés! – kiáltotta a vízipatkány.

– Az én önfeláldozó barátom, ha éppen rólam van szó, legyen önfeláldozó.

– És maga mivel viszonozza? – kérdezte a kismadár, s közben egy ezüst ágacskán himbálódzott, meg-meglebbentve parányi szárnyait.

– Nem értem ezt a kérdést – felelte a vízipatkány.

– Ha megengedi, elmondok egy idevágó kis mesét – mondta a kenderike.

– Rólam szól a mese? – kérdezte a vízipatkány. – Ha igen, akkor meghallgatom, mert végtelenül kedvelem a meséket.

– Alkalmazható magára is – felelte a kenderike; s azzal leröppent a

fáról és a part szélén megülvé, elmesélte az önfeláldozó jóbarát történetét.

– Hol volt, hol nem volt – kezdte a kenderike – volt egyszer egy tisztességes kis fickó, Hansnak hívták.

– Ugye, nagyon előkelő ember volt? – kérdezte a vízipatkány.

– Nem – felelte a kenderike – aligha hinném, hogy előkelő lett volna, de jó szíve volt és fura, kerek, mosolygós ábrázata. Egyedül élt kis kunyhójában és naphosszat a kertjében dolgoztatott. A kertje pedig olyan szép volt, hogy nem akadt párja az egész környéken. Nyílt ott szaporá szegfű és gránátszegfű, pásztortáska meg vénuszfodorka. Volt damaszkuszi meg sárga rózsája, lila kikericse, arany, bíbor és fehér violája. Harangláb-virág és zsálya, majoránna és bazsalikom, liliom és kankalin, sárga nárcisz és szegfű nyílt, virított, egyik a másik után, ahogy telt hónapra hónap, úgyhogy mindig volt miben gyönyörködni, minek illatát élvezni.

Kis Hansnak nagyon sok jóbarátja volt, de valamennyi közt Hugó, a nagydarab molnár volt a legönfeláldozóbb jóbarátja. Csakugyan úgy ragaszkodott kis Hanshoz a gazdag molnár, hogy a világért se ment volna el a kertje mellett anélkül, hogy át ne hajoljon a falon és ne tépjen egy nagy csokor virágot vagy egy marék szagos füvet, vagy hogy meg ne tömje zsebeit szilvával vagy cseresznyével gyümölcserés idején.

– Igazi jóbarátoknak mindene közös – mondogatta a molnár és kis Hans rábólintott, mosolygott, és büszke volt arra, hogy ilyen nemesen gondolkozik a barátja.

A szomszédok ugyan furcsállották olykor-olykor, hogy a gazdag molnár semmit sem ad viszonzásul a kis Hansnak, bár vagy száz zsák lisztje volt raktáron a malomban, és volt hat fejős tehene is meg gyapjas juha, egész nyáj, de Hans sohasem törődött az efféle dolgokkal és semmi sem okozott neki nagyobb boldogságot, mint ha a molnárt hallgathatta, aki csodás ígét mondott az igazi barátság önzetlenségéről.

Így éldegélt kis Hans a kertjében.

Tavasszal, nyáron és ősszel nagyon boldog volt, de amikor beköszöntött a tél, s ő már nem vihetett virágot vagy gyümölcset a piacra, akkor bizony kijutott neki a fázásból meg a koplalásból, és gyakran kellett úgy feküdni, hogy nem evett egyebet vacsorára pár szem aszalt körténél s tavalyi diónál.

Télen azonkívül szörnyen elhagyatottnak érezte magát, mert ilyenkor a molnár sohasem nézett be hozzá.

– Mi haszna volna meglátogatnom kis Hansot, amíg el nem olvad a hó – mondogatta a molnár a feleségének. – Jobb, ha a bajba jutott embert magára hagyjuk és nemigen zavarjuk látogatásokkal. Nekem legalábbis ez a felfogásom a barátságról, és meggyőződésem, hogy igazam van.

Várok tavaszig és majd csak akkor keresem fel, mert akkor meg tud már ajándékozni egy kosárra való kankalinnal és az majd boldoggá teszi!

– Meg kell adni, te aztán törődsz a mások bajával – felelte a felesége, aki kényelmes karosszékben ült a lobogó fenyőfatűz mellett – igazán törődsz velem. Élvezet hallgatni, ahogyan a barátságról beszélsz. Tán még maga a lelkész se szól róla hozzád foghatóan, pedig ő háromemeletes házban lakik és aranygyűrűt hord a kisujján.

– De nem hívhatnánk-e meg hozzánk kis Hansot? – kérdezte a molnár legkisebb fia. – Ha szegény Hans éhezik, én majd megosztom vele a zabkásámat és a fehér nyulaimat is megmutatom neki.

– Ejnye, de ostoba vagy! – kiáltott rá a molnár. – Igazán nem tudom, mi végre járatlak iskolába. Úgy látszik, semmit se tanultál. Ha kis Hans ide jönne és látná a lobogó tüzet, a jó vacsorát, meg a vörös borral teli nagy hordókat, még elfogná az irigység, pedig az irigység rettenetes valami és bárkinek megronthatja a természetét. Dehogy veszem én a lelkemre kis Hans megrontását. Én vagyok a legjobb barátja, vigyázni is fogok rá mindig és lesz arra is gondom, hogy ne kerüljön kísértésbe. Meg aztán, ha Hans ide jönne, talán még kölcsön is kérne tőlem egy kevéske lisztet, és én nem adhatnék neki. Mert más dolog a liszt és más a barátság, a kettőt nem szabad összekeverni. Hiszen a két szó másképp hangzik és mást is jelent. Mindenki láthatja.

– Milyen jól beszélsz! – mondta a molnár felesége és töltött magának egy pohár meleg sört. – Szinte elálmosodtam tőle. Mintha csak templomban volnék.

– Sok ember cselekszik helyesen – válaszolta a molnár – de beszélni már annál kevesebb beszél helyesen, ami arra vall, hogy a kettő közül a beszéd sokkal nehezebb és finomabb dolog – és olyan szigorú pillantást vetett az asztal fölött a legkisebb fiára, hogy az elszégyellte magát, lehorgasztotta fejét, bíborvörös lett és könnyeit belepotyogtatta a teájába. De hát olyan fiatal volt még, hogy meg kell neki bocsátani.

– Ez a történet vége? – kérdezte a vízipatkány.

– Dehogy – felelte a kenderike – még csak az eleje.

– Akkor maga nagyon is elmaradt a kortól – mondta a vízipatkány. – Manapság minden jó elbeszélő a végével kezdi, aztán áttér a történet elejére és a közepével fejezi be. Ez az új módszer. Mindezt egy kritikustól hallottam a minap, aki a tóparton sétált egy fiatalemberrel. Jó hosszan fejtegette a dolgot és meggyőződése, hogy igaza van, mert kék pápaszeme volt és kopasz feje, és valahányszor a fiatalember valami megjegyzést tett, azt felelte? "Ugyan kérem!" De folytassa csak az elbeszélést. A molnárt máris végtelenül megszerettem. Bennem is akad nem egy szép gondolat, érthető, ha rokonszenvezünk egymással.

– Szóval – mondta a kenderike, egyik lábáról a másikra ugrálva – mihelyt elmúlt a tél és a kankalinok nyitogatni kezdték halványsárga csil-

lagaikat, a molnár odaszólt a feleségének, hogy elmegy és meglátogatja a kis Hansot.

– Lám, milyen jó a szíved! – kiáltott fel a felesége. – Mindig csak másokra gondolsz. És ne feledd magaddal vinni a nagy kosarat a virágoknak!

Így aztán a molnár erős vaslánccal összekötötte a szélmalom vitorláit és leereszkedett a dombról, karján a kosárral.

– Jó reggelt, kis Hans – mondta a molnár.

– Jó reggelt – mondta Hans a kapájára támaszkodva és mosolygott, hogy füléig ért a szája.

– Hogy s mint töltötted a telet? – kérdezte a molnár.

– Ej no – kiáltott fel Hans – szép tóled, hogy kérdezed, igazán nagyon szép! Mondhatom, nehéz napjaim voltak, de hiszen itt van már a tavasz, és most már boldog vagyok, s a virágaim is szépen növekednek.

– Gyakran emlegettünk a télen, Hans – szólt a molnár – és szeretnénk volna tudni, hogy megy sorod.

– Örülök, hogy gondoltál rám – mondta Hans – már-már attól félttem, hogy elfelejtettél.

– Ugyan, Hans – válaszolta a molnár – a barátság sohasem felejt. Éppen az a csodálatos benne; félek azonban, hogy te nem érted az élet költészetét, Egyébként milyen gyönyörűek a kankalinjaid!

– Csakugyan gyönyörűek – felelte Hans – és Istennek hála, bőven nyitottak. Viszem is őket a piacra, hogy eladjam a polgármester lányának és a pénzen majd visszavásárolom a talicskám.

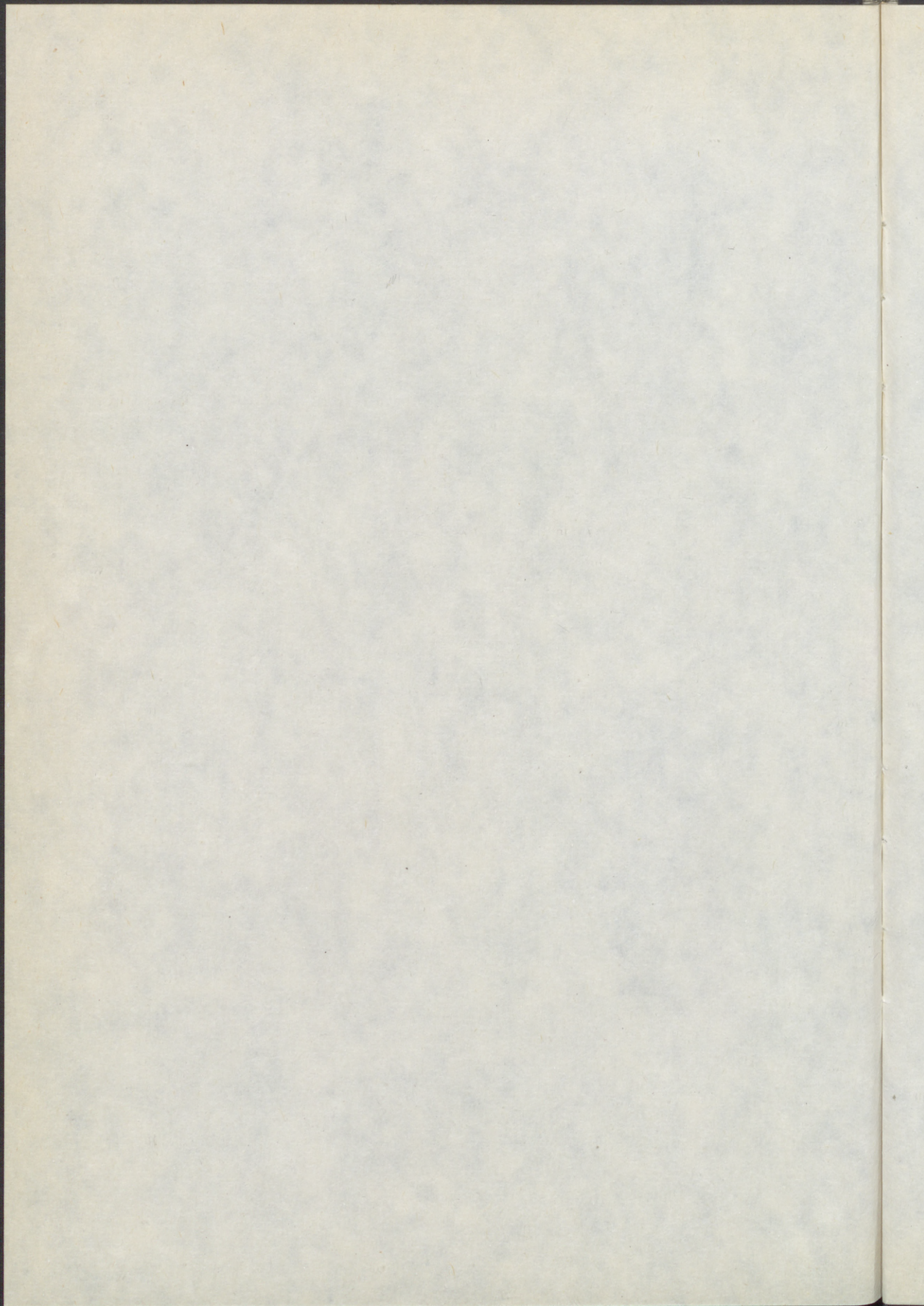
– Visszavásárolod a talicskádat? Csak nem akarod azt mondani, hogy eladtad? No, akkor nagy butaságot műveltél!

– Hát, ami igaz, igaz – mondta Hans – kénytelen voltam vele. Hiszen tudod, nehezen húzom ki a telet, annyi pénzem sem volt, elhiheted, hogy kenyérre tellett volna. Így hát eladtam előbb ünneplőm ezüst gombjait, aztán eladtam az ezüstitálcát, az öreg pipámat és végül eladtam a talicskám is. De most majd sorra mindent visszavásárolok.

– Hans, én neked adom a talicskámat – mondta a molnár. – Nincsen túlságosan jó állapotban; igaz, hiányzik az egyik oldala és van valami hibája a küllőinek is, de mégis neked adom. Tudom, részemről ez feletébb nemes cselekedet és sokan bolondnak tartanak majd, hogy megválok tőle, de hát másfajta ember vagyok én, mint a többiek. Én azt hiszem, hogy a nagylelkűség a barátság lényege, és különben is vettem már magamnak egy új talicskát. Nos, nyugodt lehetsz, neked adom a talicskámat.

– Ejnye, ez aztán igazán nagylelkű cselekedet – mondta kis Hans, és fura, kerek ábrázata csak úgy ragyogott az örömtől. – Könnyen kijavíthatom, mert van itthon egy szál deszkám.

– Egy szál deszkád! – kiáltott fel a molnár. – Hohó, hiszen nekem éppen az kéne a csűröm tetejére! Nagy lyuk van rajta és a gabonám mind elázik, ha be nem tapasztom a lyukat. Jó, hogy említetted! Csodálatos, hogy az egyik jótett szüli a másikat. Én neked adtam a talicskámát és te most nekem adod azt a szál deszkát. A deszkánál a talicska persze sokkal többet ér, de az igazi barátság nem törődik az ilyesmivel. Légy szíves, add hát ide nyomban, és én még ma nekilátok a csűrnek.

– Szívesen – kiáltott fel kis Hans, s azzal beszaladt a színbe és kivonszolta a deszkát.

– Nem valami nagy deszka – vette szemügyre a molnár – tartok tőle, hogy ha én kifoltozom a csűröm fedelét, nem marad neked amivel kijavítod a talicskát; de erről persze én már nem tehetek. Most pedig, minthogy neked adtam a talicskámát, biztosan szívesen adsz cserébe néhány csokor virágot. Itt a kosár, rakd tele egészen.

– Egészen tele? – kérdezte kis Hans és meglehetősen elszomorodott, mert a kosár ugyancsak nagy volt és tudta, hogy ha megtölti, nem marad már virága a piacra, pedig nagyon szerette volna visszaszerezni az ezüst gombjait.

– Ej, persze hogy tele – felelte a molnár – én neked adtam a talicskámát, s tán nem szerénytelenség, ha néhány szál virágot kérek. Lehet, hogy nincs igazam, de én mindig azt hittem, hogy a barátságot, az igazi barátságot nem homályosítja el az önzés.

– Drága barátom, legeslegjobb barátom – kiáltott fel kis Hans – tied kertem minden virága! Fontosabb nekem a te jó véleményed, mint hogy visszaszerezem az ezüst gombjaimat – s rohant és leszakította valamennyi szép kankalinját és telerakta velük a molnár kosarát.

– Isten veled, kis Hans – mondta a molnár és nekivágott a dombnak, vállán a deszka, kezében a nagy kosár.

– Isten áldjon – mondta kis Hans és vidáman ásott tovább, annyira örvendezett a talicskának.

Másnap éppen valami loncot kötözött fel a tornácára, amikor meghallotta a molnár kiáltását, aki az országútról szölongatta.

Leugrott a létráról, szalad a kertbe és kinézett a kerítés fölé.

Ott állt a molnár, hátán egy nagy zsák liszttel.

– Kedves kis Hans – mondta a molnár – nem vinnéd el nekem ezt a zsák lisztet a piacra?

– Jaj, nagyon sajnálom – mondta kis Hans – de ma borzasztó sok dolgom van. Fel kell kötöznöm a futókáimat, meg kell öntöznöm a virágaimat, és le kell hengerelnem a pázsitot.

– No persze – mondta a molnár – bár ha meggondolom, hogy én éppen neked szántam a talicskámát, hát elég barátságatlan dolog, hogy így visszautasítasz.

- Ó, ne beszélj így - kiáltott kis Hans - a viláért sem szeretnék barátságtalan lenni - és beszaladt a sapkájáért és aztán elbaktatott, vállán a nehéz zsákkal.

Nagy forróság volt, az országúton szörnyű por, és Hans annyira elfáradt, hogy már a hatodik mérföldkő előtt le kellett ülnie pihenni. Mégis vitézül folytatta az útját és végül elért a vásárba. Ott aztán némi várakozás után jó áron eladta a zsák lisztet s nyomban indult is haza, mert félt, hogy ha túl soká elmarad, még rablókkal találkozik az úton.

- Hát ez igazán nehéz nap volt - mondta magában kis Hans, amikor lefeküdt - de örülök, hogy nem utasítottam el a molnárt, hiszen ő a legjobb barátom, még a talicskáját is nekem szánta.

Másnap kora reggel beállított a molnár, hogy átvegye a pénzt a zsák lisztért, de kis Hans olyan fáradt volt, hogy még mindig ágyban feküdt.

- Szavamra - mondta a molnár - nagyon lusta vagy. Ha meggondolom, hogy neked akarom adni a talicskámat, azt hiszem csakugyan keményebben dolgozhatnál. A lustaság bűn és én bizony nem szeretem, ha a barátaim lopják a napot. Már megbocsáss az őszinteségemért. Ha nem volnánk barátok, álmomban se jutna eszembe, hgy így beszéljek. De hát mit ér a barátság, ha az ember nem mondhatja ki kereken, ami a szívéen fekszik? Kedveskedni, kellemes dolgokat mondani és hízelegni mindenki tud, de az igazi jóbarát mindig kellemetleneket mond és nem törődik azzal, hogy fájdalmat okoz. Sőt, az igazi hű barát szinte keresi rá az alkalmat, mert tudja, hogy jót cselekszik vele.

- Nagyon sajnálom - mondta kis Hans és kidörzsölte szeméből az álmot és levette a hálósipkáját - de olyan fáradt voltam, hogy azt gondoltam, heverészek még egy kicsit és hallgatom a madarak énekét. Tudod, mindig jobb kedvvel dolgozom, ha előbb hallgatom az éneküket.

- Hüüm, annál jobb - mondta a molnár és megveregette kis Hans vállát - mert éppen arra akarlak kérni, hogy gyere fel a malomba, mihelyt felöltöztél és foltozd ki a csűröm tetejét.

Szegény kis Hans alig várta, hogy a kertjében munkához lásson, mert már két napja meg sem öntözte a virágait, de nem volt szíve visszautasítani a molnárt, hiszen olyan jó barátja volt.

- Gondolod, hogy barátságtalan volnék, ha azt mondanám, hogy rengeteg a dolgom? - kérdezte félénken, bizonytalanul. - Nos - felelte a molnár - azt hiszem, csakugyan nem kérek sokat, kivált ha meggondolom, hogy neked szánom a talicskámat; de ha elutasítasz, megyek és megcsinálom magam.

- Ó, a viláért se! - kiáltott fel kis Hans, és kiugrott az ágyból, felöltözött és sietett fel a csűrhöz.

Egész álló nap, alkonyatig dolgozott rajta, és alkonyatkor odajött a molnár, hogy lássa, mire jutott.

– Befoltoztad-e már a lyukat a tetőn, kis Hans? – kiáltott fel hozzá vidáman. – De be ám! – válaszolta kis Hans és leszállt a létráról.

– Bizony – mondta a molnár – a mások helyett végzett munka szerzi az embernek a legnagyobb gyönyörűséget.

– Nagy megtiszteltetés hallgatni a te beszédedet – felelte kis Hans és leült és törölgette a homlokát – nagy megtiszteltetés. Attól tartok azonban, hogy nekem sohasem lesznek a tiedhez fogható szép gondolataim.

– Ó, eljön majd annak is az ideje – mondta a molnár – csak sose sajnáld érte a fáradságot. Egyelőre csak a barátság gyakorlati részét ismered, egyszer majd megtanulod az elméletét is.

– Csakugyan azt hiszed? – kérdezte kis Hans.

– Kétségtelenül – felelte a molnár – most azonban, hogy kifoltoztad a tetőt, jobb volna hazamenned és pihenned, mert szeretném, ha holnap kihajtanád a nyájamat a hegyekbe.

Szegény kis Hans egy szót se mert erre szólni, s másnap kora reggel a molnár odaterelte Hans kunyhója elé a juhait, Hans meg elindult velük a hegyekbe. Egész napja ráment az oda- s visszaútra; és mire hazaért, olyan fáradt volt, hogy egy ültő helyében elaludt és nem ébredt fel, csak fényes nappal.

– De jó is lesz ma a kertemben! – mondta és tüstént munkához látott.

De valahogy sohasem jutott hozzá, hogy a virágait gondozza, mert barátja, a molnár minduntalan érte jött és elküldözte jó messzire, vagy pedig rávette, hogy segítsen neki a malomban. Kis Hans el-elszomorodott, mert félt, hogy a virágai még azt hiszik, megfélemlítették őket, de vigasztalta a gondolat, hogy a molnár mégiscsak a legjobb barátja. – Amellett – mondogatta magában – nekem szánta a talicskáját és ez tiszta, nagylelkű cselekedet.

Így aztán kis Hans folyton folyvást a molnárnak dolgozott, a molnár pedig szebbnél szebb szavakat mondott neki a barátságról és kis Hans beírta rendre a noteszébe és éjszakánként át- meg átolvasta, mert nagyon jó tanuló volt.

Történt aztán, hogy egy este, amikor kis Hans éppen a tűzhelynél üldögélt, jó erősen megverték az ajtaját. Vad, viharos éjszaka volt és a ház körül rémítőn zúgott-búgott a szél, hogy kis Hans azt gondolta eleinte: csupán a zivatar dörömböl. De másodszor és harmadszor is rázörgettek, hangosabban mint előbb. – Tán valami szegény utas-ember – mondta magában kis Hans és szaladt az ajtóhoz.

A molnár állt ott, egyik kezében lámpás, a másikban nagy bot.

– Kedves kis Hans – kiáltotta a molnár – nagy baj van! A kisfiam leesett a létráról és úgy összetörte magát, hogy én most orvosért megyek. De az orvos olyan messze lakik és olyan csúf éjszaka van, hogy eszembe

jutott: sokkal jobb volna, ha te mennél helyettem. Tudod, hogy neked szántam a talicskámát és illik, hogy viszonzásul te is tégy értem valamit.

– Hát hogyne! – kiáltott fel kis Hans. – Boldog vagyok, hogy hozzám fordultál, és indulok is azonnal. De kölcsön kell adnod a lámpásodat, mert az éjszaka olyan sötét, hogy félek, bele találok esni az árokba.

– Nagyon sajnálom – felelte a molnár – de ez az új lámpásom, és bizony nagy kár volna érte.

– No, nem baj, megleszek nélküle is – kiáltotta kis Hans és lekapta a szegről a nagyobbik bundáját meg a meleg, piros sapkáját, sálát kötött a nyaka köré, s azzal elindult.

Odakint tombolt a vihar. Olyan sötét éjszaka volt, hogy kis Hans az orráig sem látott s olyan vadul fújt a szél, hogy alig tudott megállni a lábán. Mégis, vitte a bátorsága és három órai gyaloglás után el is jutott az orvos házához és bekopogtatott az ajtaján.

– Ki az? – kiáltott belülről az orvos és kidugta fejét a hálószobája ablakán.

– Kis Hans, doktor úr.

– Mit akarsz, kis Hans?

– A molnár fia leesett a létráról és összetörte magát és a molnár kéreti, hogy tessék rögtön jönni.

– Megyek! – mondta az orvos; megnyergeltette a lovát, vette a nagy csizmáját, meg a lámpását, kilépett a házból és ellovagolt a malom felé, míg kis Hans gyalogosan ügetett mögötte.

De a vihar nőttön-nőtt, az eső patakokban zuhogott és kis Hans nem látta, hova lép és a lóval sem bírta tartani az iramot. Végül is letért az útról, az ingoványba tévedt, amely tele volt felette veszedelmes mély gödrökkel, és szegény kis Hans bele is fulladt valamelyikbe. Holttestét egy nagy tó közepén találta meg másnap néhány kecskepásztor s haza is vitte nyomban a kunyhójába.

Ott volt kis Hans temetésén az egész falu, hiszen sajnálta-szerette mindenki, és a molnár volt a fő-fő gyászolója.

– Én voltam a legjobb barátja – mondta a molnár – egyedül engem illet az első hely – így aztán nagy fekete kabátjában ő haladt a gyászmenet élén és egyre-másra törülgette a szemét hatalmas zsebkendőjével.

– Kis Hans halála bizony nagy veszteség mindnyájunknak – mondta a kovács a temetés után, hogy mindnyájan kényelmesen elhelyezkedtek a kocsmában és fűszeres bort iszogattak meg édes süteményt ettek.

– Nekem mindenesetre nagy veszteség – felelte a molnár – hiszen úgyszólván neki ajándékoztam a talicskámát és most igazán nem tudom, mit kezdjek vele. Odahaza nagyon az utamban van, de már olyan rozoga jószág, hogy semmit se kapnék érte, ha eladnám. Mindenesetre gondom

lesz rá, nehogy bármit is elajándékozzak ezentúl. Hiába, a nagylekűség mindig megbosszúlja magát.

- És aztán? - kérdezte egy idő múlva a vízipatkány.

- Semmi aztán, ez a vége - mondta a kenderike.

- De mi lett a molnárral? - érdeklődött a vízipatkány.

- Ó, azt igazán nem tudom - válaszolta a kenderike - és annyi szent, cseppet sem érdekel.

- Akkor nyilvánvaló, hogy a maga természetéből hiányzik a mások iránti rokonszenv - mondta a vízipatkány.

- Attól tartok, maga nem látja világosan a történet erkölcsi tanulságát - jegyezte meg a kenderike.

- A micsodáját? - sipította a vízipatkány.

- A tanulságát.

- Azt akarja mondani, hogy a történetnek tanulsága van?

- Természetesen - mondta a kenderike.

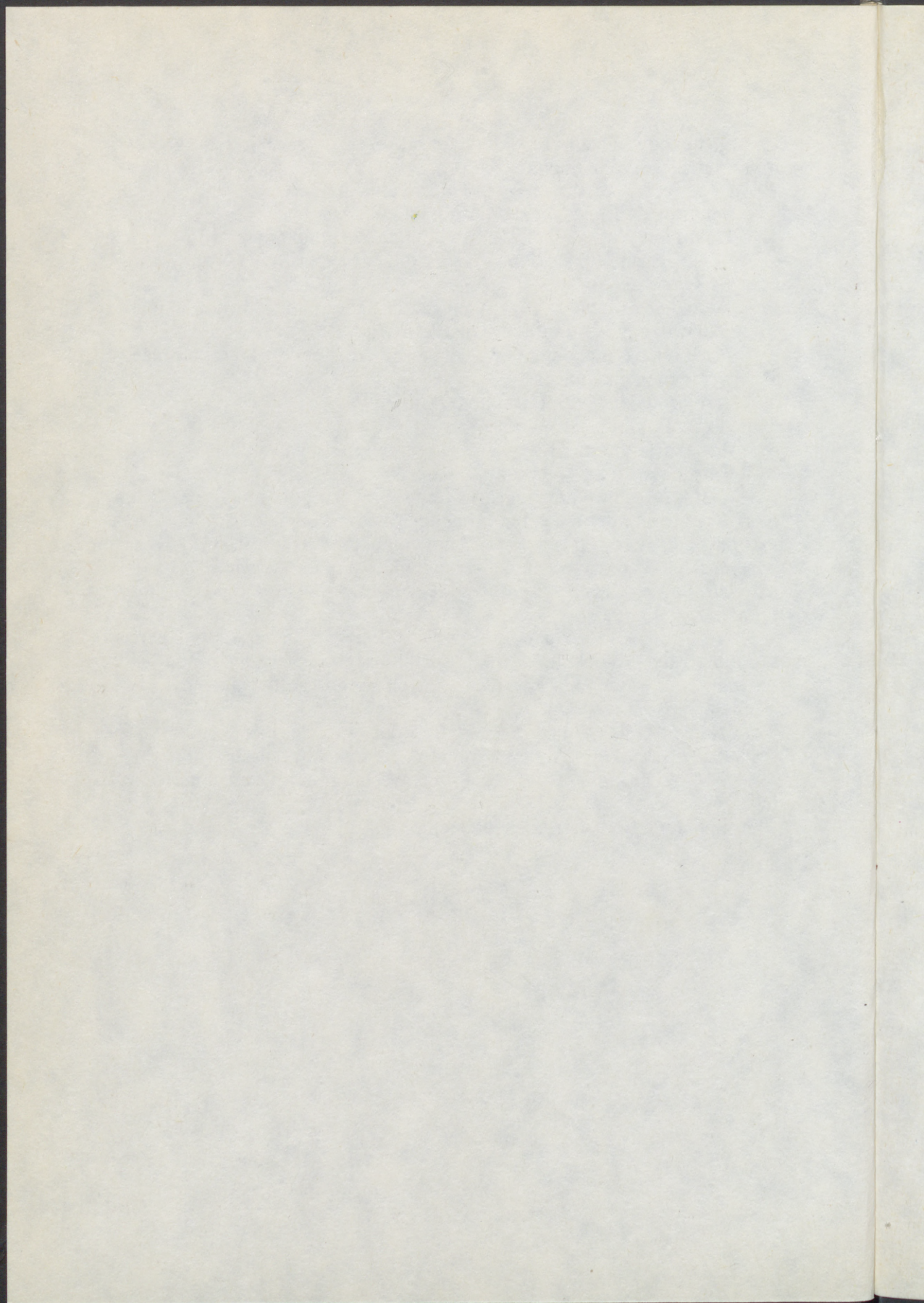
- Hát ezt - mondta nagyon mérgesen a vízipatkány - ezt bizony előre is megmondhatta volna. Ha megmondta volna, bizony nem hallgatom végig; akkor én is azt mondtam volna, mint az a kritikus: - Ugyan kérem! Különben ezt még most is megtehetem - és a legélesebb hangján azt visította: - Ugyan kérem! - s legyintett a farkával és visszabújt az odújába.

- Nos, mit szól a vízipatkányhoz? - kérdezte a kacska, aki pár perccel később arrafelé lubickolt. - Sok jó tulajdonsága van bizonyára, de hiába, én már csak anya vagyok s ha egy ilyen megrögzött agglegényt látok, könnybe lábad a szemem.

- Nagyon félek, hogy felbosszantottam - felelte a kenderike. - Ugyanis elmeséltem neki egy történetet, amelynek tanulsága van.

- Ah! - mondta a kacska. - Az ilyesmi mindig veszedelmes vállalkozás.

És ebben én tökéletesen egyetértek.

A HÍRES-NEVEZETES RAKÉTA

Házasodni készült a király fia, s így általános volt az öröm. Teljes évig várakozott a menyasszonyára, míg végre megérkezett. Orosz királykisasszony volt a menyasszony és az egész utat Finnországból szánkón tette meg, amelyet hat rénszarvas húzott. A szánkó olyan volt, mint egy nagy aranyhattyú és a hattyú két szárnya között feküdt maga a kis királykisasszony. Hosszú hermelin köpenye leért egészen a bokájáig, ezüsből szőtt kicsi sapka fedte a fejét, maga pedig halovány volt, mint a Hópalota, amelyikben eddig élt. Olyan halovány, hogy amikor végighajtott a városon, elálmélkodtak rajta az emberek.

- Akár egy szál fehér rózsza - kiáltották, és az erkélyekről virágot hintettek elébe. - A királyfi a palota kapujában várakozott a fogadására. Álmodó ibolyaszín szeme volt és a haja akár a színarany. Amikor megpillantotta menyasszonyát, térdre ereszkedett és megsókolta a kezét.

- Az arcképed szép volt - suttogta - de te szebb vagy az arcképednél - és a kis királykisasszony elpirult. - Akár a fehér rózsza, előbb még olyan volt - mondta szomszédjának az egyik fiatal apród - most meg akár egy piros rózsaszál - és az egész udvar el volt ragadtatva.

Három napig mindenki ezt hajtogatta:

- Fehér rózsza, piros rózsza, piros rózsza, fehér rózsza - és a király elrendelte, hogy az apród fizetését kétszerezze meg. Minthogy azonban fizetést egyáltalában nem kapott, sok haszna nem lett a dologból, ám általánosan nagy kitüntetésnek vették, és amint illet, közzé is tették az udvari újságban.

Negyednap megtartották az esküvőt. A szertartás csodálatos volt, a vőlegény és a menyasszony kéz a kézben, apró gyöngyökkel hímes, bíborbársony mennyezet alatt lépkedett. Utána az ünnepélyes díszebéd öt óra hosszat tartott. A királyfi és a királykisasszony ült a Nagy Csarnokban a fő helyen és szintiszta kristályserlegből ivott. Csak igaz szeretők ihattak ebből a serlegből, mert ha hamis ajak ért hozzá, elszürkült, zavaros és fénytelen lett.

- Tiszta sor, hogy szeretik egymást - mondta a kis apród - tiszta, mint a kristály! - és a király másodszor is megkétszerezte a fizetését. - Mekkora kitüntetés! - kiáltották mind az udvaroncok.

A díszebéd után bál következett. A vőlegény és a menyasszony ellejtették együtt a rózsza-táncot és a király megígérte, hogy játszik majd a

fuvoláján. Nagyon rosszul játszott, de senki sem merte megmondani neki, hisz ő volt a király. Valójában két dalt tudott csak és sohasem volt egészen biztos, hogy melyiket játssza éppen; de hát mindegy volt, mert bármit játszott is, mindenki azt kiáltotta: – Pompás! pompás!

Nagy tűzijáték volt a program utolsó száma, pontosan éjfélre tűzték ki. A szép királykisasszony nem látott még életében tűzijátékot, s így a király kiadta a parancsot, hogy az udvari tűzmester készüljön fel az esküvő napjára.

– Milyen az a tűzijáték? – kérdezte egy reggel a királykisasszony jegyesétől, míg az erkélyen sétálgattak.

– Olyan, mint az északi fény – mondta a király, aki mindig arra felelt, amit mástól kérdeztek – csak sokkal természetesebb. Ami engem illet, jobban szeretem a csillagoknál, mert tudni lehet mindig, mikor ragyog fel, és gyönyörű, akár az én fuvolajátékom. Mindenesetre meg kell nézned.

Így aztán a királyi kert végében felállítottak egy széles emelvényt és mihelyt a királyi tűzmester mindent megfelelően elhelyezett, a tűzszerszámok beszélgetni kezdtek egymással.

– De szép ez a világ! – kiáltotta egy kis csillagszóró. – Nézzétek azt a sok szép sárga tulipánt. Még az igazi csillagszóró rakéták se lehetnének szebbek. Bizony, nagyon boldog vagyok, hogy sokat utaztam. Az utazás csodálatosan kiműveli az embert és elsepri az előítéleteit.

– A király kertje még nem a világ, te ostoba csillagszóró – kiáltotta egy vastag római gyertya. – A világ mérhetetlenül nagy, és három napba is beletelne, míg bejárhatnád.

– Az a zug, amit szívből szeretünk, az a világ – kiáltotta az ábrándos tűzkerék, amelyet kora ifjúságában erős kötelékek fűztek egy vén fadobozhoz és azóta megtört szívével kérkedett – sajnos azonban a szerelem nem divat többé, a költők megölték. Annyit írtak róla, hogy senki sem hisz már nekik, amit egyébként nem is csodálok. Az igazi szerelem hallgat és szenved. Emlékszem magam is, egyszer... De hagyjuk ezt. Hiába, a romantika halott.

– Szó sincs róla – mondta a római gyertya – a romantika sosem hal meg. Mint a hold, örökké él. A vőlegény és a menyasszony például tiszta szívből szereti egymást. Egy csomagolópapírba burkolt történet mesélt róluk ma reggel; az véletlenül ugyanegy fiókban tartózkodik velem és tudja a legfrissebb udvari híreket.

De a tűzkerék csak a fejét csóválta.

– A romantika halott, a romantika halott, a romantika halott – mormolta. Mint a legtöbb ember, ő is azt hitte, ha valamit újra és újra, hosszan ismételi, végül igaz lesz.

Hirtelen éles, száraz köhögés hallatszott, s mindnyájan odanéztek.

Karcsú, kevélytekintetű rakéta köhécselt, aki egy hosszú rúd végére volt kötve. Mindig köhögött, mielőtt megszólalt, hogy felhívja magára a figyelmet.

- Khüm, khüm - mondta, és mind elhallgattak a szegény tűzkerék kivételével, aki még egyre csóválta a fejét és azt dünnyögte:

- A romantika halott!

- Rendre! Rendre! - kiáltott fel egy pattantyú, amolyan politikus-féle, aki kimagasló szerepet játszott a községi választásokon és tudta, hogy kell alkalmazni a parlamenti kifejezéseket.

- Teljesen halott - suttopta a tűzkerék és elaludt.

Mihelyt beállt a csend, a rakéta harmadszor is elköhintette magát és belefogott. Nagyon lassan, tagoltan beszélt, mintha csak emlékiratait diktálná, és mindig keresztülnézett azon, akihez éppen szólt. Ami azt illeti, nagyon előkelő modora volt.

- Milyen szerencséje van a királyfinak - jegyezte meg -, hogy éppen azon a napon tartja az esküvőjét, amikor engem fölrepítenek. Valóban, ha előre kitervezték volna, akkor se lehetne jobban; hiába, a királyi szerencsés csillagzat alatt születtek.

- Uram Isten! - mondta a kis csillagszóró - Azt hittem, éppen fordítva van, és bennünket a királyfi tiszteletére eregetnek fel.

- Magát talán azért - felelte a rakéta - sőt, semmi kétség, hogy azért; de velem más a helyzet. Én nagyon-nagyon nevezetes rakéta vagyok és nevezetes szülőktől származom. Anyám a maga idejében a legünnepeltebb tűzkerék volt, kecses táncáról híres. A nagy nyilvános szereplésén tizenkilencszer megfordult, mielőtt kilobbant volna és minden fordulatkor hét rózsaszín csillagot röpített a levegőbe. Apám rakéta volt, mint magam is, és francia származású. Olyan magasra felrepült, hogy az emberek attól féltek, nem is ereszkedik le soha többé. Persze azért leereszkedett, mert jó szíve volt és ragyogó aranyesőt záporozott alá. Az újságok a legnagyobb elismeréssel írtak a mutatványáról. Az udvari újság a pylotechnikai művészet diadalának nevezte.

- Pyrotechnikai, azt akarja mondani, hogy pyrotechnikai - mondta a bengáli fény - tudom, hogy pyrotechnikai, mert láttam felírva a saját dobozomon.

- Nos, én pedig azt mondtam, hogy pylotechnikai - válaszolta szigorúan a rakéta, és a bengáli fény úgy elszégyellte magát, hogy tüstént erőszakoskodni kezdett a kis csillagszórókkal, mert meg akarta mutatni, hogy ő azért jelentékeny személyiség.

- Arról beszéltem - folytatta a rakéta - arról beszéltem... Miről is beszéltem?

- Saját magáról beszélt - felelte a római gyertya.

- Természetesen tudtam, hogy valami érdekes témát fejtegettem, amikor durván félbeszakítottak. Gyűlölök minden durvaságot és

modortalanságot, mert végtelenül érzékeny vagyok. Meggyőződésem, hogy az egész világon nincs még egy olyan érzékeny lélek, mint én.

- Milyen egy érzékeny lélek? - kérdezte a pattantyú a római gyertyától.

- Olyan, aki letaposza más lábát, mert neki magának tyúkszemei vannak, - súgta vissza a római gyertya és a pattantyú majd hogy fel nem robbant nevetében.

- No de kérem, maga min nevet? - érdeklődött a rakéta. - Én egyáltalán nem nevetek.

- Nevetek, mert boldog vagyok - felelte a pattantyú.

- Ez nagyon is önző ok - mondta haragosan a rakéta. - Mi joga van arra, hogy boldog legyen? Törődnie kellene másokkal is. Igenis törődnie kellene velem. Én mindig csak magammal törődöm és mindenkitől elvárom, hogy így tegyen. Ezt nevezik rokonszenvnek. A legszebb erény, és bennem a legnagyobb mértékben kifejlődött. Képzelve el például, ha engem ma éjszaka valami baj érne, hogy lesújtana ez mindenkit! A királyfi és a királykisasszony soha többé nem lehetne boldog, egész házasságuk megromlana; és ami a királyt illeti, tudom, nem heverné ki többé. Ha arra gondolok, hogy milyen fontos szerepet töltök be, bizony könnyekig meghatódom.

- Ha csakugyan szolgálni akarja mások gyönyörűségét - kiáltott rá a római gyertya - okosabb, ha szárazon tartja magát.

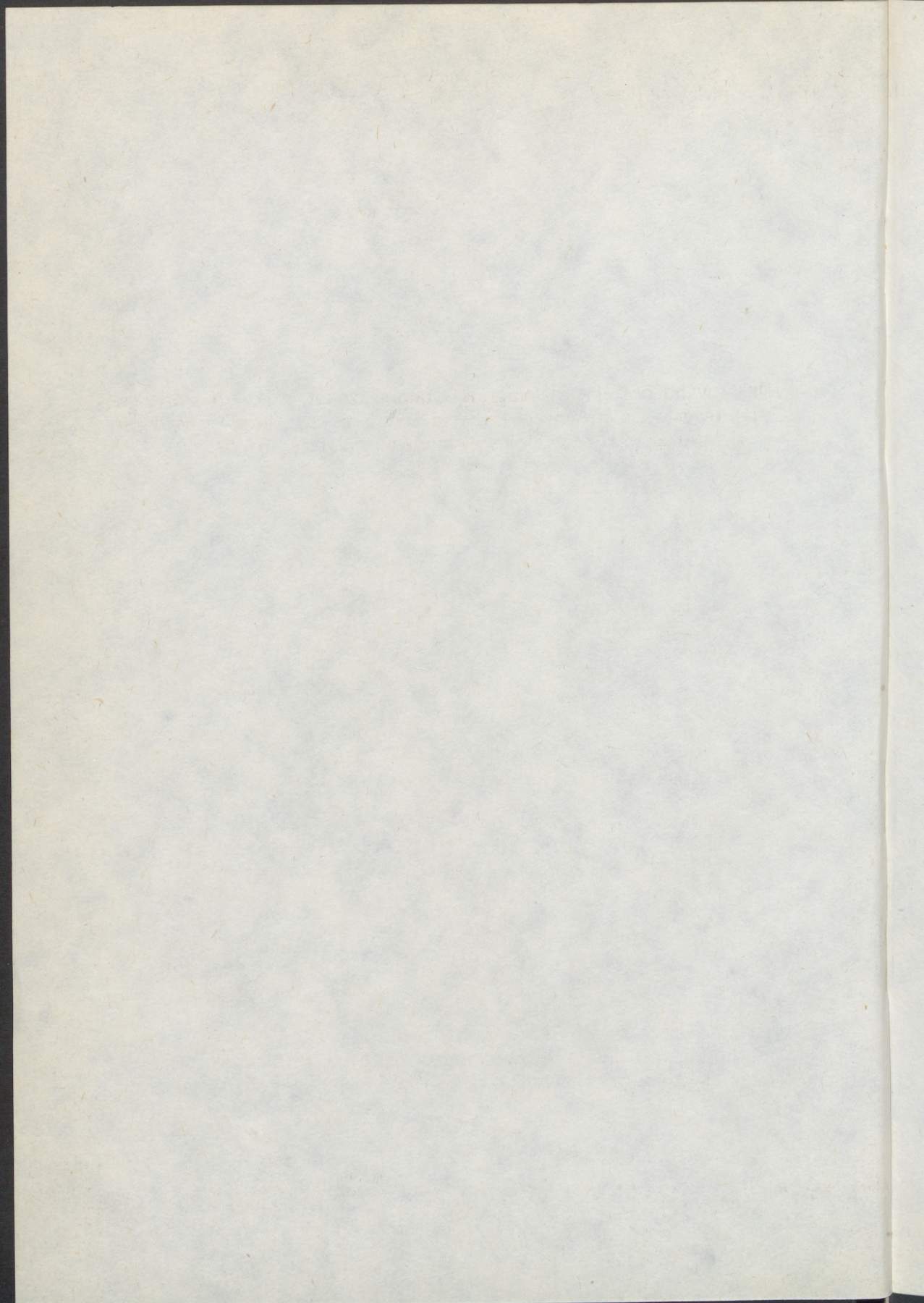
- Bizony - kiáltott a bengáli fény, akinek most már jobb kedve volt - a köznap jőzan megfontolás így parancsolja.

- A köznap jőzan megfontolás? No, szép! - méltatlankodott a rakéta. - Elfelejté, hogy én cseppet sem vagyok köznap, sőt nagyon is híres. És aztán jőzan esze lehet bárkinek a világon, feltéve, ha nincs képzelete. De nekem van képzeletem, mert sohase veszem olybá a dolgokat, amilyenek; és mindig úgy gondolok rájuk, mintha mások lennének. És ami azt illeti, hogy szárazon tartsam magam, hát nem akad itt senki, aki meg tudna érteni egy érzékeny lelket? Szerencsére, a magam részéről én nem is tartok igényt ilyesmire. Az egyetlen, ami erőt ad az élethez: mindenkit felülmúló felsőbbrendűségünk tudata, és én ezt az érzést szakadatlanul ápolgatom magamban. De maguknak nincs szívük. Nevetgélnek és vígan vannak, mintha a királyfi és a királykisasszony nem is most tartaná az esküvőjét.

- Ugyan kérem - kiáltotta egy kis tűzgömb - mit vétünk vele? Hiszen ez a lehető legörvendetesebb esemény és ha majd felroppenek a levegőbe, rendre el is mesélek mindent a csillagoknak. Majd meglátja, egyszerre hogy felsziporkáznak, mikor a szép menyasszonyról beszélnek nekik.

- Ah! Milyen alantas életfelfogás! - mondta a rakéta. - De nem is vártam egyebet. Nincs magában érzés: belülről teljesen üres. Mert ha

például a királyfi és a királykisasszony egy mély folyó partvidékére megy lakni, és nincs nekik, tegyük fel, csak egyetlen egy szem fiuk, aranyhajú fiúcska, a szeme ibolya, mint a királyfié; és aztán egy szép nap a fiúcska sétálni indul a nevelőnőjével, és a nevelőnő elalszik a nagy bodzafa tövében, és a fiúcska beleesik a mély vízbe és megfullad... Milyen borzalmas szerencsétlenség! Szegények, oda az egyetlen gyermekük! Szörnyőség! Míg élek, gyötörni fog!

- De hiszen még nem vesztették el a fiacskájukat - mondta a római gyertya - egyáltalán nem érte őket szerencsétlenség.

- Nem azt mondtam, hogy érte - felelte a rakéta - hanem hogy érheti. Ha csakugyan elvesztették volna egyetlen fiacskájukat, mi értelme volna tovább beszélni a dologról? Utálom azokat, akik eső után ránatják magukra a köpönyeget. De ha arra gondolok, hogy elveszthetik egyetlen fiukat, akkor bizony a szívem mélyéig elérzékenyülök.

- Még hogy elérzékenyül! - kiáltott fel a bengáli fény. - Hát ami igaz, igaz, nem ismertem még magánál érzékenyebb teremtet!

- Én pedig magánál gorombábbat - mondta a rakéta - maga meg sem értheti, milyen mély baráti szeretet fűz engem a királyfihoz.

- Úgy, hát ismeri egyáltalában? - dörögte a római gyertya.

- Sosem mondtam, hogy ismerem - felelte a rakéta. - Merem állítani, hogy ha ismerném, nem is lehetnék a barátja. Nagyon veszedelmes dolog az embernek ismerni a barátait.

- Okosabb, ha azzal törődik, hogy száraz maradjon - mondta a tűzgömb. - Ez most a legfontosabb.

- Nem kétséges, hogy magának a legfontosabb - felelte a rakéta - de én, ha kedvem van, sírok - és valódi könnyekre fakadt, és a könnyek mint az esőcseppek, végigfolytak a nyelén és csaknem vízbe fojtottak két kis bogarat, amelyek éppen együtt akartak tanyát verni és valami alkalmas száraz zugot kerestek, hogy ott meglepedjenek.

- Mégiscsak igazi romantikus lélek - mondta a tűzkerék - sír, amikor nincs semmi sírnivalója - azzal nagyot sóhajtott és a fadobozra gondolt.

De a római gyertya és a bengáli fény módfelett felháborodott és éles hangon kiáltozta: - Csalás! Csalás!

Felettébb gyakorlatias teremtés volt mind a kettő és ha valami nem tetszett nekik, mindjárt csalásnak nevezték.

Ekkor, mint egy csodálatos ezüstpajzs, felkelt a hold; a csillagok felragyogtak és a palotából zeneszó hallatszott.

A királyfi és a királykisasszony megnyitotta a táncot. Olyan szépen táncoltak, hogy a karcsú fehér liliomok behajoltak az ablakon s úgy bámulták őket, és a nagy vörös mákvirágok bólingattak és verték a taktust.

Tízet ütött az óra, aztán tizenegyet és tizenkettőt és az éjféλι utolsó ütésre mindenki kijött az erkélyre és a király hívatta az udvari tűzmestert.

- Kezdődjék a tüzijáték – mondta a király, és az udvari tűzmester mélyen meghajolt és lesietett a kert végébe. Hat szolga kísérte, mind-egyik hosszú póznán égő fáklyát vitt a kezében.

Nagyszerű látvány volt, annyi bizonyos.

- Psrrr! Psrrr! – sistergett a tűzkerék, amint körbe-körbe forgott.

- Bum-bum! – durrogott a római gyertya. Táncot jártak a csillag-szórók és a bengáli tűz mindent vörös fénybe vont.

- Isten veletek – mondta a tűzgömb, amikor tovaröppent, apró kék szikrákat szórva.

- Bum-bum! – válaszolták a pattantyúk, akik egymás közt pompásan mulattak. Mindenkinek óriás sikere volt, csak a nevezetes rakétának nem. Olyan nedves volt a sírástól, hogy egyáltalában nem tudott elsülni. A lőpor ért benne a legtöbbet, de az elázott és hasznavehetetlenné vált. Szegény rokonai pedig, akikkel csak lenézéssel beszélt, tűzbimbóból fakadó arany virágokként repültek fel az égbe.

- Éljen! Éljen! – kiáltozott az udvar és a kedves királykisasszony kacagott örömeiben.

- Föltételezem, hogy engem egy nagy ünnepségre tartogatnak – mondta a rakéta – nem kétséges, ez az értelme a dolognak – és gőgösebben nézett, mint valaha.

Másnap munkások jöttek, hogy rendet csináljanak.

- Nyilván küldöttség – mondta a rakéta – kellő méltósággal fogadom őket. – Föltolta magasba az orrát és szigorúan összeráncolta a homlokát, mintha roppant fontos dolgokról gondolkoznék. De a munkások észre sem vették, csak amikor már éppen indulni akartak. Akkor az egyik megpillantotta.

- Nicsak – kiáltott fel – egy ócska rakéta! – és áthajította a falon, bele az árokba.

- Ócska rakéta? Ócska rakéta? – mondta, míg a levegőben pörgött.

- Lehetetlen! Csoda rakéta, azt mondta az az ember. Ócska és csoda nagyon is egyformán hangzik és gyakran bizony egyet is jelent – és belepottyant az iszapba.

- Nem valami kellemes itt – jegyezte meg – de bizonyára afféle divatos fürdőhely és azért küldtek ide, hogy helyrehozzam az egészségemet. Az idegeim kétségtelenül megrongálódtak és szükségem van a pihenésre.

Ekkor odaúszott hozzá egy ragyogó szemű kis béka, zöld pettyes kabátkában.

- Új jövevény, ha nem csalódom – mondta a béka. – Nos, az iszapnak nincs párja a világon. Csak esős idő legyen meg egy árok, és én tökéletesen boldog vagyok. Gondolja, hogy fog esni délután? Én remélem, biztos vagyok benne – csak ne lenne felhőtlen kék az ég. Milyen kár!

- Khüm! Khüm! - kezdett köhögni a rakéta.

- Milyen gyönyörű hangja van! - kiáltott fel a béka. - Már-már olyan csakugyan, mint a brekegés, és a brekegés természetesen a legszebb zene a világon. Este majd meghallgathatja a dalárdánkat. Ott ülünk a régi kacsászatóban a tanya mellett és mihelyt a hold felkel, rákezdünk. És a mi kórusunk olyan elbűvölő, hogy az emberek ébren virrasztanak az ágyban, úgy hallgatják. Bizony, épp tegnap hallottam, hogy a gazda felesége azt mondta az anyjának, a szemét se tudta lehunyni éjszaka miattunk. Jólesik tudni, hogy az ember ilyen népszerű.

- Khüm! Khüm! - mondta haragosan a rakéta. Vérig sértette, hogy szóhoz sem jutott.

- Gyönyörű hang, annyi bizonyos - folytatta a béka - remélem, eljön majd a kacsászatóba. Nekem most meg kell keresnem a lányaimat. Hat gyönyörű lányom van és félek, hogy rájuk talál bukkanni a csuka. Rettenetes egy szörnyeteg, habozás nélkül bekapná őket reggelire. No, Isten vele; higgye el, rendkívül szórakoztató volt a beszélgetésünk.

- Szép kis beszélgetés! - mondta a rakéta. - Egész idő alatt maga beszélt. Ez aztán igazán nem beszélgetés.

- Egyiknek mindig hallgatnia kell - válaszolta a béka - és én szívesen magamra veszem a beszéd minden terhét. Ez időmegtakarítás, és elejét veszi a vitának.

- De én szeretek vitatkozni - mondta a rakéta.

- Remélem, hogy nem - mondta a béka magabiztosan. - A vitatkozás végtelenül közönséges, mert a jó társaságban mindenkinek hajszára egyezik a véleménye. Isten áldja mégegyszer; messziről látom már a lányaimat - és a kis béka elúszott. - Maga rendkívül bosszantó - mondta a rakéta - és neveletlen is. Gyűlölöm azokat, akik mindig magukról beszélnek, úgy mint ön, mikor az ember saját magáról kíván beszélni, úgy mint én. Ez az, amit találó szóval önzésnek nevezhetnék, és az önzés az egyik legmegvetendőbb tulajdonság, különösen a magamfajta érzékeny természet számára, aki önzetlenségéről közismert. Ami azt illeti, példát vehetne rólam, jobb mintaképet hiába is keresne. S most, hogy itt az alkalom, használja ki, mert én bármelyik pillanatban visszatérhetek az udvarba. Ott bizony módfelett kegyelnek engem; a királyfi és a királykisasszony tegnap az én tiszteletemre esküdött meg. Persze, magának sejtelve sincs ilyenekről, hiszen maga afféle vidéki.

- Kár a szóért - szólt rá egy szitakötő egy hosszú barna nádbuga csúcsáról. - Kár minden szóért, mert már rég továbbállt.

- Ő vesztett vele, nem én - felelte a rakéta. - Én csak nem fogom félbeszakítani a hozzá intézett szavaimat, mert történetesen nem figyel rájuk. Én szívesen hallgatom magam. Ez egyik legfőbb élvezetem.

Gyakran hosszú beszélgetéseket folytatok saját magammal, méghozzá olyan magvasan, hogy néha egy szót sem értek abból, amit mondok.

– Akkor legjobb volna, ha filozófiai előadásokat tartana – mondta a szitakötő, s meglebbentve ragyogó fátyolszárnyait, eltűnt a magasban.

– Ostobaság, hogy nem maradt itt! – mondta a rakéta. – Meggyőződésem, ritka alkalmat szalasztott el szelleme csiszolására. Különben csöppet sem sajnálom, hogy elment. Olyan nagy tehetség, mint amilyen én vagyok, biztos lehet benne, hogy egyszer csak felfedezik – s azzal kicsit mélyebbre süppedt az iszapban.

Nem sok idő múlva egy nagy fehér kacska úszott oda hozzá. Sárga volt a lábszára és úszóhártyás a lábfeje, és híres szépségnek tartották, mert járás közben billegette a farát.

– Háp, háp, háp – mondta. – De furcsa a maga alakja! Szabad kérdezni, így született, vagy valami baleset következménye?

– Nyilvánvaló, hogy maga vidéken élt egész életében – felelte a rakéta – különben tudná, hogy én ki vagyok. Így hát megbocsátom a tudatlanságát. Nem volna igazságos dolog azt kívánni másoktól, hogy ők is olyan híresek legyenek, mint amilyenek mi vagyunk. Maga kétségtelesen meg volna lepve, ha hallaná, hogy én fel tudok szállni az égbe és aranyeső alakjában hullok alá.

– Nem sokra becsülöm az ilyesmit – mondta a kacska – mert nincs belőle haszon. Ha fel tudná szántani a földet, mint az ökör, ha húzná a kocsit, mint a ló, vagy őrizné a nyáját, mint a juhászcutya, az érne már valamit.

– Nézze, jó asszony – kiáltotta a rakéta a lehető leggőgösebben – látom, hogy maga az alsó néposztály gyermeke. Rangombéli személyiségek sohasem hasznosak. Mi kifinomult lények vagyunk, tán finomabbak is a kelleténél. Engem csöppet sem vonzanak a hasznos foglalkozások, legkevésbé azok, amelyeket maga ajánlgat. Sőt, mindig is azt vallottam, hogy a kemény munka egyszerűen szólva azoknak mentsvára, akik semmi egyébbe nem valók.

– Persze, persze – mondta a kacska, aki békés lélek volt és sohasem perlekedett – kinek-kinek megvan a maga ízlése. Mindenesetre remélem, hogy itt szándékszik megtelepedni.

– Isten ments! – kiáltotta a rakéta. – Csak vendég vagyok itt, előkelő vendég. Ami azt illeti, meglehetősen unalmasnak tartom ezt a helyet. Nincs itt se társasági élet, se magány. Ez lényegében külváros. Valószínűleg visszamegyek az udvarhoz, mert jól tudom, arra születtem, hogy feltűnést keltsek a világban.

– Valamikor én is gondoltam arra, hogy közéleti szerepre vállalkozzam – jegyezte meg a kacska – hiszen annyi mindent meg kellene reformálni. Nemrégiben elnököltem is egy gyűlésen, ahol határozatilag

megbélyegeztünk mindent, ami nem tetszett nekünk. Ám semmi jel, hogy foganatja volna. Most a háziasságnak élek és a családommal törődöm.

– Én közszereplésre születtem – mondta a rakéta – ahogy családomban még a leghitványabb is arra született. Jelenjünk csak meg valahol, a közfigyelem izgatottan ránk tapad. Magam ugyan nem szerepeltem még a nyilvánosság előtt, de ha rákerül a sor, nagyszerű látvány lesz. A háziasság gyorsan öregít és elvonja az ember lelkét a magasabb dolgoktól.

– Ah! Milyen csodálatosak az élet magasabbrendű dolgai! – mondta a kacska. – Erről jut eszembe, milyen éhes vagyok – és elúszott lefelé az árral, azt mondogatva: – Háp, háp, háp.

– Jöjjön vissza, jöjjön vissza! – sikoltotta a rakéta. – Rengeteg mondanivalóm van még – de a kacska ügyet sem vetett rá. – Örülök, hogy elment – jegyezte meg magában a rakéta – kimondott nyárspolgári lélek – s megint egy kissé mélyebbre süppedt az iszapban és a lángelme magányosságán kezdett tűnődni, amikor hirtelen két fehér zubbonyos kisfiú futott le a partra, üsttel és néhány szál rőzsével. – Ez lesz végre a küldöttség – mondta a rakéta és iparkodott méltóságteljes arcot vágni.

– Hohó! – kiáltott az egyik fiú. – Nézd csak ezt a régi botot! Hogy a csudába került ez ide? – és kiszedte a rakétát az árokból.

– Micsoda? Régi bot! – háborgott a rakéta. – Képtelenség! Égi botot, azt bizony, azt mondott. Égi botot, és ez már nagyon hízelgő. Bizonyára összetéveszt valmelyik fényességes udvari úrral. – Dobjuk a tűzre! – mondta a másik fiú. – Hamarabb felforr a víz.

Így aztán halomba rakták a rőzsét és tetejébe tették a rakétát és meggyújtották a tüzet.

– Nagyszerű – kiáltotta a rakéta – fényes nappal eresztenek fel, hogy mindenki lásson!

– Most pedig alszunk egyet – mondták a gyerekek – és mire felébredünk, forni fog a víz – és lefeküdtek a fűbe és lehunyták a szemüket.

A rakéta nagyon nedves volt, s így aztán hosszú időbe telt, míg meggyulladt, de végül mégiscsak tüzet fogott.

– Most mindjárt felröpülök – kiáltotta és kihúzta magát feszesen. – Tudom, magasabbra szállok majd a csillagoknál, magasabbra, mint a Hold, magasabbra, mint a Nap. Olyan magasra fogok szállni, hogy...

– Psrrr! Psrrr! Psrrr! – és a rakéta felröpült egyenesen a levegőbe. – Nagyszerű – kiáltotta – örökké így fogok repülni! Milyen sikerem van! Pedig hát senki sem látta.

Egyszerre furcsa bizsergés járta át minden porcikáját.

– Mindjárt felrobbanok – kiáltotta – fel fogom gyújtani az egész világot és akkora lármát csapok, hogy egy évig másról sem beszélnek

majd az emberek. – És csakugyan felrobbant. – Puk! Puk! Puk! – pufogott a lőpor. Ami igaz, igaz.

Csakhoggy senki sem hallotta, még a két kisiú sem, mert aludtak mélyen.

És semmi más nem maradt a rakétából, mint a bot, az meg rázuhant egy liba hátára, amely éppen az árokparton sétálgatott.

– Szent Isten! – kiáltotta a liba. – Boteső hull az égből – és belerohant a vízbe.

– Tudtam, hogy nagy feltűnést fogok kelteni – hörögte a rakéta és kialudt.

AZ IFJÚ KIRÁLY

Elérkezett hát koronázásának előestéje, és az ifjú király magára maradt gyönyörű szobájában. Udvaroncai már mind elköszöntek tőle, földig hajtva fejüket az akkori idők szertartása szerint és visszavonultak a palota Nagy Csarnokába, hogy még utoljára némi oktatást kapjanak az etikett professzorától; egyikük-másikuk ugyanis még mindig egész természetesen viselkedett, ami egy udvaroncnál – mondanom sem kell – igen súlyos hiba.

Az ifjú – mert a király csakugyan zsenge ifjú volt, alig tizehat éves – nem bánta, hogy elmentek és a megkönnyebbülés mély sóhajával vetette magát hanyatt hímzett heverője puha vánkosain, és úgy feküdt ott, égő szemmel és nyitott szájjal, mint egy barna erdei faun, vagy egy fiatal vad a rengetegből, amelyet csak az imént ejtettek törbe a vadászok.

Mert csakugyan a vadászok találták meg, ők akadtak rá szinte véletlenül, amint mezítláb, furulyával a kezében terelgette a szegény kecskepásztor nyáját, aki felnevelte és akiről azt hitte mindig, hogy az édesapja. Az öreg király egyetlen lányának volt a gyermeke, titkos és mélyen rangon aluli szerelem gyümölcse – egy idegen fia, aki – mint mondják – lantja csodás varázsával hódította meg a fiatal hercegnő szívét; míg mások szerint egy Riminiből való művészé, akit a hercegnő nagyon is, tán túlságosan is kitüntetett, s aki nagy hirtelen eltűnt a városból, befejezetlenül hagyva művét a székesegyházban – a gyermeket azután alig egyhetes korában ellopták alvó anyja mellől és rábízták egy egyszerű parasztemberre és a feleségére, akiknek nem volt gyermekük és az erdő elhagyott mélyén éldegéltek több mint egy napi lovaglásra a várostól. A bánat, vagy ahogy az udvari orvos állította, a pestis, vagy ahogy mások suttozták, valami gyorsan ható olasz mérge, amelyet egy pohár fűszeres borban itattak meg vele, még az ébredés órájában megölte a sápadt lányt, aki életre szülte, és amikor a bizalmas szolga, aki a gyermeket nyeregben magával vitte, lehajolt fáradt lováról és bezörgtetett a pásztor kunyhó durva ajtaján, a hercegnő testét éppen akkor bocsátották alá a nyitott sírba, egy elhagyott temetőben a város falain kívül, a sírba, amelyben, azt beszélték, egy másik holttest is feküdt már, egy csodálatos és idegen szépségű ifjúé, akinek csomós kötéllel hátra volt kötve a keze, és mellén sok tördöfés sebe piroslott.

Így szólt legalábbis a történet, amelyet egymás közt suttoztak az emberek. Bizonyos azonban, hogy az öreg király halálos ágyán, akár mert

nagy bűnét megbánta, akár csak mert nem akarta, hogy a királyság oldalára szálljon, elküldött a fiúért és a tanács jelenlétében örökösének ismerte el.

A fiúban, úgy tetszik, elismertetése első percétől fogva megmutatkozott az a különös szépségimádat, amely olyan sorsszerű nagy hatással volt későbbi életére. Akik bevezették a rendelkezésére bocsátott lakosztályba, gyakran emlegették, milyen mámoros ujjongással fogadta a számára készített pompás ruhákat, gazdag ékszereket, milyen barbár örömmel hányta le magáról durva bőrujjasát és nyers báránybőr juhászbundáját. Igaz, időnként hiányzott neki az erdei élet csodás szabadsága és bármikor képes volt felháborodni a fárasztó udvari szertartások miatt, amelyek napja nagyobb részét lefoglalták, de a birtokába került pompás palotát olyan új világnak tekintette, amelyet egyedül az ő gyönyörűségére teremtettek: s mihelyt megszökhett a tanácskozásszal mellől, vagy a fogadótermből, leszaladt az aranyozott bronz oroszlánnal díszített széles lépcső ragyogó porfir fokain, és szobáról szobára, folyosóról folyosóra vándorolt, mint aki szépségben keres enyhületet fájalmára, valamiféle gyógyírt a bajára.

Ezeken a fölfedező utakon, mert így nevezte őket – és csakugyan számára valódi utazás volt ez csodásnál csodálatosabb tájakon – néha elkísérték az udvar karcsú, szőke apródjai, lebegő köpenyben, vígan lengedező szalagokkal; de még gyakrabban járt egyedül, mert valamiféle gyors ösztön, már-már megszállottság, tudtára adta, hogy a művészet titkait titkon lehet leginkább megismerni, s hogy a szépség, mint a bölcsesség, a magányos hívőt szereti legjobban.

Nem egy különös történet keletkezett róla ebben az időben. Mesélik, hogy a testes polgármester, aki azért jött, hogy ékes szavakkal felköszöntse a város polgárainak nevében, imába révülten, térdelve talála egy nagy kép előtt, amelyet akkoriban hoztak Velencéből és amely, úgy tetszett, új istenek tiszteletének volt az előhírnöke. Máskor meg órákra nyoma veszett, és csak hosszadalmas keresés után akadtak rá végül valamelyik északi torony szűk szobácskájában, amint éppen önfeledt áhítattal bámulta Adonis alakját egy görög gemmán. Látták egyszer – így mesélték – amint rányomta forró ajkát egy antik szobor márvány homlokára; a folyó ágyában találták a szobrot, amikor a kőhidat építették és Hadriánus bithyniai rabszolgájának neve volt belevésve. S egy teljes éjszakát töltött azzal, hogy a holdfény játékát leste Endymion egy ezüstsobrán.

A ritkaságok és a drágaságok varázslatosan vonzották, és mohóságában, hogy mindenképp szerezzen magának, csapatostul küldte szét a világba a kereskedőket; egyeseket az északi tenger mellé, hogy a durva halásznéptől ámbrát cseréljenek, másokat Egyiptomba, azért az állítólag bűvös erejű különös zöld türkiszért, melyet csak a királyok

sírjában találni, megint másokat Perzsiába selyem szőnyegekért és festett agyagedényekért, néhányat pedig Indiába, hogy vegyenek fátyolszövetet meg festett elefántcsontot, csillámot, jade-karkötőket.

De legtöbbet mégis a koronázási öltözéke foglalkoztatta, az arannyal szőtt ruha, a rubinttal kirakott korona, a gyöngykarikákkal, gyöngyfüzérékkel díszített jogar. Valóban, ma éjszaka is erre gondolt – ott pihent hanyatt dőlve drága fekvőhelyén és a nagy fenyőhasábokat bámulta, amint hamuvá égtek a nyitott kandallóban. A rajzokat, kora leghíresebb művészeinek keze munkáit, már több hónapja elébe terjesztették, és ő már rendelkezett, hogy a mívészek éjjel-nappal szakadatlan dolgozzanak megvalósításukon és kutassák fel az egész világot olyan ékkövekért, amelyek méltóak a munkához.

Képzeteletében teljes királyi pompában látta már magát a székesegyház főoltára előtt, és gyermek-ajka körül mosoly játszadozott, és fényes villanással lobbant föl sötét, erdei tekintete. Kis idő múlva felkelt fektéből és a kandalló faragott párkányának támaszkodva, körülnézett a homályosan megvilágított szobában. A falakat dús hímzések díszítették, amelyek a Szépség diadalát ábrázolták. Az egyik sarkot két agáttal és lăpissz-lazulival berakott nagy fiókos szekrény foglalta el, az ablakkal szemben pedig egy különös faragású vitrin állt, aranyporral fénylő és arany-mozaikkal ékes polcain néhány finom velencei üvegkancsó meg egy sötét erezetű ónixserleg ragyogott. Az ágy selyemtakarójába sápadt mákvirágokat hímeztek, mintha csak az álom fáradt kezéből hullottak volna alá, és sudár, rovátkás elefántcsont-nádszálak tartották a bársony baldachint, amelyből struccbokréták szökelltek fehér tajtékként a díszes mennyezet sápadt ezüstjéig. Egy nevető Nárcisszus, zöld bronzból, csiszolt tükröt emelt a feje fölé. Az asztalon lăpos ametisztal állt.

Kintről a székesegyház hatalmas kupoláját láthatta, amely mint egy buborék csillogott az árnyékban maradt házak fölött, meg a fáradt őrszemeket, amint fel s alá jártak a ködös folyóparti teraszon.

Valahol messze, valamelyik gyümölcsöskertben csalogány dalolt. A nyitott ablakon enyhe jázminillat áradt be. Az ifjú király hátrasimította homlokából barna fűrtjeit, elővette lantját, és ujjait végigfuttatta a húrokon. Nehéz pillái lecsukódtak és furcsa bágyadság fogta el. Soha nem érzett fájdalmas-édes gyönyörűséggel élte át a szép dolgok varázsát és misztériumát.

Mikor a toronyóra éjfél ütött, a csengőért nyúlt, mire beléptek az apródjai és szertartásosan levetkőztették, rózsavízzel hintették meg kezét és virágokat szórtak párnáira. Alig hagyták el a szobát, néhány pillanat múlva elaludt.

Álmában álmodt látott és ez volt az álma.

Úgy tetszett neki, mintha egy hosszú és alacsony padlásszobában állna, zúgó, kattogó szövőszékek között. Alig egy kis világosság szűrődött csak

be a rácsos ablakon, kirajzolva a takácsok ösztövérek alakját, amint rámájuk fölé hajolnak. A keresztgerendákon sápadt, beteges külsejű gyerekek kuporogtak. Amikor a vetélők áthaladtak az osztókon, főlhúzták a súlyos kölöncöket, amikor a vetélők megálltak, elengedték őket s összeszorították a fonalat. Arcuk beesett volt az éhségtől, vékony karjuk remegett. Egy asztalnál néhány kiaszott asszony ült és varrt. Iszonyú szag töltötte meg a helyiséget.

A levegő nehéz volt és fojtó, a falakról csepegett, csurgott a nedvesség.
– Az ifjú király odalépett az egyik takácshoz, melléje állt és figyelte, hogy dolgozik.

De a takács haragosan pillantott rá és azt mondta:

– Mit nézel engem? Kém vagy talán, s gazdánk küldött a nyakunkra?

– Ki a ti gazdátok? – kérdezte az ifjú király.

– A mi gazdánk! – kiáltotta keserűen a takács. – Ember az is, mint én! Egyéb különbség nincs közöttünk, mint hogy ő szép ruhában jár, én pedig rongyosan; engem legyengített az éhség, míg neki meg se kottyán az örökös eszem-izsom.

– Az ország szabad ország – mondta a fiatal király – s te nem vagy senki rabszolgája.

– A háborúban – felelte a takács – az erős szolgájává teszi a gyengét, a békében pedig a gazdag teszi szolgájává a szegényt. Nekünk dolgoznunk kell, hogy megéljünk, de ők olyan silány bérrel fizetnek, hogy éhen pusztulunk. Mi naphosszat nekik robotolunk, s ők ládáikban rakásra gyűjtik az aranyat, míg a mi gyermekeink idő előtt elfonnyadnak és szeretteink arckifejezése megkeményedik és eltorzul. Mi tapossuk a szőlőt, de más issza meg a bort. Mi vetjük el a gabonát, de csúrrjeink üresek. Láncaink vannak, ha nem látja is a szem; rabszolgák vagyunk, ha szabadnak mondanak is bennünket.

– Így éltek mindnyájan? – kérdezte a király.

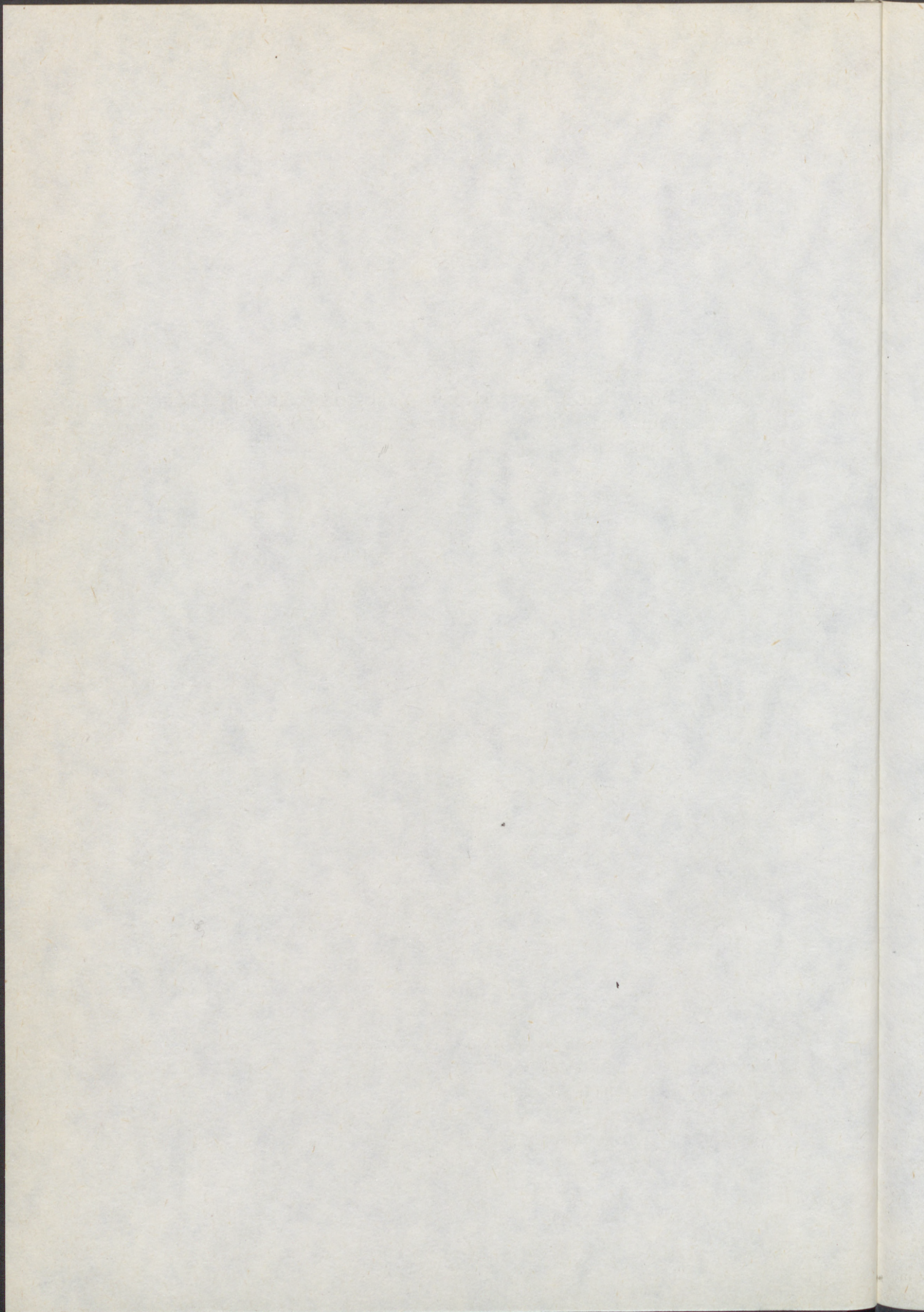
– Igen, így élünk – felelte a takács – fiatalok és öregek, asszonyok és férfiak, kisgyermek és törődött aggastyánok. A kereskedők letipornak bennünket, s mi kénytelen engedelmességek parancsaiknak. A pap olvasóját pergetve lovagol el mellettünk, senki sem törődik velünk. Sikátorainkban, hova soha nem süt be a nap, éhes szemmel bolyong a Szegénység és sarkában szorososan a puffadt arcú Bűn. Nyomorra ébredünk reggel és a Szégyen ül az ágyunk szélén éjszaka. De mi gondod neked ezzel? Nem vagy te közülünk való. Arcodon világít a boldogság. – Azzal mogorván elfordult, átdobta a vetélőt a szövőszéken, s az ifjú király látta, hogy arany szál van abba belefűzve.

Nagy rémület fogta el és így szólt a takácshoz:

– Miféle ruhát szősz te?

– Ez az ifjú király koronázási ruhája – válaszolta az – mi közöd hozzá?

Erre az ifjú király nagyot sikoltott és felébredt s íme! Otthon volt, a szobájában és az ablakon át látta, hogy az óriás, mézszínű hold ott függ a sötét égen.

És újra elaludt és álmodt látott s ez volt az álma.

Úgy tetszett neki, mintha nagy gálya fedélzetén feküdnék, amelyet száz rabszolga evezője hajt. Mellette ült, egy szőnyegen, a gálya ura. Fekete volt, mint az ébenfa, s karmazsinpiros selyemből volt a turbánja. Vastag fülcimpáin súlyos ezüstkarikák himbálóztak, kezében elefántcsont mérleget tartott.

A rabszolgák mezítelenül, rongyos ágyékkötőben egymáshoz voltak láncolva. Az izzó nap forrón tűzött le rájuk s a négerek fel-le szaladgáltak közöttük és bőrkorbáccsal verték őket. A rabszolgák kinyújtották sovány karjukat s víznek feszítették a nehéz evezőt. Sós tajték freccsent a magasba a lapátok nyomán.

Végül beértek egy kis öbölbe s mérni kezdték a tenger mélységét. A part felől gyenge szél fúj s finom vörös porral vonta be a fedélzetet és a nagy fővitorlát. Három arab nyargalt vad öszvéren az öbölhöz és dárdákat hajított feléjük. A gálya ura felkapott egy festett íjat és az egyiknek keresztüllötte a torkát. Az arab súlyos loccsanással zuhant a hullámokba, társai elvágattak. Egy sárga fátyolba burkolt asszony tevéhátan lassan követte őket, s néha-néha visszapillantott a holttestre.

Mihelyt horgonyt vetettek és a vitorlát bevonták, a négerek lementek a hajó mélyére és előhoztak egy hosszú kötélhágcsót, amelyen ólomsúlyok lógtak. A gálya ura belevetette a hágcsót a tengerbe és a végét két vashorogba akasztotta. Akkor a négerek megragadták a legfiatalabb rabszolgát, leverték róla a billincseket, fülét és orrlyukait betömték vísszal és a derekára nagy követ kötöztek. A rabszolga fáradtan leereszkedett a hágcsón és eltűnt a tengerben. Néhány buborék szállt fel ott, ahol alámerült. Egyik-másik rabszolga kihajolva kíváncsian kémlelte a vizet.

Elől a gálya orrában cápabúvóló ült és egyhangúan verte dobját. Kisvártatva jobb kezében egy gyönggyel felbukkant a bűvár s lihegve a hágcsóba kapaszkodott. A négerek kitépték kezéből a gyöngyöt, őt magát meg viszalókták a tengerbe. A rabszolgák elaludtak evezőik mellett.

Újra és újra felbukkant a bűvár s valahányszor felbukkant, egy-egy gyöngyszemet hozott. A gálya ura lemérte őket és sorra beledugta egy kis zöld bőrzacskóba.

Az ifjú király megpróbált beszélni, de nyelve mintha a szápadlásához tapadt volna és az ajka se mozdult. A négerek egymás közt fecsegték s azután hosszan civakodtak egy ragyogó gyöngysoron. Két daru keringett szakadatlanul a hajó fölött.

A bűvár még felbukkant, utoljára, s a gyöngyszem a kezében szebb volt Ormuz minden drágagyöngyénél, kerek volt, mint a telehold és fehérebb,

mint az esthajnalcsillag. De a fiú holtápadt volt, s amikor elzuhant a fedélzeten, orrán-fülén dőlt a vér. Kis ideig remegett még s azután nem mozdult többé. A négerek megvonták a vállukat s behajították a tengerbe.

A gálya ura felkacagott, kinyújtotta kezét a gyöngyért s miután jól megnézte, homlokához szorította és meghajolt.

– Ez díszíti majd – mondta – az ifjú király jogarát – és jelt adott a négereknek, hogy vonják fel a horgonyt.

És amikor meghallotta ezt az ifjú király, nagyot kiáltott s felébredt, s az ablakon keresztül látta, hogy a virradat hosszú szürke ujjáival belekapott a halványuló csillagokba.

És újra elaludt és álmodt látott és ez volt az álma.

Úgy tetszett neki, mintha sötét erdőben járna, különös gyümölcsök és gyönyörű, mérges virágok között. A kígyók rásziszegtek, amint elment mellettük, és a tarka papagájok rikácsolva szálltak ágról ágra. Óriás teknősbékák aludtak a forró iszapban. A fák telis-tele voltak majmokkal és pávákkal.

Csak ment előre, mindig előre, míg az erdő szélére nem ért, ahol egy kiszáradt folyómederben rengeteg ember dolgozott. Mint a hangyák kúsztak fel a sziklára. Mély árkokat ástak a talajban és beléjük bújtak. Néhányan nagy fejszékkel széthasogatták a sziklatömböket, mások a fővenyt túrták. Gyökerestül szaggatták ki a kaktuszt és összetipták a skarlát virágokat. Ide-oda rohantak, kiáltoztak, senki sem télenkedett közülük.

Egy barlang homályából a Halál és a Kapzsiság leleskeledett rájuk, s a Halál azt mondta:

– Fáradt vagyok; add nekem a harmadrészüket, hadd menjek tovább.

De a Kapzsiság a fejét rázta.

– Ezek az én szolgálaim – válaszolta.

– Mi van a kezében? – kérdezte tőle a Halál.

– Három szem gabona – felelte a Kapzsiság – mi gondod vele?

– Adj belőlük egyet – kiáltotta a Halál – elvetem a kertemben. Csak egy szemet adj s akkor elmegyek.

– Semmit sem adok – mondta a Kapzsiság és ruhája ráncaiba rejtette a kezét.

A Halál felnevetett, elővett egy csészét, megmerítette egy pocsolyában és a csészéből felemelkedett a Sárgaláz. Végigfutott a sokaságon s a harmadrésze máris holtan hevert. Hideg köd követte, s vízikígyók siklottak az oldalán.

És amikor a Kapzsiság látta, hogy a nép harmadrésze halott, mellét verte és sírva fakadt. Fonnyadt mellét verte és hangosan kiáltozott.

– Szolgálaim egy harmadát megölted, menj hát innen. A tatár hegyek között háború van, téged hívnak mindkét oldalon a királyok. Az afgánok

levágták a fekete ökröt és hadba vonulnak. Dárdájukkal megdöngették pajzsukat és felöltötték vas sisakjukat. Mi neked az én völgyem, hogy egyre itt időzöl? Menj és ne gyere ide többé.

– Nem, nem addig – felelte a Halál – míg nem adsz egy szem gabonát.

De a Kapzsiság összeszorította az öklét és fogát csikorgatta. – Semmit sem adok – morogta.

A Halál csak nevetett rajta, felemelt a földről egy fekete követ és behajította az erdőbe, s akkor az egyik vadbürök bozótból, láng ruhájában előlépett a Láz. Végigfutott a sokaságon, megérintette az embereket és akihez csak hozzáért, meghalt. Amerre ment, lába nyomán elaszott a fű.

A Kapzsiság megborzadt és hamut hintett a fejére. – Kegyetlen vagy – kiáltotta – nagyon is kegyetlen vagy. India fallal övezett városaiban éhínség van és Szamarkand víztartó medencéi kiszáradtak. Éhínség van Egyiptom fallal övezett városaiban és a sáskák kiözönlöttek a sivatagból. A Nílus nem árasztotta el partjait s a papok megátkozták Isist és Osirist. Menj oda, ahol szükség van rád, s hagy meg nekem az én szolgálóimat.

– Nem addig – felelte a Halál – míg nem adsz egy szem gabonát.

– Semmit sem adok – mondta a Kapzsiság.

És a Halál megint nevetett, s füttyentett egyet a két ujján, s akkor a levegőből egy asszony ereszkedett alá. A pestis volt az arcára írva és sovány keselyűk szállodtak körülötte. Az asszony betakarta két szárnyával a völgyet és senki sem maradt ott életben.

És a Kapzsiság sikoltva menekült az erdőn át, a Halál pedig vörös lovára pattant és elvágtatott, sebesebben, mint a szél.

És a völgy mélyéről, az iszából sárkányok és szörnyű pikkelyes lények kúsztak elő, és a sivatagból sakálok ügettek ki, orrukkal a levegőt szimatolva.

És az ifjú király sírva fakadt és így szólt:

– Kik voltak ezek az emberek és mit kerestek itt?

– Rubintokat kerestek egy király koronájába – felelte valaki, aki mögötte állt.

Az ifjú király összerezsent, hátrafordult, s egy csuhás zarándokot pillantott meg a háta mögött, aki tükört tartott a kezében.

Elsápadt és azt kérdezte: – Melyik királynak?

– Nézz bele ebbe a tükörbe – felelte a zarándok – és meglátod.

És az ifjú király belenézett a tükörbe, látta arcát, nagyot kiáltott, fölébredt, s íme ragyogott a napfény a szobájában, és a kertben a fákon énekeltek a madarak.

Akkor beléptek hozzá a királyság fő méltóságai, élükön az udvari kamarással, és hódoltak előtte, az apródok pedig elébe hozták az aranyból szőtt ruhát és elébe tették a koronát s a jogart.

Az ifjú király szemügyre vette őket, gyönyörűek voltak valóban. Mindennél gyönyörűbbek, amit valaha is látott.

De eszébe jutott álma s így szólt a főurakhoz:

– Vigyétek ezeket a holmikat, nem kellenek nekem.

Az udvaroncok elképedtek, néhányan meg felnevettek közülük, mert azt hitték, hogy a király tréfál.

De ő ismét komolyan szólott s azt mondta:

– Vigyétek ezeket a holmikat és rejtsetek el előlem. Bár ma van a koronázásom napja, nem fogom őket felöltetni. Mert az én ruhámat az inség sápadt keze szőtte a Gond szövőszékén. Vér festi pirosra rubintjaimat és Halál rejtezik a gyöngyeimben.

És elmesélte három álmát.

Az udvaroncok végighallgatták, összenéztek és azt susogták:

– Megőrült, biztosan megőrült; mert az álom csak álom és a látomás csak látomás. Káprázat, semmi több és nem kell vele törődni. És különben is mi közünk azokhoz, akik érettünk robotolnak? Az ember ne egyék kenyeret, míg nem látott szántóvetőt, ne igyék bort, míg nem beszélt a vincellérrel?

Akkor az udvarmester szólott az ifjú királyhoz s azt mondta:

– Kérek, Uram, úzd el magadtól sötét gondolataidat, öltsd fel ezt a szép ruhát és tedd a koronát a fejedre. Mert honnan tudja meg a nép, hogy te vagy a király, ha nincs királyi öltözéked?

Az ifjú király felnézett rá.

– Igazat beszélsz? – kérdezte. – Nem ismernek el királyuknak, ha nem királyi az öltözéked?

– Nem fognak rád ismerni, uram – kiáltotta az udvarmester.

– Azt hittem, hogy vannak természetből királyi férfiak – felelte – de lehet, hogy úgy igaz, ahogy te mondod. És én mégsem öltöm fel ezt a ruhát és nem koronáztatom meg magam ezzel a koronával, hanem ahogy jöttem, úgy vonulok ki a palotából.

Azzal megparancsolta, hogy hagyják magára, csak egyetlen apród maradjon, egy nála alig fiatalabb legény, akit szinte pajtásának tekintett. Ezt visszatartotta, álljon szolgálatára; s miután tiszta vízben megfürdött, kinyitott egy hatalmas, festett ládát, elővette belőle bőrujjasát és nyers báránybőr juhászbundáját, amelyet akkor viselt, amikor még a domboldalon a pásztor bozontos kecskéit őrizte.

Ezeket öltötte magára, s kezébe vette faragatlan pásztorbotját.

És a kis apród ámulatában tágra nyitotta nagy kék szemét s mosolyogva mondta:

– Uram, köntösödet és jogarodat látom már, de hol van a koronád?

És az ifjú király letört egy száraz ágat a vadrózsáról, amely körbe futott az erkélyen, karikába hajlította és a fejére illesztette.

– Ez legyen a koronám – felelte.

És ekként öltözve indult szobájából a Nagy Csarnokba, ahol a nemesek váraakoztak rá.

És a nemesek kinevették, s néhányan így kiáltottak fel:

– Uram, a nép királyára vár, te pedig koldusként állsz elébe.

Mások meg haragra lobbantak s így szóltak:

– Szégyent hoz országunkra, és méltatlan arra, hogy urunk legyen.

De az ifjú király egy szóval sem válaszolt, hanem otthagya őket, lement a fényes porfir lépcsőn, kilépett az érckapun, lóra szállt, elindult a székesegyház felé, a kis apród pedig ott futott mellette.

És a nép kinevelte és azt mondta:

– Itt lovagol a király bolondja. – És gúnyolódtak rajta.

A király pedig megrántotta a kantárszárat és így szólt:

– Nem igaz – én vagyok a király! – És elmondta nekik három álmát.

Akkor egy ember kilépett a sokaságból és keserű szavakra fakadt:

– Uram, hát nem tudod, hogy a gazdagok fényűzéséből élnek a szegények? Pompátok táplál minket, bűneitek adnak nekünk kenyeret. Keserves sors kegyetlen gazdának szolgálni, de szolgálat nélkül maradni még keservesebb. Azt hiszed tán, hogy majd a hollók táplálnak minket? Mi módon akarsz segíteni? Rá akarsz parancsolni a vevőre: "Vásárolj ennyiért!" és az eladóra: "Ennyiért add!" Alig hinném! Ezért hát menj vissza a palotába, öltözz selyembe, bíborba. Mi dolgod neked mivelünk, mi dolgod a mi szenvedésünkkel?

– De hát gazdag és szegény nem egytestvérek? – kérdezte az ifjú király.

– Az ám – felelte az ember – és a gazdag testvér neve: Káin.

Könny szökött erre az ifjú király szemébe és tovább lovagolt, keresztül a zajgó sokaságon, s a kis apródot elfogta a félelem és elmaradt mellőle.

Amikor a székesegyház főkapuja elé ért, a katonák nekiszégezték alabárdjukat s azt mondták: – Mit keresel itt? Ezen az ajtón csak a király léphet be.

– Én vagyok a király – azzal félrelökte az alabárdokat s belépett.

És amikor az öreg püspök megpillantotta a pásztorruhában, ámulva kelt fel trónusáról, elébe lépett s így szólt hozzá:

– Fiam, hát királyi öltözet ez? Milyen koronával koronázzalak meg és miféle jogart adjak a kezébe? Ez a nap, meg vagyon írva, az öröm napja, nem pedig a megalázkodásé.

– Felöltheti-e vajon az Öröm azt, amit a Fájdalom szőtt? – felelte az ifjú király. És elmesélte a püspöknek három álmát.

A püspök pedig, amikor végighallgatta, összeráncolta homlokát s azt mondta:

– Fiam, én öreg ember vagyok, elértem életem telét s tudom, hogy széles e világban töméntelen a gonoszság. Vad rablók ereszkednek alá a hegyekből, elrabolják a kis gyermekeket s eladják őket a móroknak.

Oroszlánok lesnek a karavánokra, s rárontanak a tevékre. Vaddisznók túrják fel a völgyek gabonaföldjeit, és rókák dézsmálják meg a szőlőt a dombokon. Kalózok pusztítják a partvidéket, felgyújtják a halászok hajóit, elveszik hálóikat. A leprások sós mocsarakban tengődnek; nádból fonják házaikat és senki emberfia nem közelíthet hozzájuk. Koldusok járják a városokat és együtt falnak a kutyákkal. Tudsz-e változtatni mindenben? Ágyadba veszed-e a bélpoklost és asztalodhoz ülteted-e a koldust? Meghunyáskodik-e törvényed előtt az oroszlán és engedelmeskedik-e a vaddisznó? Ő, aki a nyomort teremtette, vajon nem bölcsebb-e nálad? Annak okáért nem magasztallak én téged mind e cseledekért, hanem megparancsolom neked, lovagolj vissza a palotába, derítsd fel a te orcádat, öltsd magadra, ami egy királyhoz illő, én pedig megkoronázlak arany koronával és gyöngyös jogart adok a kezébe. Ami pedig az álmokat illeti, ne gondold rájuk. E világnak súlyosabb a terhe, mintsem egyetlen ember válla bírhatná, több a szomorúsága, mintsem egy szív viselhetné.

– Az Úr házában szólsz így hozzám? – kérdezte az ifjú király és a püspök mellett föllépett az oltár lépcsőjére, s megállt Krisztus képe előtt.

Megállt Krisztus képe előtt és jobbán és balján ott ragyogtak a pompás aranyedények, a sárga borral teli kehely és a szent kenettel teli csésze. Térdre borult Krisztus képe előtt s a hatalmas gyertyák ragyogva égtek a drágaköves oltáron és a tömjénfüst vékony kék csigákban gomolygott a templomi levegőben. Fejét imádkozva lehajtotta, és a papok merev díszruhájukban elsompolyogtak az oltár mellől.

Hirtelen vad hangzavar támadt az utcán s a nemes urak kivont karddal, lengő tollbokrétákkal és csiszolt acélpajzsokkal berontottak.

– Hol van az álmok álmodója? – kiáltották. – Hol az a koldusnak öltözött király – az a fickó, aki szégyent hoz országunkra? Hadd öljük meg, mert nem méltó arra, hogy uralkodjék fölöttünk!

És az ifjú király ismét lehajtotta fejét és imádkozott, s amikor az imát befejezte, fölállt, megfordult és szomorúan nézett rájuk.

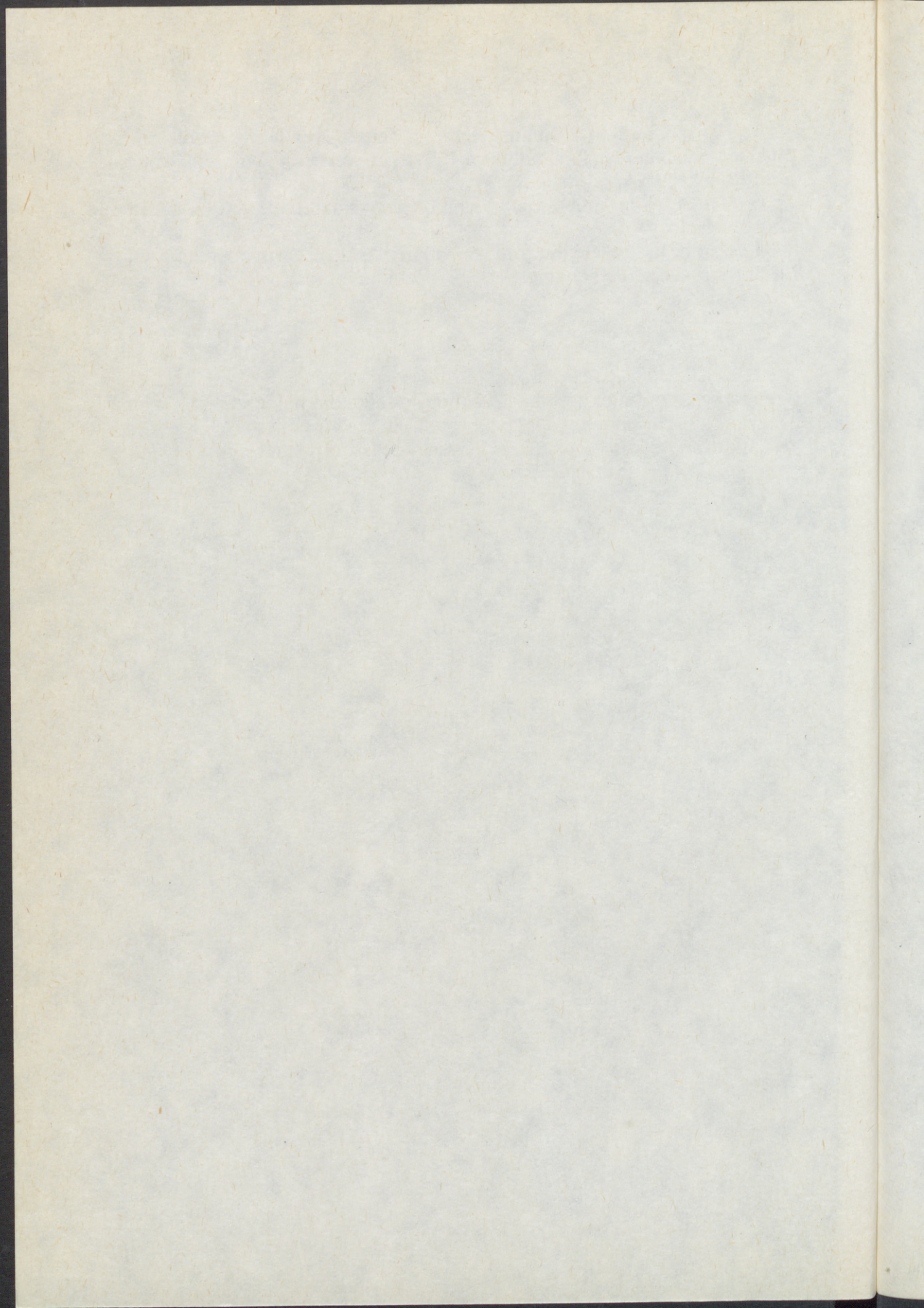
És íme! A festett ablakokon át beáradt a napfény és a napsugarak aranyos ruhát szőttek rá, annál is szebbet, mint amit gyönyörűségére készítettek. Az élettelen bot kivirágzott, s nyíló liliomai fehérebbek voltak a gyöngynél. A száraz tövis kivirágzott, s rózsái pirosabbak voltak a rubintnál. Igazgyöngynél fehérebbek voltak a liliomok, s a szárúk fénylő ezüst. Izzó rubintnál pirosabbak voltak a rózsák, és levelük vert arany.

Ott állott az ifjú teljes királyi díszben, s a drágaköves oltár szárnyai felpattantak, s a sugaras szentségtartó kristályából csodálatos és rejtelmes fény áradt. Ott állott királyi díszben és Isten dicsősége töltötte be a templomot, s a szentek falbavágott fülkéikben mintha megmocnáltak volna. Teljes királyi pompában állott előttük, s az orgona felbúgott, a harsonások harsonáltak, és az énekes gyerekek énekeltek.

A nép szent áhítattal hullott térdre, a nemes urak leeresztették kardjukat, s meghajoltak hódolatuk jeléül, a püspök arca pedig elhalványodott és a keze reszketett.

– Nálamnál nagyobb az, aki téged megkoronázott – kiáltotta s térdre borult előtte.

És az ifjú király lelépett a magas oltárról, s a tengernyi népen át elindult haza. De senki sem mert arcába nézni, mert az arca olyan volt, mint az angyaloké.

AZ INFÁNSNŐ SZÜLETÉSNAJPA

Az infánsnőnek születésnapja volt. Ma lett tizenkét éves, és a nap fényesen sütött a palota kertjére.

Valódi hercegnő és spanyol infánsnő létére évente mégiscsak egy születésnapja volt, akár a szegény szülők gyermekeinek, s így természetesen az egész ország kitett magáért, hogy ez alkalommal igazán szép napja legyen az infánsnőnek. És szép napja is volt, csakugyan.

A karcsú, csíkos tulipánok egyenesen álltak szárukon, mint hosszú katonasorok, és a gyepen át kihívóan pillantgattak a rózsákra s az mondták: – Vagyunk olyan szépek, mint ti.

Bíbor pillangók repkedtek aranyporos szárnyakon és sorra látogatták a virágokat; kis gyíkok bújtak elő a falrepedésekből és sütkéreztek a fehér ragyogásban; a gránátalmák megpattantak és fölrepedtek a forróságban és vérvörös szívüket mutogatták. Még a sápadt, sárga citromok is, amelyek oly nagy számban himbálództak a mély árkádok és cirádás rácsok mentén, még azok is megszínesedtek a csodálatos napfényben, és a magnolia fák is kitárták nagy, földgömb-forma elefáncsontszínű virágaikat és édes, nehéz illattal töltötték be a levegőt.

Maga a kis hercegnő föl s le sétált társaival a függőkerben és bújócskát játszott a kerek kővázák és a vén, mohos szobrok között. Közös napokon csak a rangjabeli gyerekekkel volt szabad játszania, s így azután akarva-akaratlan mindig egyedül játszogatózott, de a születése napja kivétel volt, s a király úgy rendelkezett, hogy meghívhatja bármelyik kis pajtását és kedvére elszórakozhat velük. Volt valami méltóságteljes báj ezekben a törékeny spanyol gyermekekben, amint ide-oda futkostak, a fiúk nagy, tollas kalappal, kurta libegő köpenyben, a lányok pedig felkapva hosszú brokátruhájuk uszályát s óriás, fekete és ezüst legyezőkkel védve szemüket a naptól. De az infánsnő volt mindnyájuk között a legbájosabb s őt öltöztették, a kor kissé esetlen divatja szerint is, a legzölésesebben. Szürke atlasz ruha volt rajta, alján és a nagy puffos ujjakon nehéz ezüsthímzés, feszes derekát pedig igazgyöngy sorok díszítették. Járás közben két kis cipellő szalagcsokra kandikált ki szoknyája alól. Nagy fátyol-legyezője rózsás-gyöngyös színben játszott s hajában – amely mereven, mint valami aranyglória, övezte sápadt kis arcát – gyönyörű fehér rózsza világolt.

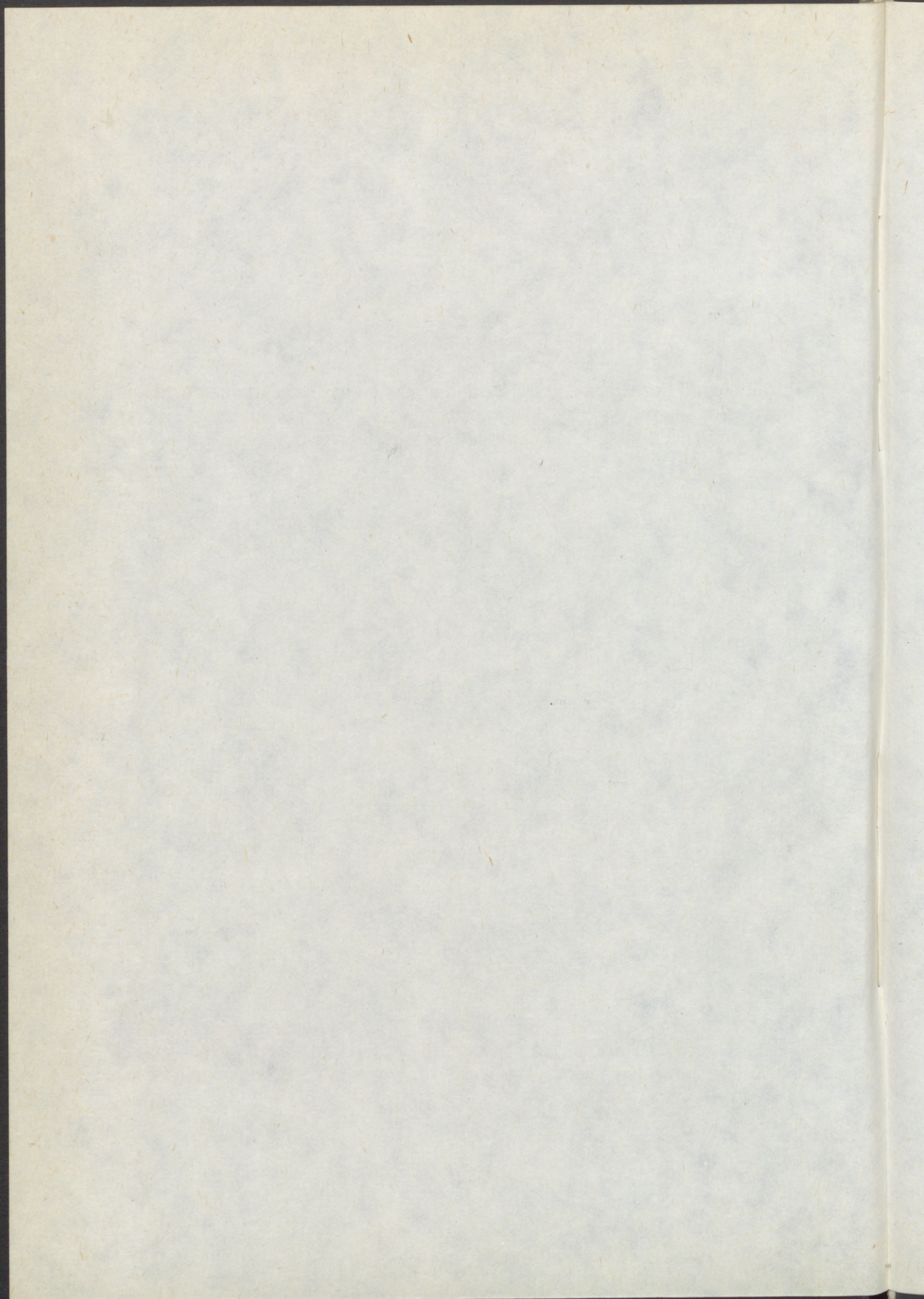
A palota egyik ablakából figyelte őket a szomorú, mélabús király. Mögötte állt öccse, Aragóniai Don Pedro, akit gyűlölt, s mellette ült

gyóntatója, Granada főinkvizitora. A király a szokottnál is szomorúbb volt, mert míg az infánsnőt nézte, ahogy gyermekes komolysággal meghajolt az egybesereglett udvaroncok előtt, vagy legyezője mögött kinevette állandó kísérőjét, a mord Albuquerque hercegnőt, akaratlanul is a fiatal királynőre, az infánsnő anyjára kellett gondolnia, aki – legalább is úgy tetszett – nem is olyan rég érkezett a franciák vidám országából, s hervadt el hirtelen a spanyol udvar komor pompájában, s halt meg éppen hat hónappal gyermeke születése után, még mielőtt másodszor látta volna virágba borulni a kertben a mandulafákat, vagy másodévbén ízlelhette volna meg gyümölcsseit a vén, bütykös fügefának, amely ott áll az udvar most már begyepesedett közepén. A király nagy szerelmében nem tudta elviselni, hogy felesége testét elrejtse előle a sír. A királynét hát bebalzsamozta egy mór orvos – szolgálatai jutalmául visszakapta életét, amelyet eretnokség és mágia gyanúja miatt állítólag már megkaparintott a Szent Inkvizíció – s teste még most is ott feküdt hímzett ravatalán a palota fekete márvány kápolnájában, úgy, ahogy a barátok felravatalozták azon a szeles márciusi napon vagy tizenkét évvel ezelőtt. A király minden hónapban egyszer, fekete köpenybe burkolózva, lesötétített lámpással kezében, belépett a kápolnába, letérdelt eléje és felzokogott: *Mi reina! Mi reina!* és olykor áthágva a rideg etikettet, amely Spanyolországban az élet minden egyes cselekedetén uralkodik, és még a király bánatának is határt szab, észbontó, vad fájdamában megragadta a sápadt, felékszerezett kezét, és őrzöngő csókjaival megpróbálta életre kelteni a festett, hideg arcot.

Ma úgy rémlett neki, mintha újra látná, úgy, ahogy először pillantotta meg a fontainebleau-i kastélyban, amikor ő maga még csak tizenöt esztendő volt és a lány még nála is fiatalabb. A pápai nuncius szertartásosan eljegyezte őket a francia király és az egész udvar jelenlétében s ő azután visszatért az Escorialba, egy kis sárga hajfürtöt hozva magával s egy gyermeki ajak emlékét, amely ráhajolt a kezére és megcsókolta, amikor kocsiba szállt. Később eljött az esküvő, amelyet a két ország között, Burgosban, egy határmenti városkában tartottak meg sebtében, majd a nagy nyilvános bevonulás Madridba, a szokásos szentmise celebrálásával a La Atocha székesegyházban és a szokottnál is ünnepélyesebb autodafé, amelyen közel háromszáz eretneket – köztük sok angolt is – adtak át a világi hatalomnak, hogy égesse meg őket.

Valóban örülten szerette, sokak szerint már az ország vesztére, amely akkoriban harcban állott Angliával az Új Világ uralmáért. Alig engedte meg neki, hogy egy-egy pillanatra távol legyen tőle; kedvéért megfelekezett, vagy megfelekezni látszott az ország nehéz gondjairól; s azzal a félelmetes vaksággal, amellyel a szenvedély veri meg áldozatait, nem vette észre, hogy a mulattatására szánt s gondosan előkészített ünnepélyek csak elmélyítik azt a különös betegséget, amelyben szenvedett.

A királyné halála után egy ideig olyan volt, mintha megháborodott volna. Nem kétséges, hogy nyilvánosan lemond és visszavonul a granadai nagy trappista kolostorba, amelynek cím szerint amúgy is priorja volt, ha nem félt volna rábízni a kis infánsnőt öccse kényére, akinek kegyetlensége hírhedt volt még Spanyolországban is, s akit sokan azzal gyanúsítottak, hogy ő okozta a királyné halálát egy pár mérgezett kesztyűvel, amelyet akkor nyújtott át neki, amikor vendégül látta aragóniai kastélyában. Még a háromesztendős nyilvános gyász leteltével se tűrte – királyi rendelettel parancsolta rá az egész birodalomra – még azután se tűrte, hogy miniszterei új házasságról beszéljenek s amikor maga a császár küldött hozzá és ajánlotta fel unokahúga, a bájos cseh főhercegnő kezét, azzal bocsátotta el a követeket, mondják meg uruknak, hogy a spanyol királynak a Szomorúság a frigyese s bár az meddő hitves, jobban szereti mégis a Szépségnél; s ezt a választ a spanyol korona németalföldi dús tartományaival fizette meg, amelyek a császár bűjtogatására, a református egyház néhány fanatikus hívének vezetésével, hamarosan fellázadtak ellene.

Egész házaselete, a szenvedély lobogó gyönyörűsége s a hirtelen vég rettentő fájdalom felrémlt benne ma, amint elnézte a függőkertben játszó infánsnőt. Akár valaha a királynő, éppoly bájosan szeszélyes, fejét éppoly akaratosan veti hátra, ugyanaz a kevélyen ívelt csodálatos száj, ugyanaz az elbűvölő mosoly – az a *vrai sourire de France* – amint olykor-olykor felpillant az ablakra, vagy csókra nyújtja kis kezét a méltóságteljes spanyol uraknak. De fülét sértette a gyerekek hangos kacagása s a ragyogó, kíméletlen napfény is gúnyolta bánatát és úgy érezte – vagy csak képzelődés lett volna? – a tiszta reggeli levegőbe furcsa fűszerek tompa illata vegyül, fűszereké, amelyeket a balzsamozáshoz használnak. Kezébe temette arcát, és mire az infánsnő újból feltekintett, már bevonták a függönyöket, és a király visszavonult.

Az infánsnő csalódottan elbiggyesztette az ajkát és vállat vont. A születése napján igazán ott maradhatott volna a király. Mit törődik az ostoba államügyekkel! Vagy odament talán, abba a komor kápolnába, ahol örökösen égnek a gyertyák, s ahova neki sohasem szabad belépnie? Ostobaság; hiszen oly ragyogóan süt a nap, és mindenki olyan boldog! Amellett el fogja mulasztani a játék-bikaviadalt, amelyre már hívogatnak a kürtök, a bábjátékról, meg a többi gyönyörűségről nem is szólva. Nagybátyja és a főinkvizitor mégiscsak okosabbak voltak. Kijöttek a függőkertbe és kedves bókokat mondtak neki. Így azután hátraszegve bájos fejecskéjét, kézen fogta Don Pedrót, s lassan lesétált a lépcsőn egy hosszan elnyúló bíborselyem pavilon felé, amelyet a kert végében állítottak fel; a vendég gyerekek szigorú rangsorban követték, legelől azok, akiknek leghosszabb nevük volt.

Torreádornak öltözött nemes fiúk hivalkodó csapata vonult elébe, s

Tierra-Nueva fiatal grófja, egy csodálatosan szép tizennégy éves ifjú, a született spanyol grandok és hidalgók tökéletes kecsességével emelte le előtte a kalapját és vezette oda ünnepélyesen egy kicsi, arany és elefántcsont székhez, amely a porond felett egy dobogón állott. A gyerekek körülötte helyezkedtek el, libegtették nagy legyezőjüket, súgtak-búgtak egymásközt, Don Pedro és a főinkvizitor pedig mosolyogva állt a bejárat mellett. Még a hercegnő, a *Camerera-Mayor*, ahogy nevezték – egy sovány, szigorú arcú nő, sárga fodorgallérban – még ő sem volt olyan rosszkedvű, mint rendszeren, s mintha valami fagyos mosoly telepedett volna ráncos arcára s remegett volna vékony, vértelen ajka körül.

Valóban csodálatos bikaviadal ez, gondolta az infánsnő, szebb, mint az igazi, amelyre elvitték egyszer Sevillába, amikor édesapja vendégül látta a páрмаi herceget. Néhány fiú gazdagon felkantározott vesszőparipán ugrándozott ide-oda, s forgatta dárdáját, amelyen fényes szalagok tarka zászlói lobogtak; mások gyalogosan lobogtatták vörös köpenyüket a bika előtt s ha rájuk támadt, könnyedén átszökkentek a palánkon; ami pedig a bikát illeti, olyan volt, mint egy eleven és időnként ragaszkodott ahhoz, hogy hátsó lábain fussa körül az arénát, ami egy eleven bikának még álmában sem jutna eszébe. Pompásan viaskodott és a gyermekek izgatottságukban felugráltak a padok tetejére, lobogtatták csipke-zsebkendőjüket, s mintha felnőttek volnának, éppoly okosan kiáltották: *Bravo toro! Bravo toro!* Végre hosszú-hosszú küzdelem után, miközben jó néhány vesszőparipát keresztüldöfött és lovasaikat letaszította, Tierra-Nueva fiatal grófja mégis térdre kényszerítette a bikát s miután engedélyt kapott az infánsnőtől, hogy megadja neki a kegyelemdöfést, lesújtott fakardjával az állat nyakára, még hozzá akkora erővel, hogy a fej elvált a törzstől, s láthatóvá lett a madridi francia követ fiának, a kis Monsierur de Lorraine-nek nevető arca.

Ezután nagy taps közepette kiürült az aréna, az elhullt vesszőparipákat ünnepélyesen kivonszolta két sárga és fekete libériás mór apród, s rövid közjáték után, amelyben egy francia kötéláncos mutatta be tudományát a kötélben, olasz bábuk léptek fel a *Sophonisba* című álklasszikus tragédiában egy kis színház színpadán, amit éppen erre a célra készítettek. Olyan jól játszottak, olyan természetes volt minden mozdulatuk, hogy a darab végén elhomályosították az infánsnő szemét a könnyek. S bizony a gyerekek közül néhányan csakugyan sírtak és édességekkel kellett őket megvigasztalni, sőt maga a főinkvizitor, meghatottságában nem tudta megállni, el ne mondja Don Pedrónak, mennyire kínozza őt, hogy ezek a fából és festett viaszból készült és gépiesen dróton rángatott teremtések ennyire boldogtalanok és ilyen szörnyűséges balsorsra jutnak.

Egy afrikai bűvész következett ezután, aki piros kendővel letakart nagy, lapos kosarat hozott be, letette az aréna közepére, turbánjából elővett egy különös nádsípót s játszani kezdett rajta. Néhány pillanat

múlva megmozdult a kendő, s a síp egyre élesebb és élesebb sikoltozására két zöldes-aranyos kígyó dugta ki a kosárból különös, ékalakú fejét, s lassan a magasba emelkedve ide-oda himbálódzott a zene ütemére, ahogy a vízben lebegnek a növények. De a gyerekeket inkább csak megijesztette foltos bőrük és kiöltött, cikázó nyelvük, és sokkal jobban örültek, amikor a bűvész egy apró narancsfát növesztett a homokból, szép fehér virágokkal és egész csomó valódi narancssal; amikor pedig elvette Las-Torres márkí kislányának a legyezőjét és kék madárrá változtatta, s a madár körülrepülte a pavilont és énekelt, gyönyörűségük és elragadtatásuk minden képzeletet felülmúlt. Elragadó volt az az ünnepélyes menüett is, amelyet a Nuestra Señora del Pilar templomának fiú-táncgara mutatott be. Az infánsnő még sohasem látta ezt a csodálatos szertartást, amelyet évente egyszer, májusban végeznek a Szent Szűz tiszteletére, főoltára előtt; hiszen a spanyol királyi családnak egyetlen tagja se lépte át a szaragosszai székesegyház küszöbét, amióta egy őrült pap – azt beszélték róla, hogy Erzsébet angol királynő zsoldjában állt – mérgezett ostyát próbált általadni Asturia hercegének. Így azután az infánsnő csak hallomásból ismerte a táncot, amelyet "Miasszonyunk táncának" neveztek, pedig gyönyörű látvány volt. A fiúk régimódi fehér bársony udvari ruhát viseltek, különös háromszögletű kalapjukat ezüst szegélyezte és óriás struccotlak díszítették, s ahogy a napfényben ide-oda forogtak, sötét arcbőrük és hosszú fekete hajuk még jobban kiemelte ruhájuk vakító fehérségét. Mindenkit megigézett komoly méltóságuk, amellyel a tánc bonyolult figuráit járták, lassú mozgólataik és méltóságteljes hajlongásuk választékos bája; amikor pedig befejezték az előadást és nagy tollas kalapjukat levették az infánsnő előtt, hódolatukat az infánsnő nagy szívéllyességgel vette tudomásul és megfogadta, hogy a pilári Miasszonyunk oltárára nagy viaszgyertyát küld, hálából az élvezetért, amelyet a Szűzanyának köszönhet.

Utánuk egy csapat csinos egyiptomi – így hívták akkoriban a cigányokat – lépett a porondra és ült le körbe, keresztbe tett lábbal, s kezdett halkan játszani citeráján; testüket a dallam ütemére ringatták s alig hallhatóan dúdoltak valami mély, álmodozó éneket. Amikor Don Pedrót észrevették, sötéten pillantottak rá, egyikük-másikuk rémülten, mert a herceg alig néhány hete akasztatta fel törzsük két tagját varázslásért Sevilla piacán; de a szép infánsnő elbájolta őket, amint székén hátradőlve, nagy kék szemével előkandikált a legyezője mögül, és biztosra vették, hogy aki ilyen gyönyörű, az nem lehet soha senkihez sem kegyetlen. Így hát nagyon halkan tovább játszottak, alig-alig érintve hosszú, hegyes körmükkel a citera húrjait, fejük meg-megbiccent, mintha mindjárt elaludnának. Hirtelen, vad kiáltással, hogy a gyerekek megrémültek, s Don Pedro megmarkolta tőre agát markolatát – talpra szökkentek s eszeveszetten forogtak-örvénylettek a porondon, verték

tamburinjaikat és furcsa, torokhangú nyelvükön valami vad szerelmi dalt énekeltek. Azután egy másik jelre megint földre vetették magukat, mozdulatlanul, némán feküdtek s csak citeráik egyhangú pengése törte meg a csendet. Ezt még néhányszor megismételték, majd eltűntek egy pillanatra, s egy láncon vezetett, bozontos barna medvével tértek vissza, a vállukon meg kis berber majmokkal. A medve a legnagyobb méltósággal tótágast állt, a ráncos képű majmok meg különböző mulatságos jeleneteket játszottak két cigánygyerekekkel, akik – úgy látszik – gazdáik voltak; apró kardokkal vívtak, puskákat sütögettek s szabályszerű katonai gyakorlatokat végeztek, akárcsak a király testőrei. Meg kell adni, a cigányoknak nagy sikerük volt.

De a délelőtti multság legtréfásabb része kétségtelenül a törpe tánca volt. Amikor görbe lábain bebotorkált a porondra és jobbra-balra ingatta nagy, esetlen fejét, a gyerekek sikoltoztak gyönyörűségükben, s az infánsnő maga is úgy kacagott, hogy a Camerera kénytelen volt figyelmeztetni; számos esetben előfordult ugyan Spanyolországban, hogy egy-egy királylány sírva fakadt egyenrangúak előtt, de nem akadt egyetlen vérbeli királyi hercegnő sem, aki ilyen vidám lett volna alacsonyabb rangúak jelenlétében. De hát a törpe csakugyan ellenállhatatlan volt; ilyen fantasztikus kis szörnyeteget sohasem láttak, még a spanyol udvarban sem, pedig közismert volt az udvar borzalmakat hajszoló, odaadó szenvedélye. Amellett a törpe most lépett fel legelőször. Mindeddig vadul futkározott a rengetegben s csak egy napja bukkant rá két nemesember, akik történetesen a várost körülvevő tölgyerdő távoli zugában vadásztak és aztán elhozták a palotába, meglepetésül, az infánsnőnek; apja, egy szegény szénégető, boldog volt, hogy túladhathott a csúf, semmirejő gyereken. Talán éppen az volt benne a legmulatságosabb, hogy halvány sejtelve sem volt groteszk külsejéről. Ha a gyerekek nevettek, ő is nevetett, éppen olyan szabadon és vidáman, mint bármelyikük, és tánca végén mindegyik gyerek felé bohókásan meghajolt, mosolygott és integetett nekik, mintha csak közülük való volna, nem afféle torzszülött apróság, amelyet a természet bolond kedvében teremtett, hogy másoknak legyen min mulatniuk. S az infánsnő – ő, az infánsnő teljesen megigézte! Nem tudta levenni róla a szemét és úgy tett, mintha egyedül neki táncolna; amikor pedig az infánsnő a táncok befejeztével kivette hajából azt a fehér rózsát – mert eszébe jutott, hogy az udvar előkelő hölgyei csokrokat hajítottak Caffarellinek, a híres olasz szopránnak, akit a pápa saját kápolnájából küldött Madridba, hogy hangja édességével gyógyítsa a király mélabúját – kivette a rózsát és félig tréfából, félig a Camerera bosszantására, legédesebb mosolyával a porondon keresztül odahajította neki: a törpe nagyon is komolyan fogta föl a dolgot, durva, duzzadt ajkához szorította a virágot, kezét szívére

téve térdre ereszkedett az infánsnő előtt, vigyorgásában két füléig ért a szája, s apró, fényes szeme ragyogott az örömtől.

Ez aztán végzett az infánsnő komolyságával; kacagott, kacagott még hosszan azután is, hogy a kis törpe kiszaladt a porondról, majd nagybátyjának tudomására hozta azt az óhaját, hogy a táncot nyomban ismételjék meg. A Camerera azonban azzal az ürüggyel, hogy a nap nagyon forrón süt, úgy döntött, jobb, ha a fenség késedelem nélkül visszatér a palotába, ahol már csodás ünnepi lakomával várják, többek között valódi születésnapi tortával, amelyen neve kezdőbetűi színes cukorból vannak kirakva s a tetején szép ezüstszászló leng. Az infánsnő tehát nagy méltósággal felemelkedett helyéről, és parancsot adva, hogy a kis törpe a pihenő óra után ismételje meg előtte a táncát, köszönetet mondott a fiatal Tierra-Nueva grófnak a kedves fogadtatásért, s visszatért lakosztályába; a gyerekek meg ugyanabban a rendben követték, ahogy bevonultak.

A kis törpe pedig, mikor hallotta, hogy ismét tálcólnia kell az infánsnő előtt, még hozzá az infánsnő kifejezett kívánságára, túlaradó boldogságában kiszaladt a kertbe, mámorosan csókolgatta a fehér rózsát és elragadtatásában a legesetlenebbül és leggyámoltalanabban ugrándozott.

A virágok bizony felháborodtak az esztelen merészségen, hogy betört gyönyörű otthonukba s mikor látták, hogy föl s alá szökdécsel a sétányokon, s karját neveltségesen lóbálja a feje fölött, nem tudták többé magukba fojtani haragjukat.

– Olyan csúf – kiáltották a tulipánok – meg kellene tiltani, hogy a közelünkben mutatkozzék!

– Igyék az ilyen mákonyt és aludjon el ezer évre – mondták az óriás tűzliliomok és szinte felizzottak haragjukban.

– Kész szörnyeteg – visította a kaktusz. – Nézzétek, milyen kifacsarodott, milyen torz; hogy aránylik feje a lábához. Szavamra, bizsereg minden porcikám s ha a közelemben jön, megszúrom a tüskéimmal.

– És valahogyan kezébe került a legszebb virágom – kiáltotta a fehér rózsafa. – Magam adtam ma reggel születésnapi ajándékul az infánsnőnek, ő pedig ellopta. – És torkaszadtából sikoltotta: – Tolvaj, tolvaj, tolvaj!

Még a piros gerániumok is, amelyek pedig nemigen szoktak kevélykedni, mert köztudomású, hogy temérdek szegény rokonuk van, még ők is undorral fordultak el, amikor megpillantották, s amikor az ibolyák szelíden megjegyezték, hogy rettentő csúf ugyan, de hát nem tehet róla, azt felelték tökéletes igazsággal, hogy hiszen éppen ez a baja és semmi értelme valakit azért csodálni, mert menthetetlen; és csakugyan, egyik-másik ibolya maga is érezte, hogy a kis törpe minden mértéken felül csúf s ha jobb ízlése volna, legalább szomorúan járna, vagy legalábbis

mélázva, ahelyett, hogy vidáman ugrabugrál és furán, esetlenül hányjavei magát.

Ami pedig a vén napórát illeti, aki aztán igazán híres-nevezetes egyéniség volt, s valamikor nem kisebb személynek, magának V. Károly császárnak mutatta az időt – mondom, őt annyira megdöbbenette a kis törpe, hogy majd két teljes percet elfelejtett jelezni hosszú árnyék-ujjaival, és meg nem állhatta, hogy oda ne szóljon a mellvéden sütkérező, nagy, tejfehér, pávának: Az egész világ tudja, hogy a királyok gyermekei királyok és a szénégetők gyermekei szénégetők, bizony, semmi kétség – a páva ezzel a megállapítással tökéletesen egyetértett és olyan harsányan rikoltotta: Persze, persze – hogy az aranyhalak a hűvös, csobogó szökőkút mendencéjében kidugták fejüket a vízből és megkérdezték az óriás kő-tritonoktól, hogy mi baj van a szárazon?

De a madarak mégis szerették a törpét. Gyakran látták az erdőben; ott szökdécselt, mint egy kis manó, a szélben forgó levelek után, vagy megbújt valamelyik vén tölgyfa odvában és megosztotta dióit a mókusokkal. Csöppet sem törődtek azzal, hogy csúf. Hiszen maga a csalogány se mutat sokat, pedig éjjelente olyan édesen dalol a narancs-ligetben, hogy néha a hold is aláhajlik az égen és hallgatja; s különben is, hozzájuk mindig jó volt, s azon a szörnyű zord télen, amikor bogyót sem leltek már a fákon, s a föld olyan keményre fagyott, mint a vas és a farkasok a város falai alatt kóboroltak éhségükben, ő sohasem feledkezett meg róluk, morzsát szórt nekik, aprócska fekete kenyérből és mindig megosztotta velük, bármi volt is szegényes reggelije.

Így azután ide-oda cikáztak körülötte, szárnyukkal már-már megsimogatták az arcát és összevissza csiviteltek, a kis törpe pedig örömeiben nem tudta megállni, hogy meg ne mutassa nekik a gyönyörű fehér rózsát és el ne mesélje, hogy az infánsnőtől kapta, mert az szerelmes belé.

A madarak, persze, egy árva szót se értettek beszédéből, de ez igazán nem volt baj, mert féloldalt fordították fejüket és okosan néztek, ami éppen olyan jó, mint megérteni valamit, csak hogy sokkal könnyebb.

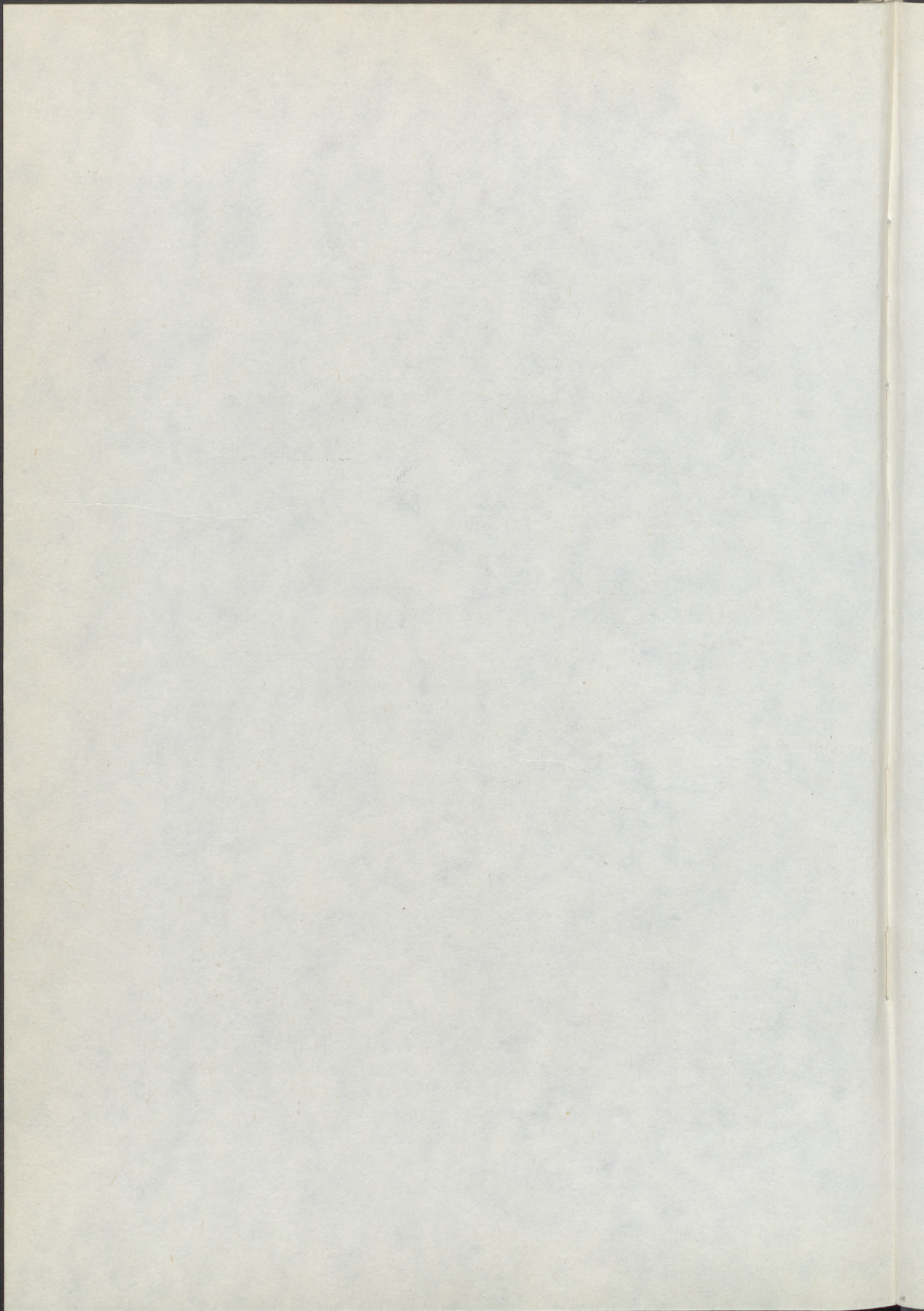
A gyíkok is végtelenül megkedvelték s amikor már belefáradt a szaladgálásba és leheveredett pihenni a fűbe, dévajkodva játszani kezdtek rajta és mindent megtettek, hogy mulattassák.

Nem lehet mindenki oly szép, mint egy gyík – kiáltották – ez sok volna a jóból. És bármilyen furcsán hangzik, ez a kis törpe nem is olyan csúnya, kivált, ha az ember behunyja szemét és rá se pillant.

Hiába, a gyíkok született filozófusok, s néha bizony órák hosszat is elüldögélnek együtt gondolatokba merülve, ha nincs éppen más dolguk, vagy ha az idő esőre áll és nem tanácsos kimenniük.

Am a virágok szerfelett felháborodtak viselkedésükön és a madarak magatartásán.

- Ez is csak azt mutatja - mondták - hova vezet, mennyire lealacsonyít a szüntelen szaladgálás, a sok röpködés. Jól nevelt ember, akár csak mi, egy helyben marad. Bennünket ugyan senki sem látott még fel s alá ugrándozni a sétányokon, vagy veszettül vágtatni szitakötők után a gyepen át. Ha levegőváltásra van szükségünk, elküldünk a kertészért és ő átültet bennünket egy másik ágyba. Ebben van méltóság és úgy történik, ahogy történnie kell. De a madarak meg a gyíkok nem tudják, mi az a nyugalom, sőt, a madaraknak még állandó címük sincs. Úgy kóborolnak, akár a cigányok s mint a cigányokkal, éppúgy kellene bánni velük is.

Felhúzták hát az orrukat, gőgösen néztek a világba és ugyancsak megőrültek, amikor kiszáratva észrevették, hogy a kis törpe föltápáskodik a fűből és elindul a függőkerten át a palota felé.

- Igazán be kellene zárni hátralévő földi életére - mondták. - Nézzétek, púpos a háta, görbe a lába! - és vihogtak.

A kis törpe minderről semmit sem tudott. Végtelenül szerette a madarakat és a gyíkokat és azt gondolta, hogy a virágok a földkerekség legszebb teremtményei, persze, az infánsnő kivételével, hiszen tőle kapta szerelme jeléül a gyönyörű fehér rózsát, s ez mégiscsak más. Mennyire sajnálta, hogy nem ment utána a palotába! Az infánsnő bizonyára jobbára ültette volna, rámosolygott volna; ő pedig sohasem tágitana mellőle, és játszópajtásaként megtanítaná a legkülönbözőbb mulatságos furfangokra. Mert, ha nem is járt még soha palotában, egész sereg csodálatos dolgot tudott. Sásból kis kalitkákat tudott fenni a szöcskéknek, hogy abban cirpeljenek és hosszú szárú nádból sípot metszeni, olyat, hogy örömet hallgassa maga Pán. Ismerte a madarak szavát, le tudta csalogatni a seregélyt a fa tetejéről és kicsalta a kócsagot a nádasból. Ismerte az állatok nyomát, felfedezte a nyúl útját a könnyű lábnyomokból, és a vaddisznóét a letaposott levelekből. Ismerte a szél minden táncát, bíborruhás, bolond vigadalmát ősszel, könnyű, kékszandálos lebegését a gabonaföldek fölött, fehér, hókoszorús táncát télen át, és kikeleti táncát a tavaszi kertekben. Tudta, hol fészkel a vadgalamb, és egyszer, amikor valamelyik madarász elfogta a szülőket, ő nevelte fel a fiókákat, s egy kettétört szilfa odvában kis galambdúcot épített nekik. Egészen megszelídültek és a kezéből ettek minden reggel. Az infánsnő is megszeretné őket, akár csak a nyulakat, amelyek a nagy páfrányok között futkároznak, meg az acéltollú, fekete csőrű szajkókat, a sündisznókat, amelyek tüskés labdává gömbölyödnek össze és az óriás, bölcs teknősbékákat, amelyek fejüket rázogatva és fiatal leveleket rágcsálva lassan mászkálnak ide-oda. Igen, el kell jönnie az infánsnőnek az erdőbe, ott kell egymással játszaniuk. A maga kis ágyát adná át neki és virradatig őrködne az ablak előtt, hogy az erdőmélyi szarvasok ne bántsák és az éhes farkas közel ne lopakodják a kunyhóhoz. És reggel bekopogna a

zsalun és felkeltené; s azután együtt indulnának, és egymással táncolnának egész álló nap. És ami azt illeti, az erdő csöppet sem elhagyatott. Néhanapján fehér öszvéren, féstett könyvet olvasva egy püspök kocogott át rajta. Máskor meg zöld bársonysapkában, s cserzett szarvasbőr ujjasban solymászok vonultak arra, kezükben csuklyás solymok. Szüret idején jöttek a szőlőtaposók, kezük, lábuk bíborpiros volt, fejüket fényes borostyán koszorúzta s csepegő borostömlőket cipeltek; a szénégetők még éjjelente körülülték óriás tűzrakásaikat s elnézték, hogy szenesednek el lassan a száraz hasábok; gesztenyét sütöttek a hamuban, és a rablók előbújtak barlangjaikból s együtt mulatoztak velük. Egyszer még egy gyönyörű körmenetet is látott, amint lassan kígyózott a hosszú, poros úton Toledo felé. Barátok haladtak az élén, arany keresztekkel, fényes zászlók alatt, édesen énekelve, utánuk katonák jöttek ezüst vértben, muskétákkal és dárdával, és soraik között három mezítlás ember lépkedett, égő gyertyával a kezükben, furcsa sárga ruhában, amely telis-tele volt csodálatos jelekkel. Bizony, rengeteg látnivaló akad az erdőben, és ha az infánsnő elfáradna, lány mohapadot keresne neki, vagy a karjába venné, hiszen ő nagyon erős, noha tudja, hogy nem nőtt éppenséggel nagyra. Piros csipkerózsa-bogyóból fűzne nyakláncot neki, szép lenne az is, legalább olyan szép, mint ruháján most a fehér bogyók, és ha ráunna, hát elhajtaná, ő pedig másikat csinálna helyette. Hozna neki makkkopáncsot és harmatos kökört és apró szentjánosbogárkát, hogy csillagként tündököljön haja sápadt aranyában.

De hova tűnt az infánsnő? Megkérdezte a fehér rózsától, de az nem felelt. Mintha aludt volna az egész palota, és még ott is, ahol az ablaktáblák nem voltak betéve, lebocsátott súlyos függönyök zárták ki a napfényt. A falak mentén keringett s fürkészte, hol tudna bejutni, míg végül egy kis rejtek ajtóra bukkant, amely nyitva állt. Besurrant és egy fényes nagy teremben találta magát, fényesebben – attól tartott – mint az erdő, mert minden telis-tele volt aranyozással és még a padló is nagy, színes kövekből volt összerakva geometriai minta szerint. De a kis infánsnő nem volt ott s csak néhány csodálatos, fehér szobor nézett le rá üres szemmel, furcsa, szomorúan mosolygó szájjal a jáspis talapzatokról.

A terem végét dúsan hímzett fekete bársonyfüggöny takarta, telehintve a király kedvenc jelképeivel: napokkal, csillagokkal – ezek díszítették a király legkedvesebb színeit. Talán a függöny mögött rejtőzik? Mindenesetre megnézi.

Csendesen odalopódzott hát és félrevonta. De nem; csak egy másik terem nyílt mögötte, még szebb is, úgy találta, mint az előbbi. A falakat tű-öltéses, zöld, arrasi kárpit díszítette, amely vadászatot ábrázolt számos résztvevővel; egy flamand mester munkája, aki több mint hét évig dolgozott rajta. A szoba valaha *Jean le Fou* szobája volt, így nevezték a bolond

királyt, aki olyan szenvedélyesen szerette a vadászatot, hogy őrült rohamaiban megpróbált felszállni az ágaskodó lovakra, vagy le akarta teríteni a szarvast, amelyre már ráugrottak a nagy kutyák, vadászkiáltásukba fújt és törével a halvány, menekülő őz után dőött. Most tanácssteremnek használták a szobát, és a középső asztalon ott feküdtek a miniszterek piros mappái, bőrükbe préselve a spanyol aranytulipánok és a Habsburg ház címerei és jelvényei.

A kis törpe ámuldozva nézett körül és alig mert továbbmenni. A különös, néma lovasok, akik sebesen és nesztelenül vágattak át a tisztáson, mintha azok a félelmetes fantomok lettek volna, akikről a szénégetők meséltek, a *comprachók*, akik csak éjszaka vadásznak és ha emberrel találkoznak, szarvasünné változtatják és úzóbe veszik. De a szépséges infánsnőre gondolt és összeszedte mégis a bátorságát. Egyedül akart találkozni vele, meg akarta neki mondani, hogy ő is szereti. Talán éppen itt van a következő teremben.

Végigszaladt a puha, mór szőnyegen és kinyitotta az ajtót. Nem! Itt sincs. A szoba teljesen üres volt.

Ez volt a trónterem, ahol a külföldi követeket fogadták, ha a király rászánta magát – ami ugyan az utóbbi időben nemigen esett meg – hogy személyesen fogadja őket; ugyanaz a terem, amelyben, sok-sok év előtt Anglia követei megjelentek, hogy házassági szerződést kössenek királynőjük – aki akkor még Európa egyik katolikus uralkodónője volt – és a császár legidősebb fia között. Falait aranyozott kordovánbőr kárpitozta, és a fekete és fehér mennyezetről dúsan aranyozott kandeláber lógott alá háromszáz gyertyakarral. Hatalmas, vontarany mennyezet alatt – amelyre gyöngyökből Kasztília oroszlánjait és tornyait hímezték ki – állott maga a trónus; gyöngyös, ezüstrojtos, ezüst tulipánokkal ékes, fekete bársonylepel borította. A trón második lépcsőjén állt az infánsnő térdeplő zsámolya, rajta ezüstszővésű párnák és megint lejjebb, a mennyezet szélén túl, állt a pápai nuncius széke, akinek egyedül volt joga leülni a király jelenlétében nyilvános szertartás idején, s akinek skarlatbojtos bíbornoki kalapja a szék előtt nyugodott egy bíbor taburetten. A falon, a trónnal szemben, V. Károly életnagyságú képe függött, vadászruhában, hatalmas szelindekkel az oldalán, a másik fal közepét pedig II. Fülöp képe foglalta el, amint Németalföld hódolatát fogadja. Az ablakok között elefántcsont mintákkal berakott fekete ébenfa szekrény állt, amelyre rávésték Holbein haláltáncának alakjait – állítólag a híres mester kezemunkája.

A kis törpe azonban mit sem törődött ezekkel a csodálatos dolgokkal. Oda nem adta volna a rózsáját a trónmennyezet gyöngyeiért, egyetlenegy szirmát sem magáért a trónért. Nem vágyott másra, csak hogy lássa az infánsnőt, mielőtt lemegy a kerti pavilonba, és hogy megkérje, jöjjön el vele, mihelyt befejezte a táncot. Itt, a palotában nehéz és fojtó a levegő,

de az erdőben szabadon fúj a szél és a napsugár bolygó aranykezével tör utat a rezgő levelek között. És virágok is vannak az erdőben, ha nem is olyan pompásak talán, mint a kerti virágok, de annál édesebben illatozók; a jácint kora tavasszal hullámozó bíborával elborítja a hús völgyeket és a pázsitos dombokat; a sárga kankalin apró csomókban fészkel a tölgyek bütykös gyökerei között; fényes boglárka is nő ott, kék veronikafű, lila és arany liliom. Szürke barka himbálódzik a mogyróbokrokron, s a gyűszűvirág lehajtja fejét pettyes kamrácskái s a bennük vadászó méhek terhe alatt. A gesztenyefa fehér csillagos tornyocskákat ringat, s a galagonya a Szépség sápadt holdjait. Igen: bizonyosan el is jönne vele, csak meg tudná találni! Eljönne vele a szépséges erdőbe és akkor ő egész nap csak táncolna az infánsnő gyönyörűségére. Elmosolyodott erre a gondolatra, s belépett a következő terembe.

Mindegyik között ez volt a legfényesebb és a leggyönyörűbb. Falait rózsaszínű luccai damaszt borította, madarak mintázták, s finom ezüstvirágokkal volt telehintve; ezüsből voltak a bútorok is, s díszítésük: lebegő Cupidók és virágfüzérék; a két hatalmas kandalló előtt papagáj- és pávahímű ellenzők álltak és a tengerzöld ónixpadló mintha belenyúlt volna valami távoli messziségbe. És nem is volt egyedül a teremben. Az ajtó árnyékában állva, a terem túlsó végében, aprócska alakot pillantott meg, aki őt figyelte. Szíve megremegett, ajka örömkialtásban tört ki, s azzal kilépett a napfényre. Ahogy ő, az az alak is előre lépett és most már tisztán láthatta. Az infánsnő! Nem, csak egy szörny, a leggroteszkebb szörny, akit valaha is látott. Nem olyan csinos, formás, mint az emberek általában, hanem púpos és görbe lábú, nagy, előrelógó fején fekete hajbozont. A kis törpe összeráncolta homlokát és a szörny is összeráncolta. Nevetett és a másik vele nevetett és az oldalát fogta, éppen úgy, ahogy ő. Gúnyosan meghajolt előtte s az viszonzta mély meghajlását. Feléje indult és a szörny elébe jött, utánozta minden lépését s megállt, ha ő megállt. A kis törpe felrikoltott jókedvében, előreszaladt, kinyújtotta kezét és a szörny keze hozzáért kezéhez s olyan volt, mint a jég. Megijedt, elrántotta a kezét s a szörny is elrántotta. Tovább akart menni, de valami sima és kemény útját állta. A szörny arca most közvetlenül belemeredt az övébe és látszott, hogy rémület ül rajta. Félresimította homlokából a haját, az is félresimította. Feléje sújtott, az pedig ütésre ütessel válaszolt; utálattal nézett rá, s az is undok torzképeket vágott. Hátralépett s az is visszavonult.

Mi volt ez? Gondolkodott egy pillanatig és körülnézett a teremben. Furcsa, de mintha ebben a láthatatlan, áttetsző víz-falban minden kettőzötten látszanék. Igen, képtől képig, párnától párnáig minden megisméltődött. Az ajtó melletti alkov alvó faunjának ott szunnyadt az ikertestvére és a napfényben álló ezüst Vénusz kitérte karjait a másik Vénusz felé, aki éppoly bájos volt, mint ő.

Ez hát a visszhang? Valamikor megszólította már a völgyben és akkor szóról szóra vissza is felelt neki. De hát rá tudja-e vajon szedni a szemet éppúgy, ahogy utánozni tudja a hangot? Teremthet-e vajon olyan mímelt világot, amilyen a valódi világ? A dolgok árnyékának lehet-e színe, élete és mozgása? Lehetséges ez?

Megborzongott, s elővéve kebléből a szép fehér rózsát, megfordult és megcsókolta. A szörnynek szakasztott olyan rózsája volt, szirma fodra akár az övé. Az is megcsókolta, ugyanazzal a csókkal, és otromba mozdulattal a szívére szorította.

Mikor az igazság felderengett benne, kétségbeesésében vad sikoltásban tört ki és zokogva zuhant a padlóra. Így hát ő volt ez az idomtalan púpos, aki első pillantásra utálatos és nevetséges. Maga volt a szörny, és rajta nevettek mind a gyerekek és rajta nevetett a kis királykisasszony, akiről pedig azt hitte, hogy szerelmes belé – az is csak csúfolódott a csúfságán és mulatott görbe lábszárain. Miért nem hagyták hát az erdőben, ahol nem volt tükör, nem volt, ami megmutatta volna, milyen undok teremtés? Miért nem ölte meg inkább az apja, mintsem hogy eladja gyalázatára? Forró könnyek gördültek végig az arcán s a fehér rózsát ízekre szaggatta. A fetrengő szörny ugyanazt tette és a levegőbe szórta a halvány szimokat. Hasmánt csúszkált a földön és amikor ráemelte szemét, ez fájdalomtól torzult arccal nézett vissza rá. Odább mászott, hogy ne lássa többé és szemét eltakarta a kezével. Mint a sebzett vad, árnyékba vonszolta magát és ott hevert nyöszörögve.

Ekkor a nyitott ajtón át belépett játszótársaival maga az infánsnő és amikor látták, hogy a csúf kis törpe ott fekszik a földön és eszeveszett mozdulatokkal veri öklével a padlót, önfeledt, hangos kacagásba törtek ki, körülállták és úgy figyelték.

– A tánca is mulatságos volt – mondta az infánsnő – de a játéka még mulatságosabb. Igazán, van olyan jó, mint azok a bábok, csak per sze, nem olyan természetes. – És meglebegtette nagy legyezőjét és tapsolt.

De a kis törpe egyszer sem pillantott fel, zokogása pedig egyre inkább halkult, majd hirtelen furcsán hördült egyet és a szívéhez kapott. Azután megint visszahanyatlott és nem mozdult többé.

– Pompás volt – mondta kis idő múlva az infánsnő – de most táncolj valamit.

– Igen, igen – kiáltották a gyerekek – kelj fel és táncolj, hiszen legalább olyan ügyes vagy, mint a berber majmok, csak sokkal nevetsége sebb.

De a kis törpe nem felelt nekik.

Az infánsnő toppantott kis lábával és beszólította nagybátyját, aki a teraszon sétált a kamarással és a Mexikóból érkezett legújabb jelentéseket olvasta, ahol nemrégén állították fel a Szent Inkvizíciót.

- Az én furcsa kis törpém durcáskodik - kiáltotta - keltsd fel és mondd meg neki, hogy táncoljon.

A két férfi egymásra mosolygott, belépett, s Don Pedro lehajolt és hímzett kesztyűjével megütögte a törpe arcát.

- Táncolj, *petit monstre* - mondta. - Táncolnod kell, Spanyolország és a két India infánsnője mulatni akar.

De a kis törpe nem mozdult.

- Egy korbács-mestert kellene hívni - mondta unottan Don Pedro és visszament a teraszra. De a kamarás elkomorodott, letérdelt a törpe mellé és kezét rátette a szívére. Néhány pillanat múlva megvonta vállát, felállt és az infánsnő előtt mélyen meghajolva így szólt:

- *Mi bella Princessa*, a te furcsa kis törpéd sosem táncol többé. Kár pedig, mert olyan csúf, hogy talán még a király ajkára is mosolyt csalhatott volna.

- De hát miért nem táncol többé? - kérdezte nevetve az infánsnő.

- Mert megszakadt a szíve - felelte a kamarás.

És az infánsnő elkomolyodott és gyenge rózsaszíromajka csöpp megvetéssel lebiggyedt.

- Máskor ne legyen szívéük azoknak, akik ide jönnek hozzám játszani

- kiáltotta és kiszaladt a kertbe.

A HALÁSZ MEG A LELKE

Az ifjú halász kievezett minden este a tengerre és bevetette hálóját.

Ha a part felől fújt a szél, nem fogott semmit, vagy csak nagyon keveset, mert dühös, fekete-szárnyú szél volt és goromba hullámokat vert. De ha a partnak fújt a szél, a halak feljöttek a mélyből, fennakadtak a hálóján, és ő piacra vitte őket és eladta.

Minden este kievezett a tengerre és egyszer olyan nehéz volt a hálója, hogy alig bírta bevonni csónakjába. Felnevetett örömeiben s így szólt magában:

– Bízisten, kifogtam a környék minden halát, vagy talán valami buta szörnyet, aminek majd csodájára jár a nép, vagy éppen egy rémséges rémet, amit még a nagy királynő maga is látni akar – és összeszedve minden erejét, húzta-vonta a vastag kötelet, míg az erek ki nem dagadtak a karján, mint bronzvázán a kék zománcos vonalak. Aztán belefeküdt a vékony kötelekbe s egyre közelebb és közelebb jött hozzá az úszó parafák köre s végül felbukkant a víz színén a háló.

De nem volt benne se hal, se szörny, se valami rém, hanem csak egy mélyen alvó kis hableány.

Haja nedves aranygyapjú, és minden egyes hajszála akár a tiszta aranyerezet az üvegsészén. Teste fehér elefáncsont, farka csupa gyöngy és ezüst. Csupa gyöngy és ezüst volt a farka és zöld tengeri hínár tekeredett rá; füle, akár a tengeri kagyló, ajka mint a korall. Hideg keblét hideg hullámok locsolgatták és só csillogott a szempilláján.

Olyan szép volt, hogy amikor az ifjú halász meglátta, elámult, kinyújtotta kezét, magához vonta a hálót, kihajolt a csónakból és karjába vette a lányt. Ám amikor hozzáért, a hableány felsikoltott, mint egy megriaszott sirály, felébredt és rémült mályva-ametiszt szemmel pillantott rá, majd dulakodni kezdett, hogy kiszabadulhasson.

De a halász magához szorította és nem engedte el semmiképpen.

Amikor pedig a hableány látta, hogy hiába, nem tud megszabadulni, sírva fakadt és így szólt:

– Kérlek téged, eressz el, mert egyetlen lánya vagyok én egy királynak, és az apám öreg és magányos.

De az ifjú halász így válaszolt neki:

– Nem eresztelek el, csak ha megígéred, hogy eljössz, valahányszor hívlak, és énekelsz nekem, mert a halak örömet hallgatják a tengeri nép énekét és így a hálóm majd megtelik.

– Csakugyan szabadon eresztessz, ha megígérem? – kiáltotta a habléány.

– Csakugyan szabadon engedlek – mondta az ifjú halász.

Így aztán megígérte neki, amit kívánt és megesküdött rá a tenger népének esküjével. A halász pedig megoldotta karja szorítását, s a habléány alámerült a mélybe és remegett az ismeretlen félelemtől.

Az ifjú halász minden este kivezette a tengerre és hívta a habléányt, s a habléány kiemelkedett a vízből és énekelt neki. Delfinek úszkáltak körülötte, és vad sirályok kerengtek a feje felett.

És csodálatos dalt dalolt. Mert a tenger népéről énekelt, amely barlangról barlangra hajtja nyáját és a kis borjakat hátán viszi; a tritonokról, akiknek zöld a szakálluk, szőrös a mellük és csavart kagylókon harsonáznak, ha a királyuk arra megy; a király borostyánkő palotájáról: teteje szintiszta smaragd és fényes gyöngy a padozata; a tenger kertjeiről, ahol egész álló nap lengedeznek a korálok leheletfinom óriáslegyezői, ezüst madarakként cikáznak a halak, kikerics tapad a sziklához és szegfű bimbózik a hullám-csipkés sárga homokon. Az óriás bálnáról énekelt, amely az északi tengerről ereszkedik alá, és uszonyain hegyes jégcsapok lógnak; a szirénekről, akik olyan csodás dolgokról dalolnak, hogy a kereskedők kénytelenek viasszal tömni el fülüket, nehogy hallják őket, mert különben vízbe vetik magukat és odavesznek; a nagy árbocos, elsüllyedt gályákról és a kötelekbe tapadt meredt matrózokról, és a nyitott hajóablakokon ki-be úszó makárókról; a világutazó apró kagylóról, amely a hajó fenekére tapad és így járja körbe-körbe az egész világot; a tintahalról, amely a szirtek szegélyén él, s kinyújtja hosszú fekete karját és ha akarja, megidézheti az éjszakát. Énekelt a hajós kagylóról, amelynek opálból faragott saját csónakja van és selyemvitorla hajtja; a boldog sellőkről, akik lantjukkal álomba tudják ringatni az óriás rákot is; a kis gyerekekről, akik elcsípi és kacagva meglovagolják a csúszós hátú delfint; a habléányokról, akik fehér tajtékon lengedeznek és karjukat a tengerészek felé nyújtogatják; görbe agyarú oroszán-fókákról és a lobogó sörényű tengeri csikóról.

És míg így énekelt, előbújtak a mélyből a tinn-halak, hogy hallgassák, és az ifjú halász leeresztette hálóját és kifogta őket, másokat meg szigonnyal ejtett el. És amikor már megtelt a csónakja, a habléány rámosolygott és visszamerült a tengerbe.

Sohasem jött azonban olyan közel, hogy a halász megérinthette volna. S bár az ifjú gyakran hívta és kérlelte, a lány nem hajlott rá, és ha mégis megpróbálta elfogni, lebukott a vízbe, ahogy a fókák lebuknak, és aznap nem is tűnt fel többé. Ám a hangja napról napra édesebben csengett a halász fülének. Olyan édes volt ez a hang, hogy az ifjú megfeledkezett miatta hálóról, halászförtélyairól és nem is törődött többé a mesteriségével. A vörös uszonyú, gomb-arany szemű tonhalak seregestül úsztak

el mellette, de ő rájuk se hederített. Szigonya használatlan hevert mellette, és fonott fűzfakosarai üresen maradtak. Félig nyílt ajakkal és ámulattól ködös szemmel tétlenül ült csónakjában és csak hallgatta, hallgatta, míg körül nem kúsza a tengeri köd és a bolygó hold ezüstbe nem vonta barna tagjait. És egy este ismét elhívta a hableányt és így szólt hozzá:

– Kicsi hableány, kicsi hableány, szeretlek téged. Fogadj el vőlegényednek, mert szeretlek téged.

De a hableány a fejét rázta.

– Neked emberi lelked van – válaszolta – és csak ha a lelkedet elküldenéd, csak akkor szerethetnék.

Az ifjú halász így szólt akkor magában:

– Mi hasznom van a lelkemből? Nem láthatom; nem érinthetem; nem ismerhetem. Bizony elküldöm magamtól és nagy lesz az én gyönyörűségem.

Örömeiben hát felkiáltott, kihajolt a festett csónakból és a karját a hableány felé tárta.

– Elküldöm a lelkemet – kiáltotta – s menyasszonyom leszel, én meg a vőlegényed, együtt élünk majd a tenger mélyén és te megmutatsz nekem mindent, amiről csak énekeltél, és én megteszek mindent, amit csak kívánsz, és soha többé nem válunk el egymástól!

A kis hableány kacagott boldogságában és arcát kezébe rejtette.

– De hogy küldjem el a lelkemet? – kiáltott fel az ifjú halász. – Mondd meg, mit tegyek, s én tüstént megteszem.

– Jaj, azt bizony nem tudom – mondta a kis hableány – a tenger népének nincs lelke. – Azzal ránézett nagy bánatosan a halászra és elmerült a mélybe.

Másnap korán reggel, mikor a napkorong még egy tenyérnyire sem emelkedett a domb fölé, az ifjú halász elment a paphoz és háromszor kopogtatott az ajtaján.

A káplán kitekintett a kémlelő ablakon, és amikor látta, hogy ki áll odakint, visszahúzta a reteszt és kiszólt:

– Lépj be.

És az ifjú halász belépett, letérdelt a padlat édesen illatozó gyékényére, megszólította a papot, aki éppen a Szentírást olvasta, és azt mondta:

– Atyám, szerelmes vagyok a tengeri nép egy leányába, de lelkem nem engedi, hogy vágyam teljesüljön. Mondd meg nekem, hogyan küldhetem el a lelkemet, mert őszintén szólva, nincs szükségem rá. Mit ér nekem az én lelkem? Nem láthatom; nem érinthetem; nem ismerhetem.

És a pap a mellét verte és így felelt:

– Jaj, jaj, megháborodtál, vagy valami mérges füvet ettél, hiszen a

lélek az ember legnemesebb része és azért adatott Istentől, hogy nemesen éljünk vele. Nincs az emberi léleknél drágább kincs, nincs földi jó, amivel mérni lehetne. Többet ér a világ minden aranyánál. többet a királyok rubintjainál. Ezért hát fiam, szándékosan vedd ki szívedből, mert bűn az, amire nincs bocsánat. Mert a tenger népe kárhozott nép és elkárhozik az is, aki összeadja magát velük. Olyanok ők, mint a mezők barmai, akik nem tudnak különbséget tenni jó és rossz között, hiszen nem őérettük halt meg a mi Urunk.

Az ifjú halász szeme megtelt könnyel, míg hallgatta a pap kemény szavait; végül felemelkedett térdéről és így szólt:

- Atyám, a faunok az erdőben élnek és boldogok, és a sziklákon ott ülnek vörös-arany hárfájukkal a sellők. Könnyörgök, hadd legyek olyan, mint ők, mert napjaik úgy telnek, akár a virágok napjai. Ami pedig a lelkemet illeti, mit használ nekem a lelkem, ha közém és aközé áll, akit szeretek?

- A test gerjedelme bűnös - kiáltotta a pap és összeráncolta homlokát - bűnös és gonosz minden pogány, akit Isten épp csak megtúr e világon. Átkozottak legyenek az erdők faunjai és átkozottak a tenger énekesei! Hallom őket éjszakánként, mert engem is megpróbálnak elcsábítani az olvasómtól. Bekopognak az ablakon és rám kacagnak. Meséket súgnak a fülemben kárhozatos gyönyöreikről. Kísértésekkel kísértenek, és ha imádkozni akarok, torzképeket vágnak rám. Kárhozottak, mondom neked, kárhozottak. Számukra nincs se menny, se pokol. Isten nevét nem fogják se itt, se ott dicsérni.

- Atyám - kiáltotta az ifjú halász - nem tudod, mit beszélsz! Egyszer kifogtam hálómmal egy királylányt. Szébb, mint a hajnalcsillag és fehérebb, mint a hold. Testéért odaadnám a lelkemet, szerelméért lemondanék a mennyországról. Válaszolj nekem arra, amire kértelek, s hadd menjek el azután békességgel.

- Távozz innen! Távozz! - kiáltott a pap. - Kárhozott a te szeretőd és te is elkárhozol! - S nem áldotta meg, csak kiúzta a házából.

És az ifjú halász lement a piacra, lassan lépkedett, lehajtott fejjel, mint akinek nagy bánata van.

S amikor a kereskedők közeledni látták, összesúgtak és az egyik útjába állt, nevéen szólította és az kérdezte:

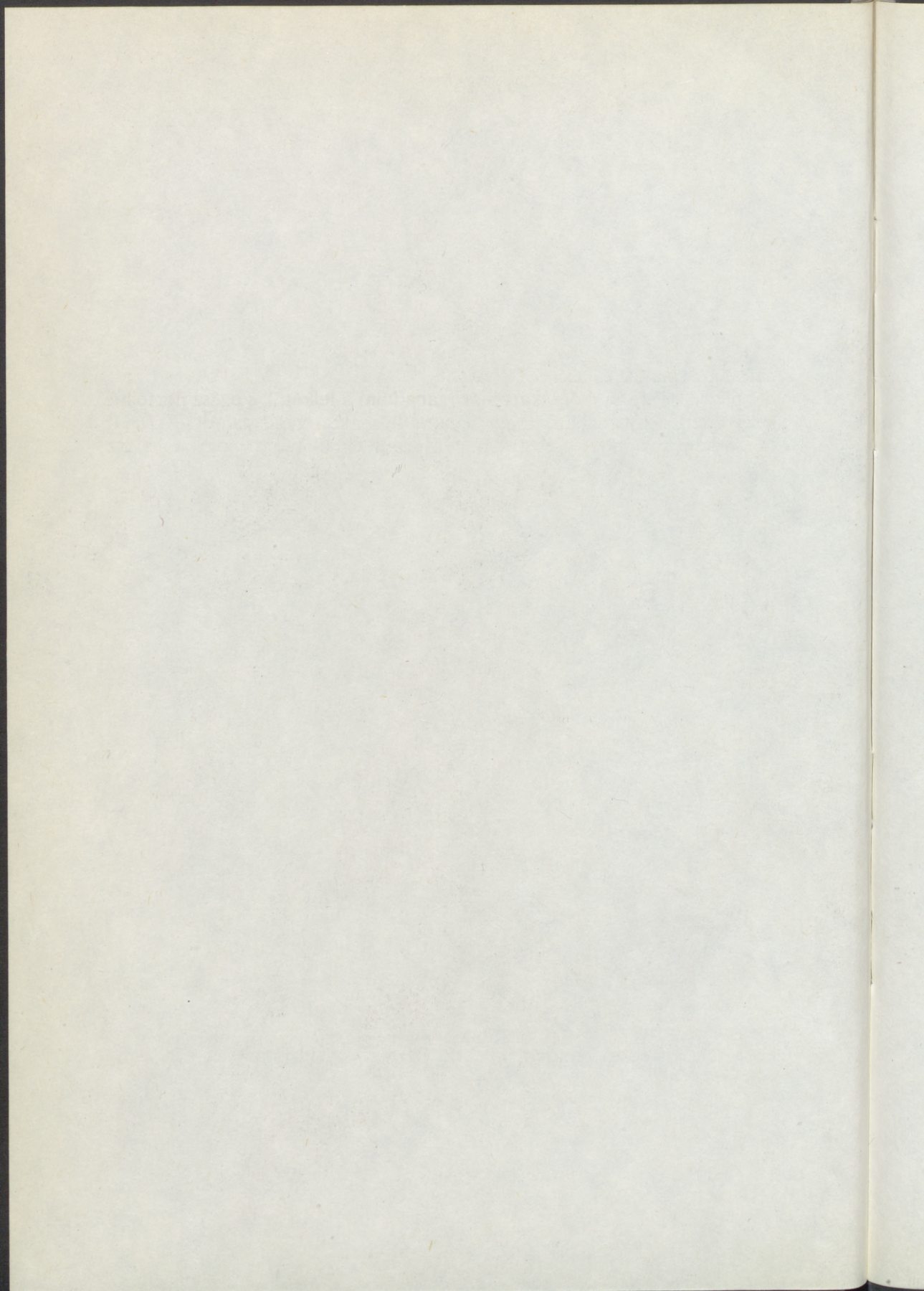
- Van valami eladni valód?

- A lelkemet akarom eladni - válaszolta - kérlek, vedd meg, mert ráuntam. Mire jó nekem a lelkem? Nem láthatom; nem érinthetem; nem ismerhetem.

De a kereskedők kicsúfolták és így szóltak:

- Ugyan, mi hasznunk egy emberi lélekből. Egy lyukas ezüstpénzt sem ér. Add el rabszolgának a testedet és mi bíborba öltöztetünk, gyűrűt

húzzunk az ujjadra és a nagy királynő kegyencévé teszünk. De a lelkedről ne beszélj, mert semmi az nekünk, nem látjuk semmi hasznát.

Az ifjú halász pedig így szólt magában:

– Be furcsa! A pap azt mondta, hogy a lélek többet ér a világ minden aranyánál, a kereskedők pedig azt mondják, hogy egy lyukas ezüstöt sem ér.

Azzal otthagya a piacot, lement a tengerpartra és töprengett, hogy mitévő legyen.

Délfelé eszébe jutott, hogy egyik cimborája, aki tengeri füveket gyűjtöget, mesélt neki egy fiatal boszorkányról, aki az öböl csúcsán egy barlangban lakik és szerfelett ravasz varázsló hírében áll. Futtan futott hát hozzá, olyan mohón akart már szabadulni a lelkétől, s egész porfelhő kerekedett a nyomában, ahogy a parti homokon végigszaladt. A fiatal boszorkánynak meg viszketett a tenyere s ebből tudta, hogy a halász közeledik, elmosolyodott és kibontotta vörös haját. Odaállt a barlang szájába, testét befedte a vörös hajzuhatag, s egy virágzó vadbürökágot tartott a kezében.

– Mi kéne? No, mi kéne? – kiáltotta, mihelyt a halász lihegve felért a meredeken és meghajolt előtte. – Hal a hálódba, ha rossz a szél? Van egy kis nádsípom, ha belefúvok, mind beúsznak a bóbításhalak az öbölbe. De ára van, szép fiú, ára van. Mi kéne? No, mi kéne? Vihar, hogy törje össze a hajókat és kincses ládákat sodorjon a partra? Nagyobb vihart kavarok, mint a szél, mert akit szolgálok, erősebb, mint a szél, és egy rostával meg egy vödör vízzel az óceán fenekére küldhetem a legnagyobb gályákat is. De mindennek ára van, szép fiú, megvan az ára. Mi kéne? No, mi kéne? A völgyben nyílik egy virág, senki sem ismeri, csak én. Bíbor a levele, csillag ül a közepében és a nedve olyan fehér, akár a tej. Ha ezzel a virággal megérinted a királynő kemény ajkát, elmegy veled a világ végéig. Kiugrik a király ágyából, s elmegy veled a világ végéig. De ára van ám, szép fiú, ára bizony. Mi kéne? No, mondd, mi kéne? Szét-török egy varangyot mozsárban s levest főzök belőle, és halott ember kezével keverem meg a levest. Ha ráfröccsented az ellenségedre, míg alszik, fekete viperává válik, és a saját anyja öli meg. Egy kerékkal levonom a holdat az égről és egy kristályban megmutatom neked a halált. Mi kéne? No, mi kéne? Mondd csak el, hogy mire vágyol és én teljesítem, te pedig megfizetsz érte, szép fiú, megfizetsz nekem érte.

– Nem sok az, amire vágyom – mondta az ifjú halász – a pap mégis megharagudott érte és elűzött magától. Nem valami sok, és a kereskedők mégis kigúnyoltak érte s megtagadták. Ezért hát hozzád jöttem, bár az emberek gonosznak mondanak, de bármi legyen is az ára, én megfizetem.

– Mit akarsz hát? – kérdezte a boszorkány és közelebb lépett hozzá.

– El akarom küldeni magamtól a lelkemet – válaszolta az ifjú halász.

A boszorkány elsápadt, megborzadt és elfödte arcát kék köpenyével.

- Szép fiú - suttogta - borzasztó az, amit kívánsz.

A halász megrázta barna fürtjeit és felnevetett.

- Mire nekem az én lelkem? Nem láthatom; nem érinthetem; nem ismerhetem.

- Mit adsz, ha megmondom a módját? - kérdezte a boszorkány és végigmérte a halászt gyönyörű szemével.

- Öt aranyat - felelte - hálóimat, a fonott házat, ahol lakom, a festett csónakot, amelyben halászom. Csak mondd meg, hogyan szabadulhatok a lelkemtől, és mindenem a tiéd lesz.

A boszorkány gúnyosan ránevetett és meglegyintette a halászt a bürokkággal.

- Arannyá tudom változtatni az őszi leveleket - felelte - és ha akarom, összefonom ezüstté a sápadt holdsugarakat. Akit én szolgállok, gazdagabb a föld királyainál és uralkodik birodalmaik felett.

- Mit adjak hát neked - kiáltotta a halász - ha sem arannyal, sem ezüstrrel nem fizethetek meg?

A boszorkány hosszú, fehér kezével beletúrt a halász hajába.

- Szép fiú, táncolnod kell velem - suttogta.

- Csak táncoljak? - kiáltotta ámultan az ifjú halász és talpra ugrott.

- Csak táncoljál - válaszolta és újra rámosolygott.

- Akkor hát alkonyatkor majd táncolunk valami titkos helyen - mondta - utána pedig elmondod nekem, amit tudni akarok.

A boszorkány fejét rázta.

- Ha megtelik a hold! Majd ha megtelik a hold! - suttogta. Azután körülnézett és hallgatózott. Egy kék madár rikoltva szállt fel fészkeről s a parti homok felett keringett, és három pettyes madár surrant keresztül a száraz, szürke fűvön egymásra füttyengetve. Más hang nem hallatszott, csak a hullám dörgette odalent a sima kavicsokat. Akkor kinyújtotta kezét, magához vonta a fiút és száraz ajakkal súgta a fülébe:

- Gyere föl ma éjjel a hegytetőre. Szombat van, és ő is ott lesz.

Az ifjú halász ijedten pillantott rá, de a boszorkány fehér fogait villogtatva, csak nevetett.

- Ki az az ő, akiről beszélsz? - kérdezte.

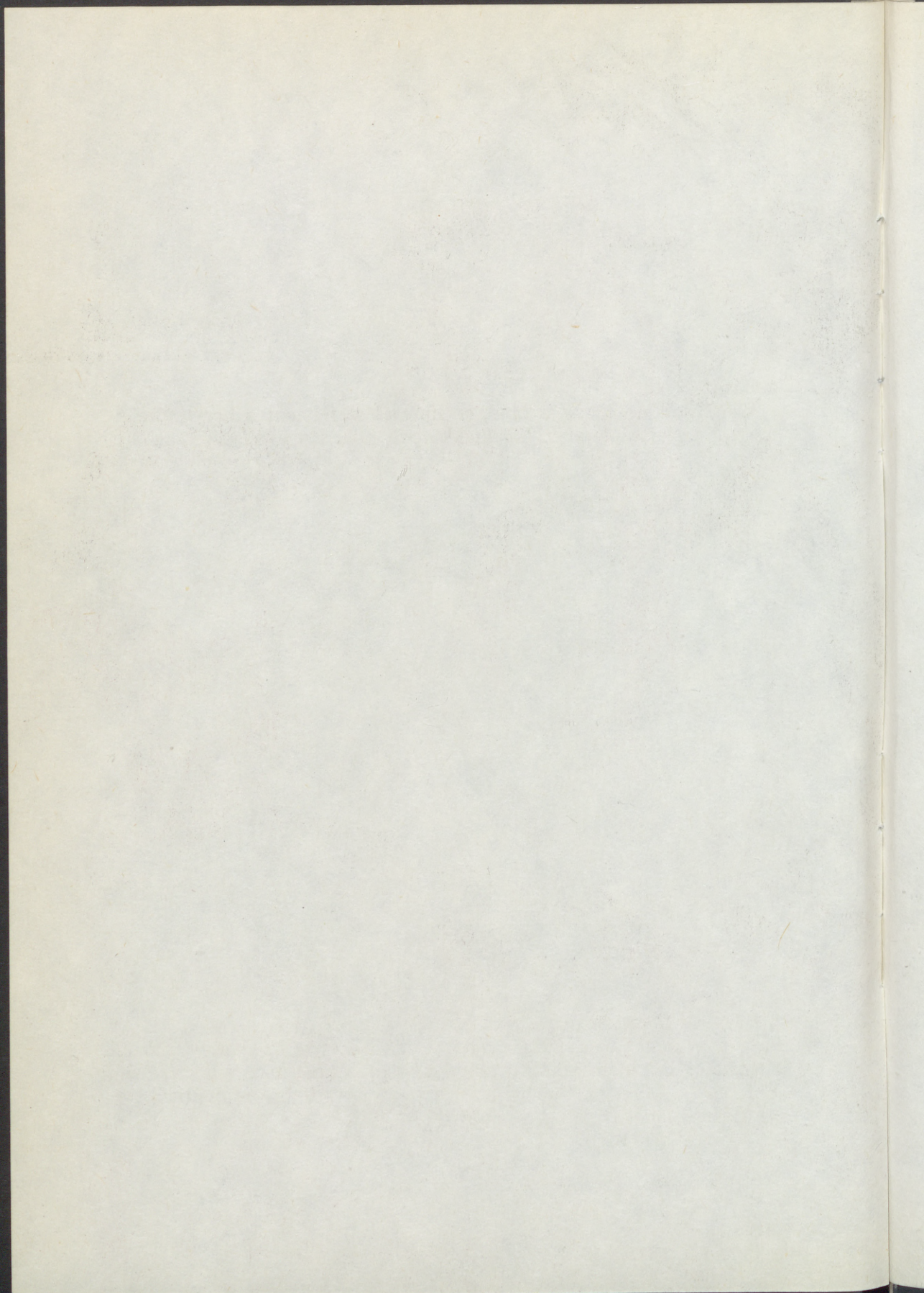
- Mit törödsz vele? - válaszolta a boszorkány. - Gyere csak el ma éjszaka. Állj meg a gyertyánfa alatt és várj, amíg nem jövök. Ha fekete kutya fut feléd, üss rá fűzfavesszővel, akkor elmegy. Ha bagoly kiált rád, ne felelj neki. Mire megtelik a hold, ott leszek nálad és majd táncolunk a fűvön.

- De esküdj meg, elmondod, hogyan szabadulhatok a lelkemtől - mondta a halász.

A boszorkány kilépett a napfényre, vörös haját meglengette a szél.

- A bak patáira esküszöm - felelte.

- Te vagy a legjobb boszorkány - kiáltotta az ifjú halász - és én bizony táncolok veled ma éjszaka a hegytetőn. Jobban szerettem volna ugyan, ha aranyat vagy ezüstöt kérsz. De ha már ilyen árat szabnál, megkapod, mert nem nagy dolog az egész. - Azzal megemelte a sapkáját, mélyen meghajolt és nagy boldogan visszaszaladt a városba.

A boszorkány pedig csak bámult, bámult utána, míg el nem tűnt a szeme elől, akkor visszament a barlangjába, tükröt szedett elő egy cédrusfa ládából, állványra tette, izzó parázson verbénát égetett előtte és belenézett a kanyargó füstön át. Kisvártatva ökölbe szorult a keze haragjában.

- Az enyém is lehetett volna - suttogta - vagyok olyan szép, mint az a másik.

Este, amikor előbujt a hold, az ifjú halász felment a hegytetőre és megállt a gyertyánfa alatt. Lábánál körben, mint fényes ércpajzs, nyúlt el a tenger, a kis öbölben halászbárkák árnyai lebegtek. Egy nagy kénsárga szemű bagoly nevét kiáltotta, de ő nem felelt rá. Fekete kutya futott felé s fogát vicsorgatta. de ő ráütött egy fűzfavesszővel, s a kutya vinnyogva eloldalgott.

Éjfélkor, a levegőben szállva akár a denevérek, megjöttek a boszorkányok.

- Fúj - rikácsolták, ahogy földet értek - van itt valaki, akit nem ismerünk! - és jobbra-balra szimatolva, össze-vissza karattyoltak és jeleket adtak egymásnak. Utoljára érkezett a fiatal boszorkány, vörös haja úszott a szélben. Pávaszemekkel hímzett arany ruha volt rajta, és kis zöld bársonysapka a fején.

- Hol van, hova bújt? - rikoltoztak a boszorkányok, mihelyt megpillantották, de a lány csak kacagott, odaszaladt a gyertyánfához, kézen fogta a halászt, kivezette a holdfényre és táncolni kezdett.

Körbe-körbe forogtak és a fiatal boszorkány akkorákat ugrott, hogy az ifjú meg-megpillantotta vörös cipősarkait. Ekkor vad lódobogás közeledett feléjük, de lónak, lovasnak nyoma sem volt, és az ifjú halász megjíedt.

- Sebesebben - kiáltotta a boszorkány, s karját a halász nyaka köré fonta, lehelete az arcát perzselte. - Sebesebben, sebesebben! - kiáltotta, és a halász lába alatt szinte forgott a föld, gondolatai összezavarodtak és szörnyű félelem szállta meg, mintha maga a Gonosz meredne rá, s akkor egyszerre csak észrevette, hogy a szikla árnyékában áll valaki, aki eddig nem volt ott.

Egy férfi volt, spanyol szabású fekete bársonyruhában. Arca különösen sápadt, de mint valami büszke piros virág, olyan volt az ajka. Fáradtnak látszott és hátratámaszkodva szórakozottan babrált tőre markolatával. Mellette a fűben tollas kalap s egy pár aranycsipkés lovaglókésztyű hevert, amelyen gyönggyel valami különös jel volt kivarrva. Fekete

cobolyprémmel bélelt rövid köpeny volt a vállára vetve, finom, fehér kezét gyűrűk díszítették. Szemére mélyen, súlyosan borultak rá a pillák.

Az ifjú halász úgy bámult rá, mint akit megbabonáztak. Végül is találkozott a tekintetük, s azután bármerre táncolt is, egyre magán érezte a férfi pillantását. Hallotta, hogy a boszorkány felkacag, derékon kapta hát és eszeveszetten forgatta körbe-körbe.

Egyszerre csak kutyaugatás hangzott az erdőből, s a táncolók megálltak és párosával a férfi elé léptek, letérdeltek és kezét csókoltak neki. Halvány mosoly suhant át ilyenkor a büszke ajkon, ahogy madárszárny rebbenti meg a víz felszínét. De a mosolyban megvetés volt, s a szeme közben egyre az ifjú halászt figyelte.

– Gyere, boruljunk le előtte – suttogta a boszorkány s már vezette is, az ifjú halászt forró vágy fogta el, hogy eleget tegyen a kívánságnak és ellenkezés nélkül követte a lányt. De a férfi előtt – maga sem tudta miért – mégis keresztet vetett és Istent szólította.

Abban a pillanatban a boszorkányok felvijjogtak, mint a vércsék és elrepültek s a sápadt arc, amely egyre őt figyelte, megvonaglott görcsös fájdalmában. Aztán a férfi elindult egy kis erdő felé és füttyentett. Ezüstszerszamos paripa futott elébe. Fölszállt a nyeregbe, majd még egyszer visszafordult és szomorúan nézett az ifjú halászra.

A vörös hajú boszorkány is el akart repülni, de a halász megragadta a csuklójánál fogva és erősen tartotta. – Eressz el! – kiáltotta a boszorkány. – Engedj utamra! Hiszen nevéen nevezted azt, akit nem szabad nevéen nevezni, és jelet vetettél, amelyet látni sem szabad.

– Bizony nem eresztlek – válaszolta a halász – nem addig, míg el nem árulod a titkot.

– Miféle titkot? – kérdezte a boszorkány, aki mint valami dühös vadmacska birkózott az ifjúval és harapdálta habfoltos ajkait.

– Tudod te jól – felelte.

A lány fűzőld szeme egyszerre könnybe lábadt.

– Kérj tőlem bármi mást, csak ezt ne – mondta a halásznak.

Az felkacagott s csak még szorosabban fogta.

Mikor pedig a boszorkány látta, hogy nem szabadulhat, így suttogott:

– Én is vagyok olyan szép, mint a tenger lányai és vagyok olyan kíváncsi, mint a kék vizek bármelyik lakója – és hozzásimult s arcához szorította arcát.

De a halász ellökte magától és komoran azt mondta:

– Ha megszeged az ígéretedet, akkor megöllek, te álnok boszorkány!

S a boszorkány hamuszínre vált, mint a Judás fájának virága és megborzongott. – Legyen hát – suttogta – a te lelkedről van szó s nem az enyémről. Csinálj vele, amit akarsz. – És egy kis kést húzott ki övéből, amelynek zöld viperabőr markolata volt és átnyújtotta a halásznak.

– Minek ez nekem? – kérdezte az csodálkozva.

A boszorkány hallgatott egy pillanatig s iszonyatos rémület suhant át az arcán. Azután hátra simította haját a homlokából, furcsán elmosolyodott s azt mondta:

– Amit az emberek a test árnyékának neveznek, az nem a test árnyéka, hanem a lélek teste. Állj ki a tengerpartra, fordíts hátat a holdnak és vágd el lábad körül az árnyékodat, amely a lelked teste és parancsolj rá a lelkedre, távozzék tőled; meglásd, el is távozik.

Az ifjú halász megremegett. – Igazat beszélsz? – suttopta.

– Igazat, és bár ne kellett volna megmondanom – kiáltotta s zokogva kulcsolta át a halász térdét.

De az eltaszította magától, bele a sűrű fűbe, s aztán övébe dugta a kést, megindult a part felé s ott leereszkedett.

Akkor megszólalt benne az eleven lélek és azt mondta:

– Hallod-e? Együtt éltem veled annyi évig és szolgáltalak. Ne küldj el most magadtól, mert mit vétettem én neked?

És az ifjú halász elnevette magát. – Nem vétettél semmit, de nincs szükségem rád – felelte. – Nagy a világ, van benne pokol is, menny is, kettő között meg a derengés háza. Menj, ahová csak akarsz, de ne zavarj többet, mert engem a szerelmem hív.

És hiába kért, könyörgött neki a lelke, nem törődött vele többet, hanem akár a vadkecske, olyan biztos lábbal ugrott egyik szikláról a másikra, míg le nem ért a síkra, a tenger sárga homokjára.

Bronz tagokkal, sudáran, mint egy görög szobor állt a parton, háttal a holdnak, és a tajtékból hívogató fehér karok intettek feléje, s a hullámokból sötét alakok emelkedtek ki és hódoltak neki. Előtte terült el az árnyéka, amely a lelkének teste volt és mögötte, a mézszínű levegőben evezett a hold.

És a lelke így szólt hozzá:

– Ha mindenképpen el akarsz úzni magadtól, ne küldj el szív nélkül. A világ kegyetlen, add nekem a szívedet, hadd vigyem magammal.

De a halász fejét rázta és mosolygott.

– Mivel szeressem az én szerelmemet, ha a szívem neked adom – kérdezte.

– Légy irgalmas – mondta a lélek – add nekem a szívedet, mert a világ kegyetlen, és én félek.

– Szívem a szerelmemé – felelte a halász – ne vonakodj hát, távozz tőlem.

– Hát én ne szeressek? – kérdezte a lélek.

– Távozz tőlem, mert nincs szükségem rád! – kiáltotta az ifjú halász és elővette a viperabőr markolatú kis kést és elmetszette lába körül árnyékát, az árnyék pedig egyszerre felemelkedett, elébe állt, ránézett és szakasztott olyan volt, mint ő.

A halász hátrahőkölt, övébe dugta a kést és átfutott rajta a félelem.
– Hordd el magad – szólt rá – ne lássalak többet.
– Nem úgy van az – mondta a lélek – mert nekünk még találkozunk kell. – Halkan szólt, fuvola-lágyan és ajka alig mozdult beszéd közben.
– Hogy találkoznánk? – kiáltott fel az ifjú halász. – Csak nem akarsz a tenger mélyére követni?
– Minden évben egyszer eljövök ide és hívni foglak – mondta a lélek.
– Lehet, hogy még szükségem lesz rád.
– Mi szükségem lenne rád? – kiáltotta a halász. – Ám legyen ahogy akarod – s belevetette magát a vízbe. S akkor a tritonok megfújták harmonáikat, és a kis hableány elébe jött, karját nyaka köré fonta és szájon csókolta.
A lélek pedig ott állt egyedül a parton és nézte, csak nézte őket. S amikor lemerültek a tengerbe, útjára indult sírva az ingóványon át.

És amikor letelt az év, a lélek kiállt a tengerpartra és hívta az ifjú halászt, ő pedig feljött a mélyből és azt mondta:

– Miért szólítasz engemet?
– Gyere közelebb – felelte a lélek – hogy beszélhessek veled, mert csodálatos dolgokat láttam.

Így aztán a halász közelebb húzódott hozzá, elnyúlt a sekély vízben, fejét kezére támasztotta és úgy hallgatta.

A lélek pedig így szólott:

– Amikor elhagytalak, keletnek fordultam és vándoroltam. Keletről jön minden bölcsesség. Hat napig vándoroltam és a hetedik nap reggelén egy dombhoz értem, amely a tatárok országában van. Leültem egy tamariszkusz árnyákában, hogy a naptól megvédjen. A föld száraz volt, felperzselte a hőség. Az emberek úgy jártak ide-oda a síkságon, mint a csiszolt rézkorongon mázkáló legyek.

Délfelé vörös porfelhő szállt fel a sík láthatár peremén. A tatárok, amikor meglátták, felajzották festett íjaikat, és apró lovaikon elvágattak a felhő felé. Az asszonyok sikoltozva a szekerekbe menekültek és elrejtőztek a bőrfüggönyök között.

Alkonyatkor visszatértek a tatárok, de öt hiányzott közülük, és a visszatértek között is sok volt a sebesült. Befogták lovaikat a szekerekbe és sietve elhajtottak. Három sakál bújt elő egy barlangból és utánuk kémlelt. Azután a levegőbe szimatoltak s elügettek az ellenkező irányba.

Amikor felkelt a hold, táborüzet láttam a síkon és odamentem. Leterített szőnyegek egy csapat kereskedő ült körülötte. Tevéik ki voltak kötve a hátuk mögött, néger szolgálók pedig cserzett állatbőrökből sátrakat állítottak fel a homokra és tüskés bokrokból magas falat raktak.

Amikor a közelükbe értem, a kereskedők vezetője felállt, kihúzta kardját és megkérdezte, mi járatban vagyok.

Azt feleltem, hogy hazámban királyfi voltam s hogy az imént szabadultam a tatárok kezéből, akik rabszolgájukká akartak tenni. A kereskedő erre elmosolyodott és rámutatott öt fejre a magas bambuszrudak tetején.

Azután megkérdezte tőlem, hogy ki Isten igazi prófétája, és én azt feleltem, hogy Mohamed.

Mikor a hamis próféta nevét hallotta, meghajolt, kézen fogott és az oldalára ültetett. Egy néger fakupában kancatejet hozott nekem, meg egy darab sült bárányhúst.

Virradatkor útnak indultunk. Vörös szőrű tevék lovagoltak a vezető oldalán, s előttünk lándzsás fullajtár szaladt. Kétoldalt haladtak a fegyveresek és mögöttünk jöttek az öszvérek az áruval. Negyven tevéből állt a karaván, és kétszer negyven volt az öszvérek száma.

A tatárok országából a hold-átkozó népek országába jutottunk. Láttuk a griffmadarakat, amint aranyukat őrizték a fehér sziklákon, meg a pikkelyes sárkányokat, amint barlangjukban aludtak. Amikor átkeltünk a hegyeken, visszatartottuk lélegzetünket, nehogy meginduljon a hó, s mindegyikünk fátyolt kötött a szeme elé. Amikor a völgyeken haladtunk át, a törpék a fák odvaiból nyilakat lőttek ránk, és éjszakánként elhallatszott hozzánk a vad bennszülöttek tompa dobolása. Amikor a Majmok Tornyához érkeztünk, gyümölcsöt raktunk elébe s a majmok nem bántottak bennünket. Amikor a Kígyók Tornyához értünk, meleg tejet tettünk elébe réztálakon, s a kígyók tovább engedtek bennünket. Vándorlásunk közben háromszor is útunkat állta az Oxus folyó. Fatutajokon és nagy felfújt tömlőkön keltünk át rajta. A dühöngő vízilovak el akartak bennünket pusztítani. A tevék reszkettek, amikor meglátták őket.

Mindegyik város királya vámot szedett tőlünk, de egyik sem nyitotta meg előttünk kapuit. A falakról dobáltak le kenyeret, apró mézes málét és datolyával töltött finom búzakalácsot. Száz kosaranként adtunk értük egy borostyánszemet.

Amikor a falvak lakói látták, hogy közeledünk, megmérgezték a kutakat és a hegycsúcsokra menekültek. Harcoltunk a magadákkal, akik öregén születnek, évről évre fiatalodnak és kicsiny gyermekként halnak meg; harcoltunk a latrokkal, akik tigrisek fiainak mondják magukat, és sárgára s feketére festik testüket; harcoltunk az aurantokkal, akik a fák csúcsán temetik el halottaikat és maguk sötét barlangokban élnek, nehogy megölje őket istenük; harcoltunk a krimnianokkal, akik egy krokodilust imádnak, zöld üvegfülbevalókkal ékesítik, és vajjal meg friss szárnyassal táplálják; harcoltunk a kutyafejű atazonbákkal; és a lópatájú sibanokkal, akik sebesebben vágtatnak a lovaknál. Karavánunk harmada elpusztult a harcokban, másik harmada meg a nélkülözésekben. A megmaradtak ellenem fenekedtek és azt mondták, hogy én hoztam rájuk a bajt. Erre kihúztam egy kődarab alól egy szarvaskígyót és megmarattam

vele magam. Mikor látták, hogy nem betegszem bele, félni kezdtek tőlem.

A negyedik hónapban elértük Illel városát. Már éjszaka volt, amikor a városfal melletti ligetben végre megpihentünk, s a levegő füledt volt, mert a hold a Skorpió jegyében állt. Leszedtük a fákról az érett gránátalmákat, feltörtük őket, s kiittuk édes levüket. Azután lefeküdtünk szőnyegeinkre és vártuk a hajnalt. Hajnalban felkeltünk és kopogtattunk a város kapuján. Vörös bronzból kovácsolták a kaput s tengeri sárkányokat, meg szárnyas szörnyeket vertek ki rajta. Az örök lenéztek a mellvédekről és megkérdezték, mit akarunk. A karaván tolmácsa azt felelte, hogy Szíria szigetéről jövünk sok áruval. Tűszokat szedtek tőlünk, és azt mondták, hogy délben kinyitják a kaput, s kérték, hogy addig várakozzunk.

Mikor dél lett, kinyitották a kaput, s amint beléptünk, az emberek csapatostul özönlöttek ki a házakból, hogy megbámuljanak bennünket és egy kikiáltó járta körbe a várost és kagylón kiáltozott. A vásártéren álltunk meg és a négerek kioldozták a tarka szövetmálhákat és kinyitották a faragott szikomorfa ládákat. Amikor pedig elkészültek, a kereskedők kirakták ritka áruikat: egyiptomi viaszos vásznat, Etiópiából való festett gyolcsot, tyrusi bíbor szivacsot, szidoni kék kárpitot, borostyánkőből faragott csészéket, finom üvegedényeket és agyagból égetett ritka tálakat. Az egyik ház tetejéről asszonyok figyeltek bennünket. A legszebb közülük aranyozott bőrálarcot viselt.

Első nap a papok csereberéltek velünk, másodnap a nemesek, harmadikon a kézművesek és a rabszolgák. Szokás szerint ilyen rendet tartanak minden idegen kereskedővel, aki városukban időzik.

Mi egy hónapig tartózkodtunk náluk, és amikor már a hold fogyóban volt, eluntam magam, végig bolyongtam a város utcáit s beléptem az istenük kertjébe. Sárga ruhás papok jártak-keltek nesztelenül a zöld fák alatt, s fekete márványpadozaton állt a rózsapiros ház, amelyben az isten lakik. Fényes, csiszolt ajtajára bikákat és pávákat mintáztak aranyból. Tengerzöld porcelánból volt a teteje, kiugró eresztét apró csengettyűk díszítették. Amikor a fehér galambok elrepültek mellettünk, szárnyukkal megrezzentették őket s ilyenkor a csengettyűk felcsilingeltek.

A templom előtt tiszta vízű tavacska csillogott, medencéje erezett ónixszal volt kikötözve. Leheveredtem melléje és sápadt ujjaimmal megérintettem a széles leveleket.

Egy pap jött felém és megállt mögöttem. Lábán bocskor volt, egyik puha kígyóbőrből, a másik meg madár tollából. Fején ezüstheldakkal díszített fekete nemez mitrát viselt. Hét sárga napkorong volt a ruhájába szőve s bodorított haját antimonnal festette.

Kisvártatva megszólított s megkérdezte, hogy mit kívánok.

Azt feleltem, látni szeretném az istent.

- Az isten vadászik - mondta a pap és apró, ferdevágású szemével furcsán nézett rám.

- Mondd meg, melyik erdőben és vele fogok lovagolni - válaszoltam.

Hosszú, hegyes körmével fésülgetni kezdte tunikája lágy bojtjait. - Az isten alszik - mormogta.

- Mondd meg, hol az ágya és én majd virrasztok mellette - feleltem.

- Az isten lakomán van - kiáltotta.

- Ha édes a bora, akkor együtt iszom veled, és ha keserű, hát akkor is együtt iszom veled - feleltem.

Álmélkodva rábólintott, majd kézen fogva talpra segített és bevezetett a templomba.

Az első szobában láttam egy bálványt, keleti gyöngyökkel kirakott jáspis-trónon ült. Ébenfából faragták, embernagyságúra. Homlokán rubint csillogott, hajáról combjára sűrű olaj csepegett alá. Lábán frissen vágott gödölye vére piroslott, ágyékát berill-szemekkel díszített rézöv körítette.

Szóltam pedig akkor a paphoz: - Ez az isten?

És ő így felelt: - Ez az isten.

- Mutasd meg az istent - kiáltottam rá - vagy bizony megöllek. - És hozzáértem a kezéhez és a keze elszáradt.

Könyörögve szólott akkor hozzám, mondván:

- Gyógyítsa meg az én uram az ő szolgáját és én megmutatom neki az istent.

Így azután ráleheltem a kezére, és az újra ép lett, s akkor a pap reszketve bevezetett a második szobába, ahol egy jade lótuszon, amely óriási smaragdokkal volt teleaggatva, egy bálvány állt. Elefántcsontból faragták, és természetesen kétszer akkora volt, mint egy ember. Homlokán krizolit csillogott, mirha és fahéj illatozott ölében. Egyik kezében görbe jade-jogart tartott, a másikban kerek kristályt. Rézből való rövid csizmát viselt, s vastag nyakát holdkő-füzér díszítette.

Szóltam pedig akkor a paphoz: - Ez az isten?

És ő így felelt: - Ez az isten.

- Mutasd meg az istent - kiáltottam - vagy bizony megöllek. - És megérintettem a szemét és a szeme megvakult.

Könyörögve szólott akkor hozzám, mondván:

- Gyógyítsa meg az én uram az ő szolgáját és én megmutatom neki az istent.

Így azután ráleheltem a szemére, és a látás visszaköltözött belé, s akkor a pap reszketve bevezetett a harmadik szobába és íme! Nem volt abban bálvány vagy valami faragott kép, csak egy kerek fémtükör egy kőoltáron.

És akkor én megkérdeztem a paptól: - Hol az isten?

Ő pedig így felelt:

- Nincs isten, csak ez a tükör, amit látsz, mert ez a bölcsesség tükre. S ez megmutat mindent, ami csak földön és égen van, egyedül annak az arcát nem, aki beléje pillant. Nem mutatja meg, mégpedig azért, hogy aki beléje néz, bölcs legyen. Van itt sok más tükör is, de azok a vélemények tükrei. Ez az egy a bölcsességé. És aki ezt a tükröt magáénak mondhatja, az mindent tud és semmi sem marad rejtve előle. Mindenki más rajta kívül híjával van a bölcsességnek. Így hát ez az isten és mi imádjuk őt.

- És én belenéztem a tükörbe - mondta a lélek - és úgy volt minden, ahogy a pap beszélt. És akkor furcsa dolgot műveltem, de erről most nem szólok; elég annyi, hogy a bölcsesség tükrét egy völgybe rejtettem el, innen egy napi járóföldre. Fogadj újra magadba és engedd, hogy szolgáljalak és bölcsőbb leszel a bölcséknél, mert tiéd lesz maga a bölcsesség. Fogadj újra magadba és senki sem vetekszik veled bölcsességben.

De az ifjú halász kinevette. - A szerelem többet ér a bölcsességnél - kiáltotta - és a kis hableány szeret engem.

- Nem, dehogy - mondta a lélek - semmi sem ér többet a bölcsességnél.

- A szerelem többet ér - kiáltotta az ifjú halász és lemerült a mélybe, a lélek pedig sírva indult útjára az ingoványon át.

És amikor letelt a második esztendő, a lélek megint kiállt a tenger partjára és hívta az ifjú halászt, ő pedig feljött a mélyből és azt mondta:

- Miért szólítasz engemet?

- Gyere közelebb - felelte a lélek - hogy beszélhesek veled, mert csodálatos dolgokat láttam.

Így azután a halász közelebb húzódott hozzá, elnyúlt a sekély vízben, fejét kezére támasztotta és úgy hallgatta.

A lélek pedig így szólt:

- Amikor elhagytalak, délnek fordultam és vándoroltam. Mert délről jön minden, ami drága. Hat napon át vándoroltam az utakon, amelyek Astar városához vezetnek, a poros, pirosra festett utakon, amelyeken a zarándokok vándorolnak és a hetedik nap reggelén felemeltem a szememet és íme a lábaim előtt terült el a város, mert a völgy ölén épült.

Kilenc kapuja van a városnak és mindegyik kapu előtt bronzló áll, amely felnyerít, ha a beduinok megindulnak a hegyekből. A falakat vörösréz borítja, az őrtornyokat pedig sárgaréz fedi.

Minden toronyban íjász áll, felajzott íjjal a kezében. Napkeltekor megüt nyilával egy gongot, napszálltakor szarukürtjébe fúj.

Amikor be akartam lépni, az örök megállítottak és megkérdezték, ki vagyok. Az feleltem, hogy dervis vagyok, útban Mekka városába, ahol van egy zöld függöny, melyre angyalok hímezték rá ezüst betűkkel a Koránt. Álmélkodva hallgattak és kértek, hogy lépjek be.

Belül olyan a város, akár egy bazár. Bizony, ott kellett volna lenned

velem! A szűk utcák során, mint óriás pillangók, tarka papírlámpások lebegnek. Ha szél fúj a tetők felett, festett buborékként fel- s leszállnak. Bódéik előtt selyemszőnyegeken ülnek a kereskedők. Egyenes, fekete szakálluk van, turbánjaikat arannyal díszítik s hideg ujjuk hosszú borostyán- és faragott barackkő-füzéreket pergetnek. Perzsiái gyantát és nárdust árulnak, az indiai tenger szigeteinek különös illatszereit, a vörös rózsza sűrű olaját, mirhát és apró tövisforma szegfűszeget. Ha valaki megáll és szóba ereszkedik velük, csipetnyi tömjént szórnak egy füstölőre és megédesítik a levegőt. Láttam egy szíriait, aki nádhoz hasonló vékony vesszőt tartott a kezében. Míg égett, szürke füstvonalak bódorodtak ki belőle, s mint tavasszal a rózsaszín madulavirágnak, olyan volt az illata. Mások tejszín-kék türkizekkel rakott ezüstkarpereceket árulnak és gyönggyel szegélyezett rézdrót lábkarikákat, aranyba foglalt tigriskarmokat, meg az aranymacskának, a leopárdnak szintén aranyba foglalt karmait, kifűrt smaragd fülbevalókat, és jade-ből faragott gyűrűket. A teaházakból kihallatszik a gitár, és az ópiumszívók fehér, mosolygó arccal bámulnak a járóelőkre.

Be kár, hogy nem voltál velem! A borárosok vállukon hatalmas, fekete bortömlőket cipelve, könyökkel törnek maguknak utat a sokadalomban. Legtöbbjük sirászi bort árul, amely édes, akár a méz. Apró ércsészekbe töltik és rózsalevelet hintenek rá. Nincs olyan gyümölcs, amit ne kínálnának a gyümölcsárosok a vásártéren: zúzott-bíborhúsú érett fügét, mosuszillatú dinnyét, amely sárga, mint a topáz, citromot és rózsalmát, fűrtös, fehér szőlőt, kerek, aranyvörös narancsot, és megnyúlt, zöldarany lemóniát. Egyszer egy elefántot is láttam. Ormánya gyömbérsárgára és karmazsinpirosra volt festve, fülét vörös selyemzsinórból font háló borította. Megállt az egyik bódé előtt és falni kezdte a narancsot, a kereskedő pedig csak nevetett rajta. El sem tudod képzelni, milyen furcsa nép ez. Ha jókedvük van, elmennek a madárkereskedőhöz, megvesznek tőle egy rabmadarat és szabadon engedik, hogy csak nőjön az örömük; ha pedig szomorúak, szöges korbáccsal ostorozzák magukat, hogy fájdalmuk ne csökkenjen.

Egy este négerekre akadtam, akik nehéz gyaloghintót vittek át a bazáron. Aranyozott bambuszból volt a hintó, vörösre lakkozott rúdjai réz-pávákban végződtek. Ablakát apró gyöngyökkel és bogárszárnyakkal hímzett vékony muszlinfátyol takarta és amint elhaladt mellettem, egy sápadt arcú cserkesznő nézett ki mögüle és rám mosolygott. Utánuk eredtem, a négerek meggyorsították léptüket és fenyegetően tekintettek felém. De én nem törődtem vele. Úrrá lett rajtam a kíváncsiság.

Végül megálltak egy négyszögletes fehér ház előtt. Ablak nem volt rajta, csak egy kis ajtó, akár a sírbolt ajtaja. Letették a gyaloghintót és háromszor kopogtak egy rézkalapáccsal. Egy bőrkaftános örmény nézett

ki a figyelőn és amikor meglátta őket, ajtót nyitott, szőnyeget terített a földre, és az asszony kilépett a hintóból. Amíg bement, hátrafordult és újra rám mosolygott. Nem láttam még soha senkit, aki ilyen sápadt lett volna.

Amikor felkelt a hold, visszatértem ugyanarra a helyre és kerestem a házat, de nem volt sehol. És amikor ezt láttam, már tudtam, hogy ki volt az asszony és miért mosolygott rám.

Bizony, neked is ott kellett volna lenned velem. Újhold ünnepén az ifjú császár kivonult palotájából és a mecsetbe ment imádkozni. Haját, szakállát befestették rózsalevéllal, arcát finom aranyporral hintették be. Tenyere és talpa sáfránysárgán világolt.

Napkeltekor ezüstruhában lépett ki palotájából és napnyugtakor aranyruhában tért vissza. Az emberek a földre vetették magukat és elrejtették arcukat, de én nem akartam így cselekedni. Megálltam egy datolyakereskedő bódéja mellett és vártam. Amikor a császár megpillantott, felvonta festett szemöldökét és megállt. Mozdulatlanul álltam és nem hódoltam neki. Az emberek csodálták vakmerőségemet és azt tanácsolták, hogy meneküljek a városból. Nem törődtem velük, hanem fogtam magam és összeültem az idegen bálványok árusaival, akiket mindenki utált foglalkozásuk miatt. Amikor elmeséltem nekik, hogy mit cselekedtem, mindegyikük megajándékozott egy-egy istennel és kért, hogy ne mutakozzam a közelükben.

Éjjel, amikor a teaházban, a Gránátalma úton, egy párnán feküdtem, eljöttek értem a császár őrei és a palotába vezettek. Ahogy beléptem, minden ajtót bezártak mögöttem és láncot tettek rá keresztbe. Belül árkádok öveztek egy hatalmas udvart. Fehér alabástromból voltak a falai, itt-ott kék és zöld téglával kirakva. Az oszlopokat zöld márványból, a padozatot pedig valami barackvirág színű márványból csiszolták, sohasem láttam még hozzá hasonlót.

Amint keresztülmentem az udvaron, két lefátyolozott asszony nézett le rám egy erkélyről és megátkozott. Az örök tovább siettek, lándzsájuk nyele meg-megkoppant a csiszolt márványpadlón. Kitártak egy faragott elefántcsont kaput és egy vízi kertben találtam magam, amelynek hét terasza volt. Tulipánnal, mákvirággal és ezüstbimbós aloéval volt tele. Mint egy kristályból való karcsú nádszál, szökőkút ágaskodott a sötét magasba. A ciprusok kiégett fáklyákhoz hasonlítottak. Az egyiken csalogány énekelt.

A kert végében kis ház állt. Amint a közelébe értünk, két eunuch jött elénk. Kővér testük járás közben ide-oda billent, sárgapillás szemüket kíváncsian villantották rám. Egyikük félrevonta az őrség kapitányát és valamit súgott neki. A másik illatos pasztillákat rágcsált, amelyeket édeskés kézmozdulattal szedegetett ki egy lila zománcos, ovális szelencéből.

Néhány pillanat múlva az őrség kapitánya elküldte a katonákat. Azok visszamentek a palotába, az eunuchok lassan követték őket s közben édes szedret szedegettek a fákról. Egyszer az öregebb hátrafordult és gonosz mosollyal nézett rám.

Ekkor az őrség kapitánya a kis ház bejáratához intett engem. Én nem remegtem, félretoltam a nehéz függönyt és beléptem.

Festett oroszlánbőr heverőn feküdt az ifjú császár és öklén egy sólyom ült. Mögötte rezes turbánban egy núbiai állt, övig meztelenül, kifúrt fülében nehéz függők. A heverő mellett az asztalon acélpallos feküdt.

Amikor a császár észrevett, haragosan pillantott rám és azt mondta:

– Hogy hívnak? Nem tudad-é, hogy ebben a városban én vagyok a császár?

De nem feleltem neki.

Akkor ujjával a pallosra mutatott, a núbiai meg felkapta, előre rohant és nagy erővel rám sújtott. A penge keresztülsüvített rajtam, de nem sebzett meg. A núbiai teljes hosszában elterült a földön s mikor feltápáskodott, foga vacogott a rémülettől és elbújt a heverő mögé.

A császár talpra szökkent, lándzsát ragadott egy fegyvertartóból és felém hajította. Röptében kaptam el és kettétörtem a nyelét. Nyilat lőtt rám, de én felemeltem a kezem és a nyíl megállt a levegőben. Ekkor fehér bőrvéből tört rántott elő és a núbiai torkába döfte, hogy a rab-szolga el ne mondhassa ura szégyenét. A núbiai úgy vonaglott, mint az eltaposott kígyó és piros hab bugyborékkolt ki száján.

Mihelyt kimúlt, a császár felém fordult, és hímzett, bíborselyem kendőjével letörölve homlokáról a fénylő izzadságot, így szólt:

– Próféta vagy-e, hogy nem tudlak lebírní, vagy próféta fia, hogy nem tudok sebet ütni rajtad? Kérlek, hagyd el városomat még ma éjjel, mert amíg te itt vagy, én nem vagyok ura.

Én pedig azt feleltem neki:

– Fele kincsházadért elmegyek. Add nekem kincsházad felét és útnak indulok.

Kézen fogott és kivezetett a kertbe. Amikor az őrség kapitánya meglátott, elcsodálkozott. Amikor az eunuchok megláttak, térdük megreszketett és földre rogytak rémületükben.

Van a palotában egy nyolcfalú, vörös porfír szoba, ércpikkelyes mennyezetéről lámpák lógnak alá. a császár megérintette az egyik falat, és a fal megnyílt, mi pedig végigmentünk egy fáklyákkal megvilágított folyosón. Mindkét oldalon a fali fülkékben ezüstpénzzel színgig telt nagy boroshordók álltak. Amikor a folyosó közepére értünk, a császár kimondta az ígét, amit nem szabad kimondani, s erre titkos rugóján felpattant egy gránit-ajtó, s a császár eltakarta szemét a kezével, hogy meg ne vakuljon.

El se hinnéd, milyen csodálatos volt az a hely. Óriás teknőchéjak tele

gyönggyel. Hatalmas, kivájt holdkövek telis-tele rubinttal. Elefántbőr táskák megrakva arannyal, és bőrpalackokban az aranypor. Opálok kristálycsészékben, zafírok jade-serlegekben. Vékony elefáncsont tálcákon rendben kirakott kerek, zöld smaragdok, és az egyik sarokban selyemzsákok, türkisszel, berillel telve. Elefántagyarok csordultig bíbor ametisztel s réztülkök kalcedonkövel és vörös karneollal. A cédrus-oszlopokon zsinórra fűzött, sárga hiuzkő-füzérek. A lapos, hosszúkás pajzsokon pedig borszínű és füstszínű karbunkulusok. És ezzel tán még csak egy morzsáját mondtam el annak, ami ott volt.

A császár akkor levette arcáról a kezét és így szólt hozzám:

- Ez az én kincsházam, és amint megígértem, a fele a tied. Gondoskodom tevékről és tevehajcsárokról, akik teljesíteni fogják parancsaidat és elviszik részedet, ahova csak akarod. De ez legyen meg még ma éjszaka, mert nem akarom, hogy atyám, a Nap, lássa, hogy él városomban egy ember, akit nem tudok megölni.

De én így válaszoltam neki:

- Tied mind az arany, tied az ezüst, az értékes ékszerek és drága holmik. Nekem nincs szükségem rájuk. Semmit sem fogadok el tőled, csak azt a kis gyűrűt, amelyet az ujjadon viselsz.

A császár arca elsötétült.

- Hiszen ez csak egy ólomgyűrű - kiáltotta - nincs semmi értéke! Vidd el hát kincsházam felét és hagyd el a várost.

- Nem úgy leszen - válaszoltam - nem viszek el mást, csak azt az egy ólomgyűrűt, mert tudom, hogy mi van beleírva, s hogy mire szolgál.

A császár pedig megremegett és könyörögve így szólt:

- Vidd minden kicsemet és hagyd el a várost. Legyen tied az én részem is.

És akkor furcsa dolgot műveltem, de erről most nem beszélek, elég annyi, hogy a gazdagság gyűrűjét innen egy napi járőföldre egy barlangban rejtettem el. Csak egy napi út és rád vár a gyűrű. És aki azt magáénak mondhatja, gazdagabb a föld minden királyánál. Jöjj hát, húzd ujjadra a gyűrűt és a föld minden gazdagsága a tiéd leszen.

De az ifjú halász csak nevetett rajta.

- A szerelem többet ér a gazdagságnál - kiáltotta és a kis habléány szeret engem!

- Semmi sem ér többet a gazdagságnál - mondta a lélek.

- A szerelem többet ér - válaszolta az ifjú halász és lemerült a mélybe, a lélek pedig megint csak sírva indult útjára az ingoványon át.

És amikor letelt a harmadik esztendő, a lélek kiállt újból a tenger partjára és hívta az ifjú halászt, ő pedig feljött a mélyből és azt mondta:

- Miért szólítasz engem?

- Gyere közelebb - felelte a lélek - hogy beszélhessek veled, mert csodálatos dolgokat láttam.

A halász hát közelebb húzódott hozzá, elnyúlt a sekély vízben, fejét kezére támasztotta és úgy hallgatta.

És a lélek így szólott:

– Egy városban, amelyet jól ismerek, van egy korcsma a folyó partján. Tengerészekkel ültem ott, akik különböző színű borokat ittak, árpake-nyeret ettek és apró sózott halat, amelyet babérleveleken szolgáltak fel ecettel. Amint ott üldögéltünk és mulatoztunk, egy öreg ember lépett hozzánk, kezében bőrszőnyeggel és kétszarvú, borostyánkő lanttal. Földre terítette a szőnyeget, tolla megpendítette a lant fémhúrjait, s akkor egy lefátyolozott arcú lány szaladt be és táncolni kezdett. Arcát vékony fátyol fedte, de a lába csupasz volt. Csupasz volt a lába s mint két kis fehér galamb, lebegett a szőnyegen. Sohasem láttam még ilyen csodát és a város, ahol táncol, csak egy napi járőföldre van ide.

Az ifjú halásznak pedig, míg a lélek szavait hallgatta, eszébe jutott, hogy a kis habléánynak nincs lába és nem tud táncolni. Elfogta hát a vágó és így szólt magában:

– Csak egy napi út s aztán visszatérhetek szerelmemhez – s elnevette magát, felállt a sekély vízben és megindult a part felé.

És amikor kiért a száraz partra, ismét felcacagott s kitérte karját a lelke felé. A lélek pedig örömeben nagyot kiáltott s tüstént beléje költözött és az ifjú halász látta, hogy előtte a homokban ismét elnyúlik teste árnyéka, ami a lélek teste.

És a lélek így szólott hozzá:

– Ne késlekedjünk, hanem induljunk tüstént, mert a tenger istenei féltékenyek, s szörnyetegek lesik parancsaikat.

Elsiettek hát, és egész éjszaka vándoroltak, míg fölöttük ragyogott a nap, és estére elértek egy városba.

És az ifjú halász azt kérdezte a lelkétől:

– Ez hát az a város, ahol a lány táncol, akiről beszéltél?

A lelke pedig így válaszolt:

– Ez nem az, hanem egy másik. De azért lépjünk be.

Így hát beléptek és végimentek az utcákon, és amint áthaladtak az aranymívesek utcáján, az ifjú halász látta, hogy egy gyönyörű ezüsterleg van kitéve az egyik bódében. És a lelke azt súgta neki:

– Vedd el a serleget és rejtsd el.

Elvette hát a serleget, bedugta köpenye redőibe, és kisiettek a városból.

Amikor már vagy egy mérföldnyire voltak, az ifjú halász elkomorodott, félrehajította a serleget, a lelkéhez pedig így szólott:

– Miért mondtad, hogy nyúljak a serleghez és rejtsem el, hiszen így gonoszat cselekedtem?

De a lélek csak annyit válaszolt:

– Sose békétlenkedj!

A második nap estéjén elértek egy városba, és az ifjú halász azt kérdezte a lelkétől:

– Ez hát az a város, ahol a lány táncol, akiről beszéltél?

A lelke pedig így válaszolt.

– Ez nem az, hanem egy másik. De azért lépünk be.

Így hát beléptek és végigmentek az utcákon és amint áthaladtak a szandálkereskedők utcáján, az ifjú halász egy gyereket látott egy kút mellett. És a lelke így szólt hozzá:

– Verd meg a gyereket.

Úgy megverte, hogy a gyerek elsírta magát, s ekként cselekedve, szépen kisiettek a városból.

Amikor már vagy egy mérföldre maguk mögött hagyták, az ifjú halász haragra lobbant és így szólt a lelkéhez.

– Miért mondtad, hogy üssem meg a gyereket, hiszen így gonoszat cselekedtem?

De a lélek csak annyit felelt:

– Sose békétlenkedj!

A harmadik nap estéjén egy városba értek, és az ifjú halász sehol se lelte a folyót, sem a kocsmát a folyó partján. És a város lakosai furcsán néztek rá, úgyhogy a halász félni kezdett s így szólt a lelkéhez:

– Menjünk innen, mert úgy sincs itt a fehér lábú táncosnő.

És a lelke azt felelte:

– Dehogy megyünk, maradjunk csak itt, mert sötét az éjszaka, és rablók vannak az úton.

Az ifjú halász leült hát a vásártéren és ott üldögélt. Kisvártatva arra jött egy csuklyás kereskedő, tatárposztóból készült köpenyben, kezében hajlékony nádvégen kivájt szarulámpással. És a kereskedő megszólította:

– Miért üldögélsz itt a piacon – kérdezte – hiszen a bódék már csukva vannak és a bálák lekötözve?

– Nem találok fogadót a városban – válaszolta az ifjú halász – és rokonom sincs, aki hajlékába fogadna.

– Nem vagyunk-e mindnyájan rokonok? – kérdezte a kereskedő. – Nem ugyanegy Isten teremtett-e bennünket? Jöjj hát velem, mert nekem van egy vendégszobám.

Az ifjú halász tehát fölkelte és követte a kereskedőt. S miután keresztülment egy gránátalma-kerten és belépett a házba, a kereskedő réztálban rózsavizet hozott, hogy megmoshassa kezét, s érett dinnyét, hogy szomját olthassa, és egy tányér rizst meg egy darab báránysültet tett elébe.

És amikor már jóllakott, a kereskedő bevezette a vendégszobába, s szép álmokat kívánt neki és jó pihenést. Az ifjú halász nem győzött hálálkodni, megcsókolta ujján a gyűrűt, majd pedig leheveredett a festett

kecskeszór szőnyegre. És miután betakarta magát egy fekete báránycsapjával, álomba merült.

De három órával hajnal előtt, amikor még javában tartott az éjszaka, felverte a lelke, és így szólt hozzá:

– Kelj fel és menj be egyenest a kereskedő hálószobájába, s öld meg és vedd el az aranyát, mert szükségünk van rá.

És az ifjú halász felkelt s belopódzott a kereskedő szobájába. Az alvó lábánál görbe kard feküdt, s mellette a tálcán kilenc erszény arany. A halász kinyújtotta kezét és hozzáért a kardhoz, de amikor hozzáért, a kereskedő összerándult, felébredt s talpra ugorva megragadta a kardot, és rákiáltott az ifjú halászra:

– Gonoszsággal viszonzod hát a jót, és vérrel fizetsz az én szívességemért?

Akkor a lélek azt súgta az ifjú halásznak: – Üsd le!

S ő leütötte, hogy a kereskedő elájult, majd megragadta a kilenc erszény aranyat s elmenekült a gránátalma-kerten át; odakint azután feltekintett s látta, hogy szemközt vele a hajnalcsillag már ott ragyog az égen.

Amikor már vagy egy mérfölddel maguk mögött hagyták a várost, az ifjú halász mellét verte és így szólt lelkéhez:

– Miért parancsoltál rám, hogy öljem meg a kereskedőt és raboljam el az aranyát? Látom már, hogy gonosz lélek vagy.

De a lelke csak annyit felelt:

– Sose békétlenkedj!

– Nem – kiáltotta az ifjú halász – nem maradok békén, mert gyűlölök mindent, amit temiattad cselekszem. Téged is gyűlölök, és megparancsolom, mondd meg miért bántál így velem!

A lelke pedig így válaszolt:

– Amikor világgá küldtél, nem adtál mellém szívet, így azután megtanultam ezeket a dolgokat és megszerettem őket.

– Mit beszélsz? – suttogta az ifjú halász.

– Tudod te jól – felelte a lelke – tudod jól. Vagy tán elfelejtetted, hogy nem adtál szívet? Alig hinném. Így hát ne gyötörj engem és ne gyötrődj te sem, hanem nyugodj meg békességgel, mert nincs a világon olyan fájdalom, amelyen által ne léphetnél, és nincs olyan gyönyör, amelyet meg ne szerezhetnél.

Az ifjú halász összeborzadt, amikor ezeket a szavakat hallotta és így szólt a lelkéhez:

– Bizony gonosz vagy te, elfelejtetted velem szerelmemet, és kísértésekkel kísértettél s lábam a bűn útjára vezetted.

A lelke pedig így válaszolt:

– Sose feledd, hogy nem adtál szívet, amikor világgá küldtél. Gyere,

menjünk egy másik városba és mulassunk, hiszen van kilenc erszény aranyunk.

De az ifjú halász fogta a kilenc erszény aranyat, földhöz vágta és ráta-posott.

- Semmi dolgom veled ezentúl - kiáltotta - és sehova sem megyek veled, hanem ahogy elküldtelek magamtól annak idején, elküldelek most is, mert csak rosszra tanítottál!

És hátat fordított a holdnak és zöld viperabőr-markolatú kis késével megpróbálta lemetszetni teste árnyékát, ami a lélek teste.

De a lelke nem mozdult belőle, rá se hederített a parancsára, hanem így szólott:

- A boszorkány varázsigéje mit sem használ többet, én már nem hagyhatlak el és te sem úzhatsz el magadtól. Életében csak egyszer küldheti el az ember a lelkét; és aki egyszer visszafogadja, megtartja mindörökre, és ez a büntetése és egyben a jutalma.

Az ifjú halász ökölbe szorította kezét és így kiáltott:

- Hamis boszorkány volt, ezt nem mondta meg előre!

- Nem, nem - válaszolta a lélek - hűséges volt ahhoz, akit imád és akinek szolgálója marad mindörökké.

Amikor az ifjú halász belátta, hogy nem tud többé megszabadulni a lelkétől, s hogy gonosz lélek az, és most már mindvégig vele marad, leroskadt a földre és keservesen zokogott.

Reggel pedig az ifjú halász felkelt és azt mondta a lelkének:

- Osszekötözöm a két kezemet, hogy ne teljesíthessem a parancsaidat, lezárom az ajkamat, hogy ne szólhassam szavadat és visszatérek oda, ahol szerelmem él. Visszatérek a tengerhez, abba a kis öbölbe, ahol énekelni szokott, s magamhoz fogom hívni és elmondom neki a rosszat, amit cselekedtem és a rosszat, amit te hoztál rám.

De a lelke megkísértette s így szólott:

- Ki a te szerelmed, hogy vissza akarsz térni hozzám? Százszor szebb lányok akadnak nála a világon. Szamariszban vannak táncosnők, akik mindenféle madár meg állat módjára táncolnak. Lábukat hennával festik, kezükben rézcsengettyűket ráznak. Kacagnak tánc közben és kacagásuk olyan édes, mint a patak locsogása. Gyere velem és én megmutatom neked őket. Mit is ijedezel úgy a büntőtől? Nem kell-e megenni azt, ami jóízű? Mért volna abban méreg, ami édes? Ne emészd hát magad, gyere velem egy másik városba. Nem messze innen, valamelyik városkában magnolia-kert van. Fehér meg kék begyű pávák élnek benne. Ha a farkukat széttárják a napban, mint egy elefántcsont vagy egy aranyozott korong, olyan. És a lány, aki eteti őket, táncol a mulattatásukra, néha a kezén táncol, máskor meg a lábán. Szemét antimonnal festi és orrcimpája olyasforma, mint a fecske szárnya. Cimpája alatt horgocskán gyöngyből faragott virág himbálódzik. Kacag tánc közben, és bokája

körül az ezüstkarikák úgy csilingelnek, mint ezüstcsengettyúk. Ne emészd hát magad, gyere velem abba a városba.

De az ifjú halász nem felelt a lelkének, hanem lezárta ajkát a hallgatás pecsétjével, vastag kötéllel összekötötte két kezét, és visszazarándokolt oda, ahonnan elindult, a kis öbölbe, ahol szerelme énekelni szokott. És a lelke egész úton folyvást kísértette, de ő nem felelt neki és nem is követett el semmi gonoszsgot, amire lelke rá akarta bírni, akkora volt benne az élő szerelem hatalma.

Amikor elért a tenger partjára, leoldotta kezéről a kötelet, feltörte a hallgatás pecsétjét és hívta a kis hableányt. De a kis hableány nem jött el a hívásra, bár egész álló nap szölongatta és könyörgött neki.

A lelke pedig kigúnyolta s azt mondta:

- No nem sok örömed van ebből a szerelemből. Hasonlatos vagy ahhoz az emberhez, aki lyukas hordóba szüreteli borát. Odaadod mindened, s nem kapsz érte semmit. Jobb volna, ha velem jönnél, mert én tudom, merre van a gyönyörök völgye, s milyen ott az élet.

Az ifjú halász azonban nem felelt a lelkének, hanem egy szikla-hasadékban kunyhót épített magának és ott élt egy álló esztendeig. És minden reggel hívta a kis hableányt, hívta, szölongatta dél idején és még este is kiáltozta a nevét. De a hableány sohasem merült fel a mélyből, hogy találkozzék vele és a halász másutt sem lelt rá a tengeren, pedig kereste mindenütt, a barlangokban, a zöld vizeken, apály idején a sekély tavakban és a forrásokban a tenger fenekén.

És lelke folyton folyvást kísértette a gonosszal és rettenetes dolgokat suttogott a fülébe. De mégsem győzedelmeskedett rajta, akkora volt a halászban a szerelem.

És amikor letelt az év, a lélek így gondolkozott magában:

- Megkísértettem a gazdámat a gonosszal, de szerelme erősebb nálam. Meg fogom kísérteni a jóval s lehet, hogy akkor velem jön.

Így hát megszólította az ifjú halászt és azt mondta:

- Beszéltem neked a világ örömeiről és te elzártad előlem füledet. Engedd meg, hogy a világ szevedéseiről beszéljek, lehet, hogy azt meghallgatod. Mert bizony a szenvedés a világ igazi ura és senki sincs, aki hálójából menekedhetne. Vannak, akiknek nem telik ruhára, másoknak nem telik kenyérre. Özvegyek sírnak bíborban és özvegyek sírnak rongyaik közt. A mocsarakban bolyognak a bélpoklosok és még egymással is kegyetlenül bánnak. Az utakon fel s le vándorolnak a koldusok, s üres a tarisznyájuk. A városok utcáin bolyong az Éhség, és a Pestis a kapukban üldögél. Gyere, menjünk, enyhítsük a nyomort, változtassuk meg a világot. Miért időzöl itt s hívogatod kedvesedet, amikor látod, hogy nem jön elő hívó szavadra? És mi a szerelem, hogy mindennél többre becsülöd a világon?

De az ifjú halász semmit sem felelt, akkora volt benne a szerelem. És

minden reggel hívta a kis habléányt és hívta ismét dél idején, s még este is kiáltozta a nevét. De a habléány sohasem merült fel a mélyből, hogy találkozzék vele, és a halász másutt se lelt rá a tengeren, bár kereste a nagy áramlatokban, a hullámok alatt elnyúló völgyekben, s a tenger színén, melyet bíborba von az éjszaka, és szürkére fest a hajnal.

És amikor letelt a második esztendő, egy éjszaka így szólt a lélek az ifjú halászhoz, aki magányosan üldögélt kunyhójában:

– Íme, megkísértettelek téged a gonosszal és megkísértettelek a jóval, és szerelmed erősebb nálam. Így hát nem kísértelek többé, de kérve kérlek, fogadj be a szívedbe, hogy úgy éljek veled, ahogy valaha rég.

– Valóban befogadlak – mondta az ifjú halász – mert sokat szenvedtél, amikor szív nélkül bolyongtál a világban.

– Jaj – kiáltott fel a lélek – nem férek be a szívedbe, úgy tele van szerelemmel!

– Hidd el, szívesen segítenék rajtad – felelte az ifjú halász.

S míg ezeket mondta, fájdalmas kiáltás tört fel a habokból, olyan kiáltás, amelyet csak akkor hallani, ha a tenger népének halottja van. Az ifjú halász felugrott, kiszaladt a kunyhóból, le a partra. Fekete hullámok zúdultak felé, s valami terhet görgettek, ami fehérebb volt, mint az ezüst. Fehérebb volt, mint a tajték, és virágként hánykolódott a hullámokon. És a tajték átvette a hullámoktól és a tajtéktól átvette a partmenti hab, végül felfogta a föveny és ott feküdt az ifjú halász lábánál a kis habléány teste. Ott feküdt a lábánál holtan.

Mint akit leütött a fájdalom, zokogva roskadt mellé és csókolta szája hideg pirosát, és eljászott nedves borostyán-hajával. Melléje roskadt a homokba és úgy zokogott, mint aki örömeben remeg, és barna karjával magához ölelte a lányt. Hideg volt ajka s ő mégis csókolta. Sós volt hajának méze, s mégis keserű gyönyörrel ízlelte. Végigcsókolta a csukott szempillákat s a tenger harmata, amely kelyhükben ült, nem volt olyan keserű, mint a saját könnye.

És meggyónt mindent a halottnak. Fülkagylójába töltögette történetének keserű borát. Nyaka köré fonta a lány kis kezzeit, s maga a holt nádszál-nyakát simítgatta. Keserűbbé, egyre keserűbbé vált öröme és furcsa boldogsággal telt meg kínja.

A fekete hullámok folyvást közeledtek, és a fehér hab jajongott, mint a bélpoklosok. A tajték fehér karmain partra kúszott a tenger. A lenti király palotájából feltört újra a gyász-kiáltás és messze, bent a mélyben a nagy tritonok rekedten fújták kürtjüket.

– Menekülj – mondta a lélek – mert egyre közeledik a tenger és ha késlekedel, megöl. Menekülj, mert én félek, hiszen szíved zárva van előttem, úgy betölti a szerelem. Menekülj, biztos helyre. Csak nem akarsz szív nélkül küldeni a másvilágra?

De az ifjú halász nem hallgatott a lelkére, hanem a kis hableányt szólíttatta és így beszélt hozzá:

– A szerelem bölcsőbb a bölcsességnél, és gazdagabb a gazdagságnál, és szebb, mint az emberek leányainak lába. Tűz nem tudja elpusztítani, víz nem tudja kioltani. Hívtalak reggel és te nem jöttél el a hívásomra. A hold is hallotta, de te nem törődtél velem. Mert gonoszul elhagytalak és saját romlásomra vándorútra keltem. De a te szerelmed mindig bennem lakott, és olyan erős volt, hogy semmi le nem győzte, pedig szeme közé néztem a bűnnek és erénynek. És most, hogy meghaltál, én is meg akarok halni veled.

A lelke pedig egyre könyörgött, hogy meneküljön, de ő nem akart, akkora volt benne a szerelem. És a tenger folyvást közeledett s el akarta borítani hullámaival, s amikor a halász érezte, hogy itt a vég, még utoljára eszeveszetten megcsókolta a kis hableány hideg ajkát és a szíve meghasadt keblében. De mert a túlságos szerelem megszakasztotta szívét, a lélek utat talált a szívbe és bele is költözött és egy volt vele, mint valaha régen. A tenger pedig elborította hullámaival az ifjú halászt.

Másnap reggel a pap elindult, hogy megáldja és lecsillapítsa a háborgó tengert. Vele vonultak a szerzetesek, a zenészek, a gyertyavivők és a tömjénfüstölők és még sokan a hívek közül.

És amikor a pap leért a partra, ott látta az ifjú halászt holtan a habokban, karja között a kis hableány testével. Akkor komoran visszafordult, keresztet vetett és fennhangon így kiáltott:

– Nem áldom meg a tengert, nem áldok meg semmit, ami benne él. Átkozott legyen a tenger népe és átkozott legyen, aki összeadja magát velük. Annak a szerencsétlennek pedig, aki a szerelméért megtagadta Istent, s itt fekszik kedvesével Isten ítéletéből holtan, szedjétek fel testét és kedvesének testét, s temessétek őket a temető árkába, de ne tegyetek se követ, se jelet föléjük, hogy senki se tudhassa, hol nyugsznak. Mert átkozottak voltak életükben és átkozottak maradnak halálukban is!

A nép pedig úgy cselekedett, ahogy a pap parancsolta és a temető árkában, ahol nem nő virág, mély gödröt ástak és a tetemeket beléjük vetették.

Amikor letelt a harmadik esztendő, egy ünnepnapon a pap bement a templomba, hogy a nép elé tárja az Úr sebeit és beszéljen nekik Isten haragjáról. És amikor felöltve a miseruháját, belépett és meghajolt az oltár előtt, látta, hogy az oltárt különös, ismeretlen virágok díszítik. Csodálatos virágok, amelyek szinte felzaklatták szépségükkel és elbódították édes illatukkal. Boldogan elmosolyodott és nem tudta, hogy miért mosolyog.

Miután pedig felnyitotta a tabernákulumot és a szentségtartót tömjénnel körülfüstölte, majd felmutatta a népnek a szent ostyát, s megint elrejtette a fátylak fátyla mögött, szólni kezdett a hívekhez és az Isten

haragjáról akart beszélni. De a szépséges fehér virágok megzavarták, s édes illatukkal úgy elbódították, hogy más szavak nyomultak az ajkára, nem Isten haragjáról, hanem arról az Istenről beszélt, akinek a neve Szeretet. De hogy miért beszélt így, maga sem tudta.

És beszéde végén a hívek sírtak, s amikor visszavonult a sekrestyébe, az ő szeme is tele volt könnyel. Aztán jöttek a diakónusok, vetkőztetni kezdték, levették róla az albát és az övet, a karszalagot és a stólát. S ő csak állt révülten. S miután levették a miseruháját, rájuk tekintett és azt mondta:

– Milyen virágok azok az oltáron és honnan kerültek ide?

A diakónusok pedig így feleltek:

– Hogy milyen virágok, nem tudjuk, de a temetőárokban nőttek.

A pap megremegett, visszavonult házába és imádkozott.

Reggel pedig, épp csak hogy megvirradt, elindult a szerzetesekkel, a zenészekkel, a gyertyavivőkkel és a tömjénfüstölőkkel s a hívek sokaságával, elindult s lement a partra és megáldotta a tengert és mindent, ami benne él. Megáldotta a faunokat is, és az erdőben táncoló apró lényeket, meg a lomb közt leselkedő világító szemű teremtéket. Isten világának minden teremtményét megáldotta, és a nép örvendezett és csodálkozott.

De a temető árkában nem nőtt többé semmilyen virág, csupasz maradt ott a föld, mint amilyen volt azelőtt. S a tengeri nép sem látogatott el többé az öbölbe, mint szokott volt hajdanán, mert a víz más tájaira költözött.

A CSILLAGFIÚ

Két szegény favágó hazafelé tartott egyszer egy nagy fenyőerdőn keresztül. Tél volt s kegyetlenül hideg éjszaka. A hó vastagon belepte a földet s a fák ágait; amerre mentek, letörtek a fagytól az apró gallyak, s amikor a hegyi vízeséshez értek: a víz mozdulatlanul állt a levegőben, mert a jégkirály megcsókolta.

Olyan hideg volt, hogy a vadak s a madarak se tudták mire vélni.

– Huhu – üvöltötte a farkas, s behúzott farkokkal ténfergett a bozótban – szörnyű egy idő! Miért nem csinál valamit a kormány?

– Csivit, csivit – csicseregték a zöld kenderikék – meghalt a vén Föld és fehér leplében terítették ki.

– A Föld férjhez megy és ez a menyasszonyi ruhája – súgták egymásnak a vadgalambok. Kis, rózsás lábukat kimarta a fagy, mégis kötelességüknek érezték, hogy romantikus szempontból nézzék helyzetüket.

– Ostobaság! – morogta a farkas. – Mondom nektek, mindez a kormány bűne és aki nem hiszi, azt megeszem! – A farkas ugyanis módfelett gyakorlatiasan gondolkozott és egy jó érvért sosem ment a szomszédba.

– Én a magam részéről – mondta a harkály, a született bölcs – nem törődöm az aprólékos elméleti magyarázatokkal. Úgy van minden, ahogy van. Most pedig rettenetesen hideg van.

Csakugyan rettenetes hideg volt. A kis mókusok a hatalmas fenyő odvában összedörzsölték az orrukat, hogy felmelegedjenek, a nyulak meg összegömbölyödtek a lyukakban, s még ki sem mertek pillantani. Úgy tetszett, egyedül a nagy füles baglyok örülnek a hidegnek. Tolluk elmeredt a dértől, de nem törődtek vele, s nagy sárga szemüket forgatva átkiabáltak egymásnak a fák közt:

– Csuvit, csuhó! Csuvit, csuhó! Ez aztán a pompás idő!

A két favágó csak ment, ment tovább; szorgalmasan lehelgették a körmüket, s nehéz, vasalt csizmájukkal taposták a kemény havat. Egyszer belesüppedtek a mély hófúvásba s olyan fehérén kecmeregtek ki belőle, mint a molnárok, ha jár a malom; máskor megcsúsztak a mocsár keményre fagyott, sima jegén, rőzsekötegjük széthullott, föl kellett szedgetniük és összekötniük újra; majd meg azt hitték, hogy elvétették az utat és rettenetesen megrémültek, mert jól tudták, milyen kegyetlen a hó azokhoz, akik kénytelenek elaludni a karjában. De bíztak az utasok

őrizőjében, a jó szent Mártonban, saját nyomukon visszamentek és azután már olyan óvatosan haladtak, hogy végül is kiérték az erdő szélére és megpillantották, messze lent a völgyben, falujuk fényeit.

Megmenekülésükön annyira örvendeztek, hogy hangosan felnevettek s a földet egyszeriben ezüstvirágnak látták és aranyvirágnak a Holdat.

Nevettek egyet, de aztán megint elszomorodtak, mert eszükbe jutott, mennyire szegények, és az egyik így szólt a másikhoz:

– Ugyan minek is örvendezünk, mikor tudjuk jól, hogy az élet asztaia mindig a gazdagoknak terül s nem a magunkfajta szegényeknek. Jobb lett volna, ha megfagyunk az erdőn, vagy ha ránk ront valami vadállat és megöl.

– Bizony – válaszolta a társa – keveseknek sok adatott, sokaknak nagyon kevés. Igaztalan kéz osztotta fel a világot, semmiből sem jutott egyformán mindenkinek, csak az egy bánatból.

De míg szerencsétlen sorsukat panaszták, különös dolog történt. Fényes, tündöklő csillag hullott alá az égből. Végigsiklott az ég peremén, elhaladt a többi csillag mellett és, ahogy ámulva figyelték, úgy tetszett, mintha csak éppen amott hullott volna le a sűrű füzes mögött, amely egy kis birka-karámtól alig volt kőhajításnyira.

– Hohó, hiszen aki rálel, aranyat lel! – kiáltották, s nekibuzdulva futásnak eredtek, annyira sóvárogtak az arany után.

Az egyik favágó pedig gyorsabban futott, mint a másik, megelőzte hát társát, keresztülvágott a füzesen, s a túlsó oldalon, íme, csakugyan valami arany holmi feküdt a fehér havon! Odaszaladt, lehajolt érte s két kézzel kapott utána. Aranszövésű köpenyeg volt, csillagokkal furcsán telehímzett, sokrétre összegöngyölve.

Kiáltott hát társának, hogy meglelte az égből hullott kincset s amikor az is odaért, leültek a hóba és bontogatni kezdték az összegöngyölt köpönyeget, hogy megosztozzanak az aranyon. De jaj, nem arany volt a köpönyben, sem ezüst, sem másfajta kincs, hanem egy alvó kisgyerek.

Akkor így szólt az egyik favágó a másikhoz:

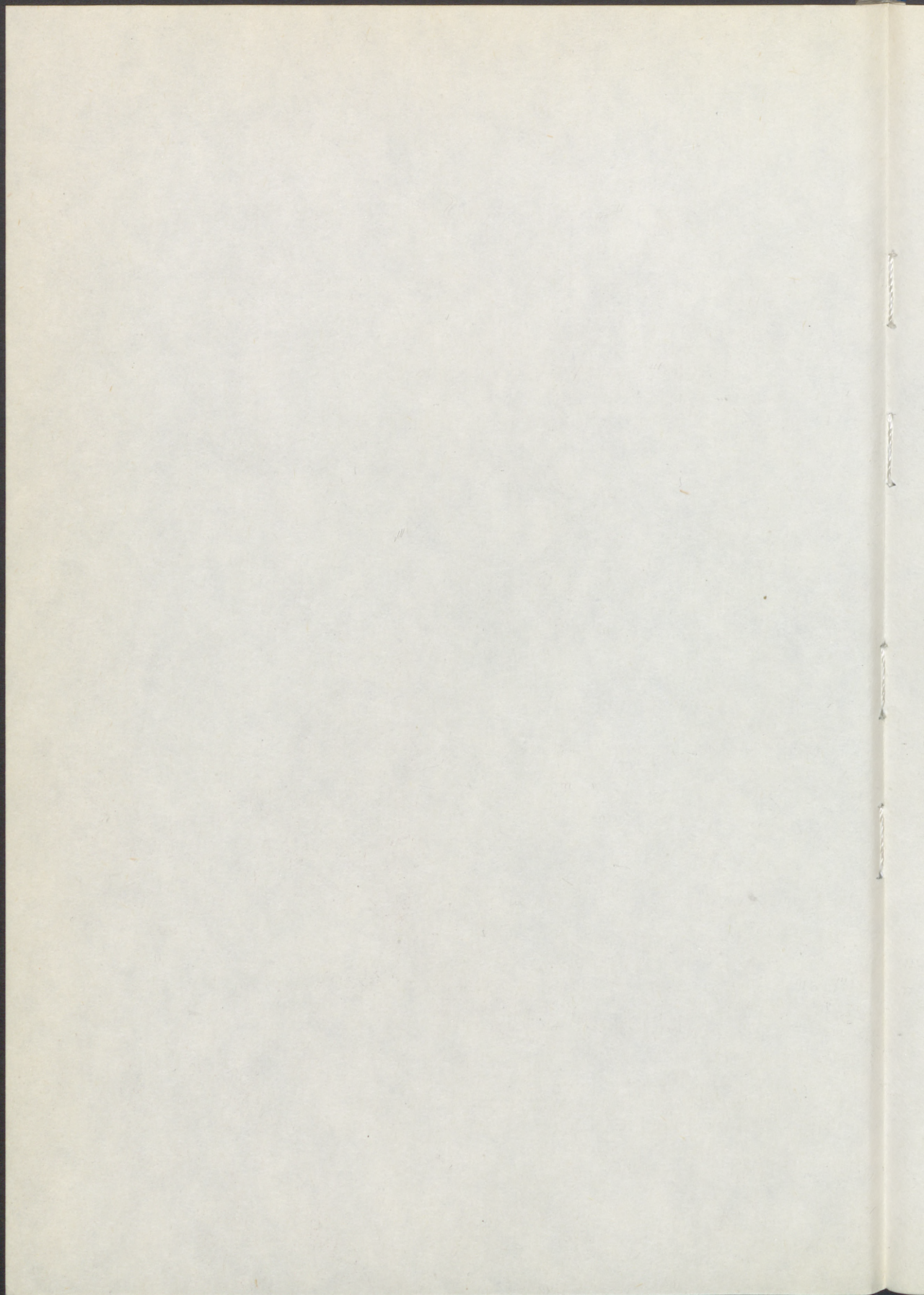
– Keserű vége ez a mi reménységünknek, nincsen nekünk szerencsénk, mert mi haszna egy gyereknek? Hagyjuk itt és menjünk dolgunkra, hiszen szegény emberek vagyunk és magunknak is vannak gyermekeink, akiktől más kedvéért nem vonhatjuk el a falatot.

De társa így felelt:

– Nem, nem, gonosz cselekedet volna, ha itt hagynánk elpusztulni a hóban, és bár szegény ember vagyok, akárcsak te, és egy kis fazékból sok szájat kell jóllakatnom, magammal viszem, és a feleségem majd gondját viseli.

Gyengéden karjába vette hát a gyermeket, bebugyolálta a köpönyébe, hogy megvédje a metsző hidegtől.

Megindult vele a falu felé, le a hegyről, míg társa egyre ámuldozott lágy szívéen és balgaságán.

És amikor beértek a faluba, azt mondta neki a cimborája:

– Tied a gyerek, add hát nekem a köpenyt, hogy megosztozzunk.

De ő így felelt:

– Nem adom, mert a köpeny nem az enyém és nem is a tiéd, hanem egyes-egyedül a gyereké. – Azzal elbúcsúzott tőle, hazament és bekopogott.

És amikor a felesége kinyitotta az ajtót, és látta, hogy a férje épségben hazaérkezett, nyakába borult, megcsókolta, levette hátáról a rőzseköteget, lekefélt a csizmájáról a havat, s hívta, hogy kerüljön beljebb.

De a favágó azt mondta:

– Találtam valamit az erdőben és elhoztam, hogy viseld gondját – és megállt a küszöbön.

– Mi az? – kiáltotta az asszony. – Mutasd meg, hiszen üres a ház és sok minden elkelne.

Akkor a favágó félrehajtotta a köpenyt és megmutatta az alvó gyermeket.

– Aj, jó uram – képedt el az asszony – hát nincs nekünk elég gyerekünk, nem átallsz egy ilyen kis talált jószágot ide hurcolni a házba? Ki tudja, nem hoz-e ránk bajt, szerencsétlenséget? Hogy tartsuk, mivel tápláljuk? – S nagyon megharagudott az urára.

– De hiszen ez csillagfiú – felelte a favágó; és elmesélte, milyen csodálatos módon akadt a gyerekre.

De az asszony sehogyan sem békélt meg, szidta az urát mérges, haragos szóval.

– A saját gyerekeink éheznek – kiáltotta – de azért etessük a más porontyát? Mirőlünk ki gondoskodik? Nekünk ki ad ennünk?

– Hallgass; az Úristen még a verebegről is gondoskodik, őket is táplálja – felelte a férfi.

– De télen mégis éhen pusztulnak – mondta az asszony – márpedig most tél van.

A favágó többet egy szót sem szólt, nem mozdult a küszöbről. A nyitott ajtón az erdő felől befújta a hideg szél; az asszony összeborzongott s dideregve mondta:

– Csukd be az ajtót, bejön a hideg. Fázom.

– A házban, ahol kemény szív lakik, örökös a hideg – felelte halkan a favágó.

Az asszony nem válaszolt erre, csak közelebb húzódott a tűzhöz.

De kisvártatva mégis visszafordult, rátekintett az urára és a szeme tele volt könnyel. Akkor a férfi gyorsan belépett, a felesége karjába tette a gyermeket, az pedig megcsókolta és odafektette az aprócska ágyba, ahol már legkisebb gyerekük aludt. Másnap a favágó fogta a különös arany

köpenyt és beletette egy nagy ládába; az asszony meg fogta a borostyán láncot, amely a gyerek nyakában lógott s a köpeny mellé tette.

Így azután a csillagfiú a favágó gyerekeivel együtt nőtt fel, egy asztalnál evett velük, a pajtásuk volt. De ahogy nőtt, egyre szebb lett, úgyhogy a falu népe nem győzte csodálni, mert míg nekik fekete hajuk volt és barnás arcbőrük, ő fehér volt és törékeny, mint a faragott elefántcsont, fűrtjei pedig akár a tűzliliom gyűrtűi. Ajka akár valami piros virágszirom, szeme akár az ibolyák a kristálytisza patak partján, teste pedig akár a szűz rétek nárcisza, mit sosem vágott sarló.

De a szépség bajt hozott rá. Mert gőgös lett, kegyetlen és önző. A favágó gyerekeit meg a falubeli gyerekeket megvetette, mondván, hogy alacsony a származásuk, míg ő nemes, csillagtól született, és uralkodni akart felettük, s úgy bánt velük, mint szolgálival. Nem szánta a szegényeket, a vakokat, bénákat vagy másforma nyomorékokat, sőt kővel hajigálta őket, s visszaúzve az országútra, rájuk parancsolt, hogy másutt kolduljanak, úgyhogy csavargókon kívül senki sem jött másodszor is alamizsnát kérni a falujukba. A szépségbe pedig szenvedélyesen szerelmes volt, de csúfolta a gyengéket, a formátlanokat és unos-untalan gúnyt űzött belőlük; ám önmagát annál inkább szerette, s nyáron, amikor elcsendesedtek a szelek, lehasalt a pap kertjében a forrás fölé, és hosszan elnézte saját arcának csodáját és felnevetett boldog szépségében.

A favágó és a felesége gyakran korholták s mondták neki:

– Mi nem úgy bántunk ám veled, ahogy te bánsz a magatehetetlen szerencsétlenekkel meg az elhagyottakkal. Miért vagy olyan kegyetlen az irgalomra szorulókkal?

Az öreg pap pedig elhívta magához és igyekezett a szívébe cseppenteni az élők szeretetét, mondván:

– A légy is testvéred, ne bántsd. Az erdőben repkedő madarak szabadok. Ne ejtsd őket mulatságból törbe. Isten teremtette a világtalan férget s a vakondot, nekik is van helyük a teremtés rendjében. Ki vagy te, hogy szenvedést hozol Isten teremtményeire?! Hiszen még a mezők barmai is dicsérik őt.

De a csillagfiú nem hallgatott a szóra, tüntetően elbáméskodott, rángett a szemöldökét, s azután visszament a társaihoz és vezette őket. Társai pedig vakon követték, mert szép volt, gyors, ügyes, tudott táncolni, fűtyülni és muzsikálni. Bárhova vezette őket, vele mentek, bármit parancsolt, megtették. Nevettek, amikor hegyes náddal kiszúrta a vakond szemét, s nevettek, amikor a bélpoklosokat kővel hajigálta. Uruk volt, és az ő szívéük is megkeményedett, akár a csillagfiúé.

Egy nap aztán egy szegény koldusasszony haladt át a falun. Testét tépett, rongyos ruha fedte, lábát felsebezte a göröngyös út, gyötört, elkínzott volt egész valója. És mivel nagyon elfáradt, leült egy gesztenyefa alá, hogy megpihenjen.

De a csillagfiú észrevette, és így szólt társaihoz:

– Odanézzetek! Egy mocskos koldusasszony ül az alatt a szép, virágzó fa alatt. Gyertek, kergessük el, mert csúnya és utálatos.

Azzal közelebb ment hozzá, kövekkel hajigálta, csúfolta; az asszony ugyan megrémült, de egy pillanatra sem vette le róla a tekintetét. Amikor a favágó, aki egy közeli tisztáson éppen tuskót hasogatott, látta, hogy mit csinál a csillagfiú, odaszaladt hozzá, megdorgálta s azután így szólt: – Bizony, kemény a szíved és nincs benne irgalom, mert mit ártott neked ez a szegény asszony, hogy így bánsz vele?

De a csillagfiú elvörösödött haragjában, toppantott és így felelt:

– Ki vagy te, hogy kérdőre vonhatsz engemet? Nem vagyok a fiad, azt teszem, amit akarok.

– Való igaz – felelte favágó – de én mégis irgalmas voltam hozzád, amikor az erdőben rád találtam.

Az asszony, amikor ezeket a szavakat meghallotta, felsikoltott és ájul-tan összeesett. A favágó pedig bevitte a házába és a felesége gondjára bízta, s amikor az asszony fölébredt az ájulásból, ételt meg italt tettek elébe és bátorították, hogy érezze otthon magát.

De ő sem enni, sem inni nem akart, hanem így szólt a favágóhoz:

– Azt mondtad-e vajon, hogy a gyereket az erdőben találtad? És vajon nem éppen tíz esztendeje?

– Úgy bizony – válaszolta a favágó – az erdőben találtam és éppen tíz esztendeje.

– És nem volt-e rajta valami ismertető jel? – kiáltotta az asszony. – Nem viselt-e a nyakában borostyánkő láncot? Nem volt-e csillagokkal hímzett, aranyszállal szőtt köpenybe burkolva?

– Úgy volt – felelte a favágó – úgy volt, ahogy mondod. – Azzal előszedte a ládából a köpenyt meg a borostyánkő láncot s megmutatta.

Az asszony pedig örömkönyvekben tört ki és így szólt:

– Ő az én kisfiam, akit elvesztettem az erdőben! Kérlek, küldd ide tüstént, mert már az egész világot bebolyongtam érte.

A favágó és a felesége kimentek hát, magukhoz intették a csillagfiút és így szóltak hozzá:

– Menj be a házba, ott van az édesanyád, téged vár.

A fiú beszaladt, tele csodálkozással és nagy-nagy örömmel. De amikor meglátta, hogy ki vár rá, gúnyosan felnevetett és így szólt:

– Ej, hol van hát az én édesanyám? Nem látok én itt mást csak ezt a hitvány koldusasszonyt.

Az asszony pedig így válaszolt neki: – Én vagyok a te anyád.

– Mit beszélsz? Elment az eszed! – kiáltotta dühösen a csillagfiú. – Nem vagyok a fiad, mert koldus vagy, csúf és rongyos. Hordd el magad, ne is lássam többé mocskos orcádat!

– De bizony mégis te vagy az én kisfiam, akit az erdőben szültem –

kiáltotta az asszony és térdre borult s feléje tárta karját. – A rablók elloptak tőlem és otthagytak, hogy elpusztulj – nyögte – de én rád ismertem az első pillantásra és felismertem a jeleket is, az arannyal szótt köpenyt és a borostyánkő láncot. Kérlek azért, gyere velem, mert végigbolyongtam érted az egész világot. Gyere velem, én fiam, mert nagy szükségem van a szeretetedre!

De a csillagfiú meg se moccant, elzárta szívét anyja elől. A házban nagy némaság lett és sokáig nem hallatszott más, csak az asszony keserves zokogása.

Végül is megszólalt a fiú és a szava kemény volt és keserű:

– Ha valóban te vagy az anyám – mondta – akkor jobban tetted volna, ha elkerülöd ezt a helyet és nem jössz ide gyalázatomra. Hiszen látod, azt hittem, csillag fia vagyok, nem pedig, ahogy te mondod, egy koldusé. Ezért hát hordd el magad és ne lássalak többé.

– Jaj, fiam! – kiáltotta az asszony. – Hát meg se csókolsz, mielőtt elmennék? Pedig be sokat szenvedtem, hogy megtaláljalak!

– Dehogy csókollak – mondta a csillagfiú – sokkal utálatosabb vagy annál, hamarabb megcsókolom a kígyót vagy a varangyot.

Az asszony hát felkelt és keservesen sírva elindult az erdő felé, a csillagfiú pedig, amikor látta, hogy csakugyan elment, megörült s futott vissza a pajtásaihoz, hogy folytassák a játékot.

De amikor a pajtásai közeledni látták, csúfolni kezdték s így kiáltoztak:

– No lám, rút vagy, mint a varangy és undorító, mint a kígyó. Hordd el magad, nem tűrjük, hogy velünk játsszál! – és kikergették a kertből.

A csillagfiú elkomorodott és így szólt magában:

– Mit mondanak ezek rólam? Megyek a forráshoz, belenézek s akkor majd kiderül, hogy milyen szép vagyok.

Ment hát a forráshoz, belenézett és íme! Az arca akár a varangyé, a teste pedig pikkelyes volt, mint a kígyóé. Levetette magát a fűre, zokogott, zokogott s aztán így szólt magában:

– Bizony, a saját bűnöm hozta ezt rám. Mert megtagadtam az anyámat, elkergettem innét, kevély és kegyetlen voltam hozzá. Ezért hát megyek és felkutatom érte az egész világot, és nem nyugszom, míg meg nem találok.

Akkor odament hozzá a favágó kislánya, vállára tette a kezét és így szólt hozzá:

– Hát baj is az, ha elvesztetted a szépségedet? Maradj csak nálunk, nem foglak én sose kicsúfolni.

De ő így válaszolt neki:

– Nem úgy van, kegyetlen voltam az anyámhoz és ez a büntetésem. El kell hát mennem és járnom kell a világot, míg rá nem találok és ő meg nem bocsát nekem.

Berohant hát az erdőbe és fennszóval szölongatta anyját, hogy térjen vissza hozzá, de nem kapott feleletet. Egész álló nap hívta, szölongatta és amikor este lett, ledőlt aludni a levelekből vetett ágyra, de a madarak és az erdei vadak elmenekültek előle, mert nem feledeék a kegyetlenségét, s így aztán teljesen magára maradt, csak a varangy vigyázta és a lábatlan vipera csúszott el mellette.

Reggel fölkelte, keserű bogyókat szedete a fákról és megette, majd fájdalmas zokogással folytatta útját a rengeteg erdőn át. És minden teremtet lénytől, akivel csak találkozott, megkérdezte, nem látta-e véletlenül az édesanyját. A vakondoknak azt mondta:

– Te ismered a föld belsejét. Felelj nekem, nincs-e ott az édesanyám?

És a vakondok azt felelte:

– Kiszúrtad a szememet. Honnan tudjam?

A kenderikéhez pedig így szólot:

– Te el tudsz szállni a magas fák csúcsa felett és látod az egész világot.

Mondd meg nekem, látod-e az anyámat?

És a kenderike azt felelte:

– Elnyested a szárnyamat, mulatságból. Hogy repülnék?

És a fenyőfán élő magányos mókushoz így szólot:

– Hol az édesanyám?

A mókus pedig így felelt:

– Az én anyámat megölted. Meg akarod ölni tán a magadét is?

A csillagfiú felsírt, lehajtotta a fejét, úgy kérte Isten teremtményeinek bocsánatát, s a koldusasszonyt keresve csak ment, csak ment tovább az erdőben. Harmadnap aztán kiért a rengeteg túlsó végére és leereszkedett a síkságra.

Amikor áthaladt a falvakon, a gyerekek kicsúfolták és kővel hajigálták, s a parasztok még azt sem túrték, hogy megháljon a csűrjükben, mert tán ragyát hoz a behordott gabonára, annyira utálkoztak tőle; a béresek is elkergették, és nem akadt senki, aki megszánta volna. Anyjáról, a koldusasszonyról pedig sehoh sem tudtak, bár három éve járta már a világot és gyakran úgy tetszett, hogy ott látja maga előtt az úton, ilyenkor aztán fennhangon szölongatta és szaladt, szaladt utána, míg az éles kövek fel nem sebeztek a lábát. Utolérni azonban sohasem tudta, és az útszéli lakosok mindig csak azt hajtogatták, hogy ők bizony nem látták az asszonyt, de még hasonló szerzetet sem, és tréfálkoztak a fiú bánatán.

Három éve járta már a világot és nem volt számára se szeretet, se jószág, se könyörület, mert olyan volt a világ, amilyennek ő teremtetete kevélysége napjaiban.

Egy este aztán elérkezett egy fallal övezett város alá, amely a folyó partján feküdt, és bár fáradt volt, s a lába sebes, be akart menni a kapuján. De az őrtálló katonák alabárdjukat keresztbe tették az orra előtt és durván rákiáltottak:

- Mi dolgod a városban?

- Az édesanyámat keresem - felete - s kérlek titeket, hagyjatok bemennem, mert meglehet, hogy az édesanyám itt van a városban.

De csak kinevették.

Az egyik katona megrázta fekete szakállát, leeresztette pajzsát és rákiáltott:

- Szavamra, még az anyád sem fog örülni, ha meglát, mert rondább vagy a mocsári varangynál, vagy a lápi kígyónál. Takarodj, takarodj hát innét! Nem lakik az anyád ebben a városban.

Egy másik pedig, aki sárga lobogót tartott kezében, azt mondta neki:

- Kicsoda a te anyád, és miért keresed?

És ő így felelt:

- Akárcsak én, az anyám is koldus, és én rosszul bántam vele, ezért hát kérlek titeket, hagyjatok bemennem, hogy elnyerhessem bocsánatát, ha ugyan itt tartózkodik a városban.

De az őrök nem engedték és megbökdösték lándzsáikkal.

Már éppen sírva odább akart menni, mikor melljük lépett egy harmadik katona, aranyvirágokkal díszített vértben és szárnyas oroszlánal a sisakján, és megkérdezte az őröktől, hogy ki az, aki bebocsátást kér. Az őrök pedig így feleltek neki:

- Egy koldus szülötte, maga is koldus és mi elkergettük.

- Dehogy kergessétek - kiáltotta nevetve - adjuk el inkább ezt a csúfságot rabszolgának, az árán pedig veszünk egy kupa édes bort.

Arra haladt éppen egy rosszcarcú vénember, odaszólt a katonákhoz s azt mondta:

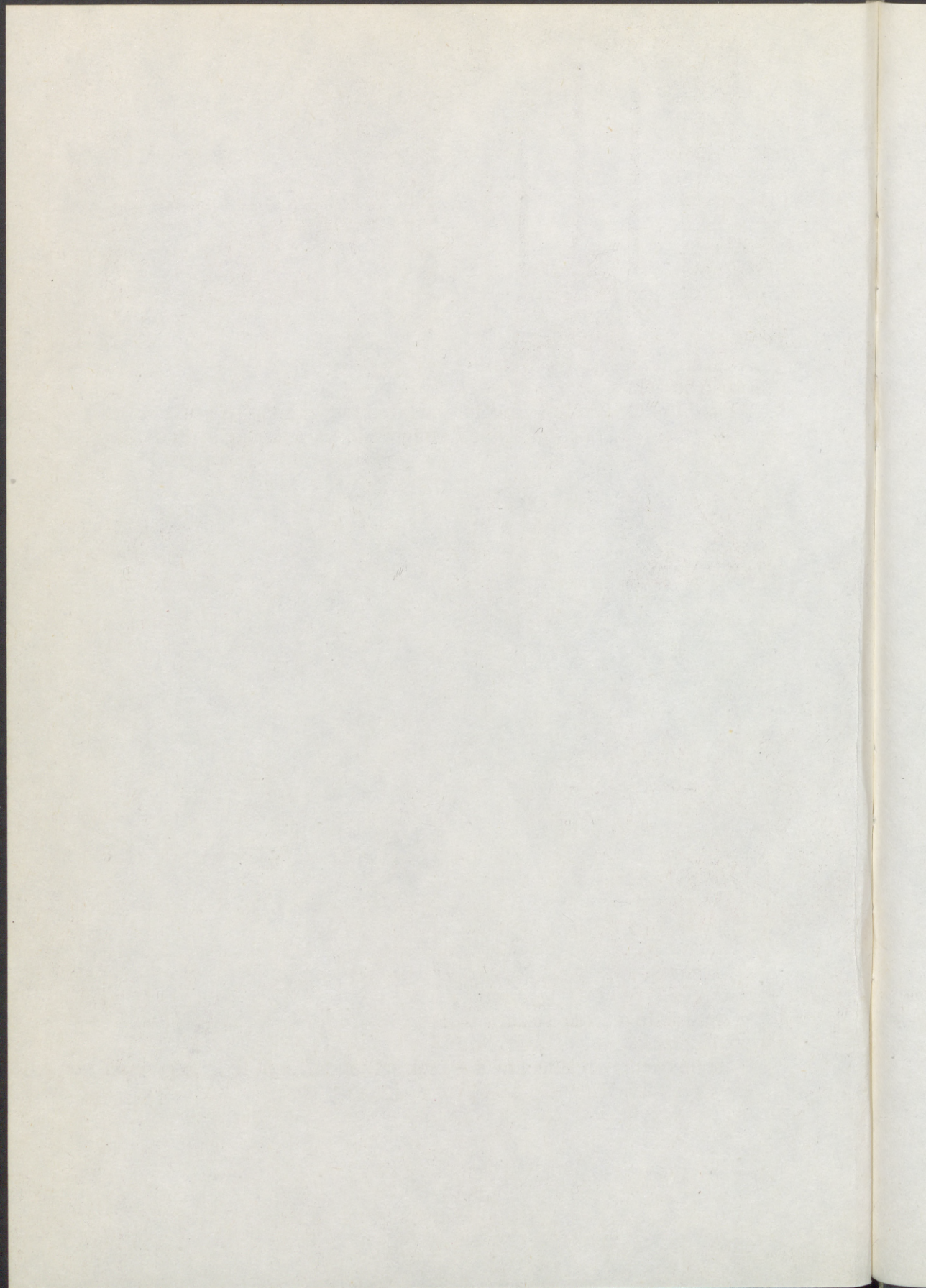
- Annyit megadok érte. - Aztán lefizette a pénzt, kézen fogta a csilлагfút és bevezette a városba.

Sok-sok utcán haladtak át, míg végül egy kőfalból nyíló kis ajtóhoz nem értek, amelyet csaknem eltakart egy gránátalmafa. A vénember metszett jáspis-gyűrűjével megérintette az ajtót, az felpattant, s ők öt bronzlépcsőn át leereszkedtek egy ketbe, amely telis-tele volt fekete pipaccsal és zöld, égetett agyag korsókkal. A vénember előhúzott turbánjából egy mintázott selyemkendőt, bekötötte vele a fiú szemét s úgy vezette maga mellett. S amikor végre levette a szeméről a kendőt, a csilлагfiú látta, hogy egy föld alatti börtönben van, amelyet szaru-lámpás világít meg.

A vénember elébe tett fatányéron egy darab penészes kenyeret, s így szólt: - Nesze, egyél! - s egy csészében poshadt vizet, s azt mondta: - Igyál! - és miután evett és ivott, a vénember kiment, s bezárta maga mögött és vasláncsal leláncolta az ajtót.

Másnap azután bejött újra a vénember, aki Líbia legravaszabb varázslója volt és tudományát olyan mágustól tanulta, aki a Nílus menti sírokból tanyázik; bejött hozzá, sötéten ránézett és így szólt:

– Egy erdőben, nem messze e gyaur város kapujától, van három aranygöröngy. Az egyik fehér arany, a másik sárga arany, a harmadik pedig vörös. Ma elhozod nekem a fehér aranyat, mert ha nem hozod el, megkorbácsollak száz korbácsütéssel. Hordd el hát magad sebesen, napnyugtával a kertkapuban várlak. Jól vigyázz, hogy elhozod a fehér aranyat, különben pórul jársz, mert rabszolgám vagy, és én megvettelek egy kupa édes bor árán.

Azzal bekötötte a csillagfiú szemét a mintázott selyemkendővel, keresztülvezette a házon, a mákvirággal tele kerten, fel az öt bronzlépcsőn. És kinyitva gyűrűjével a kis ajtót, kitette az utcára.

A csillagfiú pedig kiment a város kapuján s elért az erdőbe, amelyről a varázsló beszélt.

Az erdő pedig kívülről csodálatosnak tetszett, mintha telis-tele volna éneklő madárral, édesen illatozó virágokkal, és a csillagfiú boldogan lépett a fák közé. De az erdő szépségéből nem sok öröme lett, mert bármerre lépett, túskebokrok, tövisek keltek ki a földből és kerítették körül, vad csalán csípte, tüskéikkel megsebeztek a bogáncsok, úgyhogy csak kínlódott keservesen. A fehér aranyat pedig, amelyről a varázsló beszélt, nem találta sehol, pedig reggeltől délig és déltől napnyugtáig kereste. Napnyugtával aztán hazafelé indult és kétségbeesetten zokogott, mert tudta, hogy mi sors vár rá.

De amikor az erdő szélére ért, a bozótból kiáltást hallott, mintha valaki fájdamában kiáltana. Saját bajáról megfélemlkezve oda futott és látta, hogy egy kis nyúl vergődik a vadászok csapdájában.

Megszánta a szegény párát, kiszabadította és így szólt hozzá:

– Magam is rabszolga vagyok, de neked visszaadhatom a szabadságodat.

A kis nyúl pedig válaszul így szólott:

– Valóban, visszaadtad a szabadságomat, de mit adjak én neked cserébe?

Azt mondta akkor a csillagfiú:

– Egy darab fehér aranyat keresek, de sehol sem találom, pedig ha el nem viszem a gazdámnak, megver.

– Gyere velem – mondta a nyúl – én odavezetlek, mert tudom, hol van elrejtve és miért.

Elindult hát a csillagfiú a nyúllal és íme! Egy nagy tölgyfa odvában megpillantotta a keresve keresett fehér aranygöröngyöt. Boldogan kézbe kapta s aztán így szólt a nyúlhoz:

– Amit tettem érted, sokszorosan viszonzotad, és ami jóssággal voltam hozzád, százszorosan visszafizetted.

– Bizony nem – felelte a nyúl – csak azt tettem, amit te – és gyorsan elszaladt, a csillagfiú pedig megindult a város felé.

Ám a város kapujában egy bélpoklos ült. Arcát, fejét szürke vászon-

csuklya takarta, szeme izzó parázként világolt szemnyílásaiban. Amikor a csillagfiút közeledni látta, verni kezdte fatányérját, rázta csengettyűjét, magához intette a közeledőt s azt mondta:

– Adj egy kis pénzt, különben éhen halok. Kikergettek a városból és nincs senki, aki könyörülne rajtam.

– Jaj – kiáltotta a fiú – egyetlen arany van csupán a tarisznyámban, és ha azt nem viszem el a gazdámnak, megver, mert a rabszolgája vagyok!

De a bélpoklos addig esedezett, könyörgött, míg a csillagfiú meg nem szánta és oda nem adta neki a fehér aranyat.

És amikor elért a varázsló házához, a varázsló ajtót nyitott neki, bevezette és így szólt hozzá:

– Elhoztad a fehér aranyat?

És a csillagfiú ráfelelte:

– Nem hoztam el.

Akkor a varázsló nekiesett, megverte s elébe tett egy üres fatányért és azt mondta: – Egyél! – és üres csészét tett elé, mondván: Igyál! – és belökte ismét a föld alatti börtönbe.

Reggel bejött hozzá és azt mondta:

– Ha ma nem hozod el nekem a sárga aranyat, akkor bízisten úgy bánok majd veled, mint a rabszolgámmal és háromszáz korbácsütést kapsz.

Így a csillagfiú kiment az erdőbe és egész álló nap kereste a sárga aranygöröngyöt, de sehol sem találta. És napnyugtakor leült és sírni kezdett, és amint éppen sírdogált, előtte termett a csapdából szabadított kis nyúl.

És a nyúl így szólt hozzá:

– Miért sírsz? És mit keresel az erdőben?

A csillagfiú pedig így válaszolt:

– Egy sárga aranygöröngyöt keresek, amely itt valahol el van rejtve, és ha nem találom meg, gazdám megver és úgy bánik majd velem, mint egy rabszolgával.

– Gyere csak – kiáltotta a nyúl és addig futott az erdőben, míg egy tócsához nem ért. És a tócsa közepén ott feküdt a sárga arany.

– Hogy háláljam meg? – kérdezte a csillagfiú. – Mert íme már másodízben segítettél rajtam.

– De előbb te szántál meg engem – mondta a nyúl és elszaladt.

A csillagfiú pedig fogta a sárga aranyat, betette a tarisznyájába és elsi-etett a város felé. De a bélpoklos meglátta, hogy közeledik, elébe szaladt, letérdelt és így kiáltott:

– Adj egy kis pénzt, mert éhen pusztulok.

A csillagfiú pedig azt mondta neki:

– Egyetlen darab sárga arany van a tarisznyámban és ha azt nem

viszem el a gazdámnak, megver és úgy bánik majd velem, mint rabszolgájával.

De a bélpoklos olyan kétségbeesetten könyörgött, hogy a csillagfiú megszánta és neki adta a sárga aranyat.

És amikor elért a varázsló házához, a varázsló ajtót nyitott neki, bevezette és így szólt hozzá:

– Megvan a sárga arany?

És a csillagfiú ráfelelt:

– Nincs meg.

Akkor a varázsló nekiesett, megverte, bilincseket rakott rá és behajította ismét a föld alatti börtönbe.

Reggel azután bejött hozzá s azt mondta:

– Ha ma elhozod nekem a vörös aranyat, akkor szabadon engedlek, de ha nem hozod, irgalom nélkül agyonverlek.

Így aztán a csillagfiú kiment az erdőbe és egész álló nap kereste a vörös aranyat, de sehol sem találta. És estefelé leült és sírva fakadt, s amint éppen sirdogált, odajött hozzá a kis nyúl.

És a nyúl így szólt hozzá:

– Az a vörös arany, amit keresel, a hátad mögött van a barlangban. Ne sírj hát többé, hanem örvendezzél.

– Mit adjak neked jutalmul – kiáltotta a csillagfiú – hiszen immár harmadízben segítettél rajtam!

– Legelőször te szántál meg engem – mondta a nyúl és elszaladt.

És a csillagfiú belépett a barlangba és a legtávolabbi sarokban megtalálta a vörös aranyat. Betette hát a tarisznyájába és elsietett a város felé. Ám a bélpoklos, amikor közeledni látta, kiállt az út közepére és fennhangon ekként szólott hozzá:

– Add nekem a vörös aranyat, vagy meg kell halnom.

És a csillagfiú ismét megszánta, neki adta az aranyat s így szólott:

– Nyomorultabb vagy nálamnál.

Pedig a szíve nehéz volt, mert tudta, milyen keserves sors vár rá.

De íme! Ahogy áthaladt a városkapun, az örök meghajoltak előtte és bókoltak neki, mondván: – Milyen szép a mi urunk! – és a polgárok utána szaladtak és így kiáltoztak: – Nincs nála szebb a világon! – úgy-hogy a csillagfiú sírva fakadt és azt mondta magában:

– Kicsúfolnak és örvendeznek nyomorúságomon.

Temérdek nép futott össze, s így aztán a tolongásban elvétette az utat, s egyszerre csak egy nagy tér közepén találta magát, a királyi palota előtt.

Akkor megnyílt a palota kapuja, papok és a város nagyjai siettek elébe, és hódoltak neki, mondván:

– Te vagy a mi urunk, a király fia, akit annyi éve várunk.

És a csillagfiú válaszolt nekik, így szólván:

– Nem vagyok én a király fia, csak egy szegény koldusasszonyé. És

hogymondhatjátok, hogy szép vagyok, mikor tudom, hogy csúf az ábrázatom.

Akkor elébe lépett az a katona, akinek aranyvirágos volt a vértje és szárnyas oroszlán ült a sisakján, fölemelte pajzsát és így kiáltott:

– Hogyanmondhatja az én uram, hogy nem szép?

És a csillagfiú belenézett a pajzsba és íme! Arca olyan volt, mint valaha régen, és minden kellemetes csinosossága visszatért, de a szemén volt valami, amit még ő sem látott azelőtt.

Azzal a papok és a város nagyjai elébe térdepeltek és azt mondták:

– Írva vagyon, hogy a mai napon eljövend, aki uralkodni fog felettünk. Annak okáért vedd, urunk, ezt a koronát meg ezt a jogart és légy királyunk, kegyelemben és igazságban.

Ő azonban így szólott hozzájuk:

– Nem vagyok méltó, mert megtagadtam a szülőanyámat és nem nyugodhatom addig, míg rá nem találok és meg nem bocsát nekem. Annak okáért engedjetelem utamra, mert járnom kell a világot és nem késlekedhetem itt, még ha koronával és jogarral kínáltok is.

És miközben így beszélt, elfordította róluk arcát s tekintetével azt az utcát kereste, amely a kapu felé vezetett és íme! A sokaság közepén, amely a katonák körül tolongott, megpillantotta anyját, a koldusasszonyt és oldalán a bélpoklost, aki az útszélen ült.

És ekkor feltört ajkán az örömkialtás, odarohant, letérdelt, s csókkal hintette, könnyel áztatta anyja sebes lábát. Fejét a porba hajtotta s zokogva, mint akinek a szíve akar megszakadni, azt mondta:

– Anyám, én megtagadtalak téged kevélységem órájában. Fogadj hát vissza engem megalázkodásom órájában. Anyám, én gyűlöletet adtam neked. De te adj nekem szeretetet. Anyám, én eltaszítottalak. Fogadd most magadhoz gyermekedet.

De a koldusasszony egy szóval sem válaszolt.

És a csillagfiú kinyújtotta a karját, átkarolta a bélpoklos fehér lábát és így szólott hozzá:

– Háromízben könnyörültem meg rajtad, kérd hát az anyámat, hogy csupán egyszer szóljon hozzám.

De a bélpoklos egy szóval sem válaszolt. És a csillagfiú újra zokogni kezdett és ismét megszólalt:

– Anyám, nagyobb az én szenvedésem, semhogy el tudnám viselni. Oldozz fel bocsánatoddal és hadd menjek vissza az erdőbe.

Akkor a koldusasszony rátette kezét a fia fejére és azt mondta:

– Kelj fel!

És a leprás is rátette kezét a fejére s azt mondta ő is:

– Kelj fel!

Ő pedig felkelt és rájuk nézett és íme, ott állt előtte a király és királyné.

És a királyné így szólott hozzá:

– Ez a te apád, akin segítettél.

A király pedig így szólott:

– Ez a te anyád, akinek lábát könnyeiddel mostad.

Azzal a nyakába borultak, megcsókolták és bevitték a palotába s szép ruhába öltöztették, fejére tették a koronát, kezébe adták a jogart, és ura és parancsolója lett a folyóparti városnak. Igazságos és kegyelmes volt mindenkihez, a gonosz varázslót száműzte, a favágónak és feleségének dús ajándékot küldött, a gyermekeiknek pedig magas méltóságot adott. Nem tűrte soha, hogy bárki is kegyetlenkedjék a madarakkal vagy a háziállatokkal, hanem szeretetre, szerető jóságra és irgalmasságra tanított, kenyeret adott a szegénynek, ruhát a mezítelennek, s béke és bőség hazája volt az ország.

Ám nem uralkodott sokáig, mert annyit szenvedett és megpróbáltatásának tüze úgy felemésztette erejét, hogy három év múltán meghalt. És bizony gonosz király követte őt a trónon.

TARTALOM

A BOLDOG HERCEG	5
A CSALOGÁNY ÉS A RÓZSA	15
AZ ÖNZŐ ÓRIÁS	23
AZ ÖNFELÁLDOZÓ JÓBARÁT	29
A HÍRES-NEVEZETES RAKÉTA	41
AZ IFJÚ KIRÁLY	53
AZ INFÁNSNŐ SZÜLETÉSNAPIJA	67
A HALÁSZ MEG A LELKE	85
A CSILLAGFIÚ	115

POLYGON KIADÓ

F. k.: Surman József

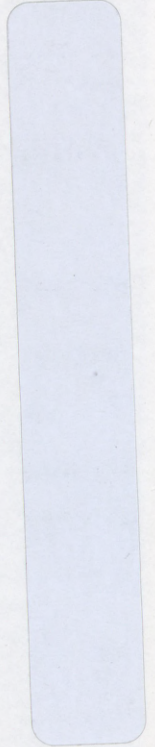
1990

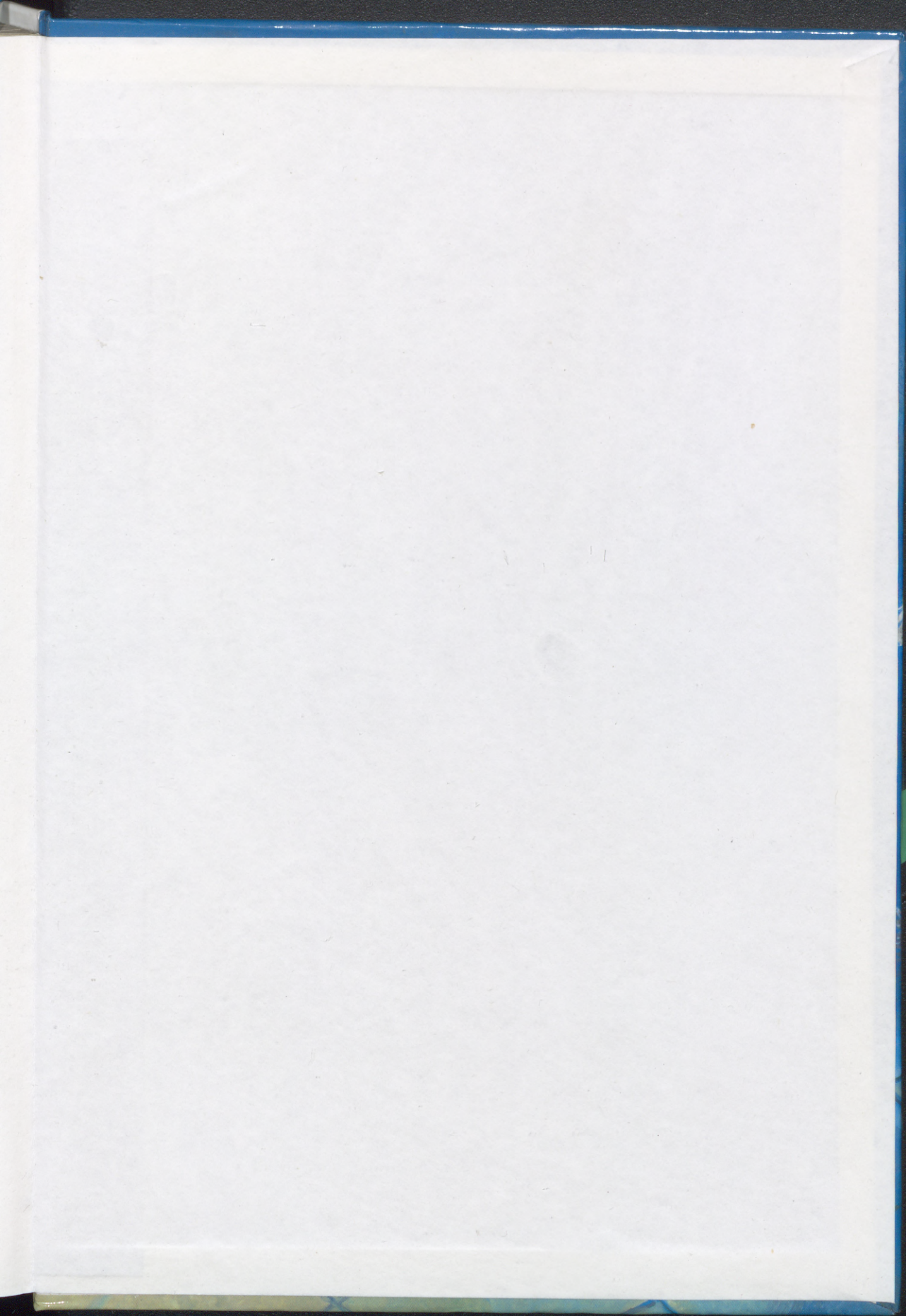
ISBN 963 02 7869 3

Egri Nyomda Eger,
Felelős vezető: Kopka László
90 40000

2454-2

153,— Ft

Polygon Kiadó

OSCAR WILDE · A BOLDOG HERCEG ÉS MÁS MESÉK

